

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม
2. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
3. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
4. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้
5. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม ในประเด็น ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

กรีซ อัม โภชน์ (2545 : 1-9) ได้ให้แนวคิดเรื่องหัวใจของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งตอบสนองต่อความจำเป็นในการฝึกอบรมที่แท้จริง

2. แนวทางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรม หรือที่เรียกว่า หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม และความจำเป็นในการฝึกอบรม

3. โครงการบริหารงานฝึกอบรม ที่รัดกุมและละเอียดครบถ้วน

2. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรฝึกอบรม

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จึงหมายถึง การกำหนดว่าจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ในเรื่องอะไรบ้าง โดยเทคนิค และวิธีการอย่างไร และจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใด จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์ (กรีซ อัม โภชน์. 2545 : 5)

ความหมายการฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกอบรม (Training) จะถูกนำมาใช้คู่กับการเรียนรู้ (Learning) แต่โดยความหมายนั้นจะมีความหมายที่แตกต่างกัน ผู้เข้าอบรมมีแรงจูงใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีความต้องการอบรมจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ส่วนการฝึกอบรมนั้นเป็นภารกิจของผู้จัดต้องทำหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2547 : 11-12) การอบรมเป็นเรื่องของผู้จัดหรือวิทยากร ส่วนการเรียนรู้เป็นเรื่องของผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม การเรียนรู้ เป็นการสะสมประสบการณ์ ที่เพิ่มเติมเข้ามาตลอดชีวิตของบุคคล มีความเป็นพลวัต (Dynamic) แปรผันต่อการเรียนรู้ สามารถดำเนินไปได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้และการฝึกอบรมจึงมีส่วนสัมพันธ์กัน การฝึกอบรมที่ดีผู้เรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ การฝึกอบรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ระยะเวลาในการฝึกอบรมเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ได้ผลเร็วที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ทันที การฝึกอบรม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความรู้หรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ที่จะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะ ความชำนาญ ความรู้ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดการศึกษา สถานที่ เพศและโอกาส เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (นิรขานา ทองธรรมชาติ และคณะ. 2544 : 12)

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเฉพาะอย่าง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติจริง อันเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม (เกศริน มนูญผล. 2544 : 36)

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล โดยมุ่งที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติของบุคคล เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและเพิ่มผลผลิต ทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ (สักรินทร์ ชนประชา. 2550 : 73)

โดยสรุป จากการศึกษาความหมายของการฝึกอบรมสรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนต่อเนื่อง สามารถเกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ หลังอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สูงสุด โดยมีฐานความต้องการของผู้เข้าอบรม การอบรมมีการจูงใจเหมาะสมกับสภาพของผู้เข้าอบรมจะช่วยให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายได้

ความสำคัญของการฝึกอบรม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและทันเหตุการณ์เสมอ เพราะโลกสังคมที่ดำเนินชีวิตอยู่ อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภายใต้สิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจในประเทศ ไทยและใน โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความชำนาญ การพัฒนาฝีมือ ในการทำงานให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ การพัฒนากำลังคนที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และตรงความต้องการของประชาชน โดยการสำรวจหาข้อมูลให้ทราบว่า ประชาชนกลุ่มใดมีความต้องการเรียนรู้อะไร เมื่อ ไรมีความจำเป็นต้องอบรม จะอบรมเรื่องอะไร และควรจะมีการฝึกอบรมวิธีใด ความจำเป็นในการพัฒนาประชาชนของกลุ่มต่าง ๆ มาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน ความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้น อาจเป็นการแก้ปัญหา จัดฝึกอบรมสำหรับประชาชน ควรมีการวิเคราะห์ความจำเป็น (Need analysis) ในการฝึกอบรมสามารถกระทำได้โดยการสำรวจ การสัมภาษณ์บุคลากรเกี่ยวกับสภาพปัญหา หรือความต้องการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ โดยอาจพิจารณาเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ เช่น คุณภาพของผลผลิต มาตรฐานของผลงาน เมื่อทราบความจำเป็นที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า มีทางเลือกใดบ้างที่สามารถสนองความจำเป็นเหล่านั้น และความจำเป็นใดบ้างที่จะต้องใช้วิธีการฝึกอบรม จึงเตรียมการฝึกอบรมว่า ต้องการหวังผลในทิศทางไหน เพื่ออะไร วิธีใดและเมื่อไร (ศิริชัย กาณจนวาสี. 2547 : 7)

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงคนอย่างเป็นระบบ เป็นการให้การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคนเช่นเดียวกับการศึกษา คนต้องพัฒนาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมโลก การฝึกอบรมที่ดีจะต้องสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด การวิเคราะห์และการตัดสินใจ เพื่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำการฝึกอบรมมักใช้ช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อให้เกิดผลเร็วที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะนำไปใช้ปฏิบัติงานได้ทันที (ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, 2555 : 69-79)

โดยสรุป การฝึกอบรมมีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นกรรมวิธีที่สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตการฝึกอบรมจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรขึ้นมา ช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม ประสบการณ์ วิทยาการสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บุคคลต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพการทำงานสูงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใด ๆ ต้องอบรมหาความรู้ในเรื่องนั้น โดยเฉพาะ การอบรมเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

3. ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมอย่างถูกต้องตามหลักการฝึกอบรม สำหรับการพัฒนากลุ่มบุคลากร ในตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย หรือสำหรับบุคลากรซึ่งจะต้องปฏิบัติงานในงานหนึ่งเหมือน ๆ กัน ถึงแม้ว่าบุคลากรนั้น จะต้อง อยู่ในต่าง ๆ หน่วยงานกันก็ตาม ควรจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวนความจำเป็นในการฝึกอบรม

การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม ก่อนจะสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จำเป็นต้องมีการทบทวนปัญหาที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับบุคลากร ในตำแหน่งงานใด ระดับใดบ้างมีจำนวนเท่าใด เหมาะสมสำหรับการส่งไปเข้ารับการฝึกอบรมภายนอก หรือมีจำนวนมาก เพียงพอ ที่จะจัดการฝึกอบรมในองค์กรหรือหน่วยงานให้โดยเฉพาะ (ดังที่เรียกกันว่า In-house training) เมื่อคิดว่ามีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเห็นว่าควรจัดขึ้นในจำนวนที่เหมาะสมแล้ว จึงเตรียมการในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 ระบุภารกิจที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนา

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องตรงกันกับความจำเป็นในการฝึกอบรมของบุคลากรซึ่งดำรงตำแหน่งหนึ่ง ตำแหน่งใด เช่น ตำแหน่งพนักงานขับรถยนต์ หรือตำแหน่งเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล โดยเฉพาะ ผู้สร้างหลักสูตรจำเป็นจะต้องเข้าใจ ถึงความแตกต่างในความหมายของคำว่า งาน หน้าที่ และ ภารกิจ เสียก่อน

งาน (Job) หมายถึง หน่วยการปฏิบัติงานที่บุคลากรในตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใด คือครอบอยู่ในสายการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งกำหนดไว้อย่างเป็นทางการและเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในองค์กร งานแต่ละตำแหน่ง จะประกอบไปด้วยหน้าที่ตั้งแต่ 1 หน้าที่ขึ้นไป

หน้าที่ (Duty) หมายถึง สิ่งที่ผู้ครอบครองงานจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลงานซึ่งตรงกับ ตำแหน่งงาน ของตน ทั้งนี้ ในหน้าที่แต่ละหน้าที่จะ ประกอบไปด้วยภารกิจหลาย ๆ ภารกิจด้วยกัน

ภารกิจ (Task) หมายถึง หน่วยการปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดผลงาน และ เป็นส่วนของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับใช้วิธีการ เทคนิค หรือระเบียบต่าง ๆ ดังนั้น การปฏิบัติตามภารกิจนั้นจึงจะต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถด้วย โดยการ ปฏิบัติงานตามภารกิจนั้น จะประกอบไปด้วย รายละเอียดในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่หนึ่งอย่างขึ้นไป

ประเด็นสำคัญในการสร้างหลักสูตร คือ ความพยายามที่จะฝึกรวมในระดับของ ภารกิจ เนื่องจากเป็นหน่วยของงาน ในระดับที่ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป กล่าวคือ หาก ฝึกรวมในระดับของงานหรือหน้าที่ก็มักจะกว้างจนเกินไป แต่ถ้าฝึกรวมในระดับ รายละเอียดของงานก็จะแคบจนเกินไป เมื่อวิเคราะห์ทราบถึงภารกิจต่าง ๆ ของตำแหน่งงานที่มี ความจำเป็นในการฝึกรวมแล้ว จะต้องหาข้อมูล หรือวิเคราะห์ ให้ได้ว่า ภารกิจใดที่เบี่ยงเบน ไปจากมาตรฐานหรือสิ่งที่มุ่งหวัง จนทำให้เกิดปัญหาขึ้น จะได้กำหนดหลักสูตร เพื่อทำการ ฝึกรวม ให้บุคคลในตำแหน่งงานนั้นสามารถปฏิบัติภารกิจ ได้ถูกต้องตรงกับมาตรฐาน ซึ่งจะ เป็นการแก้ปัญหา อันเป็นความจำเป็น ในการฝึกรวมต่อไป

ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกรวม

การกำหนดหลักสูตรฝึกรวม จำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกรวม ก่อน ทั้งนี้ เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในการฝึกรวมมีความสำคัญ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการฝึกรวมจะช่วยให้สามารถประสานทรัพยากรในการ ฝึกรวม (ได้แก่ กำลังคน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินไปใน แนวทางเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ในการฝึกรวมจะช่วยทำให้วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้บริหาร โครงการฝึกรวมจะมีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกัน ตลอดจน ผู้เข้ารับ การอบรมมีความเข้าใจการปฏิบัติงานของวิทยากรและเจ้าหน้าที่

3. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยทำให้สามารถกำหนดหัวข้อวิชา และ เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วย ชี้ชัดว่าต้องการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมไปในลักษณะใด รวมทั้งช่วยให้ สามารถเลือกเทคนิคหรือวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม และช่วยในการกำหนดระยะเวลาของ หลักสูตรและระยะเวลาของหัวข้อวิชาในการฝึกอบรมอีกด้วย

4. สามารถใช้วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมใช้เป็นมาตรฐาน ในการ ประเมินผลและติดตามผล โครงการฝึกอบรม ประเมินผลการให้การฝึกอบรมของวิทยากร ตลอดจนการประเมินสัมฤทธิ์ผลของการอบรม

ความหมายของวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม หมายถึง "สิ่งที่กำหนดว่าใน โครงการฝึกอบรมนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมให้เป็น ไปในลักษณะใดและระดับใด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมได้"

ขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

กรีซ อัม โภชน์ (2545 : 24-28) ได้เสนอแนวคิดเรื่องแนวขั้นตอนในการกำหนด วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ทบทวนปัญหาที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. ระบุบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะต้องเข้ารับการฝึกอบรม
3. ระบุภารกิจและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
4. ระบุถึงวัตถุประสงค์ขั้นสูงสุด หรือพฤติกรรมตามอุดมคติซึ่งต้องการให้

เกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในขั้นที่ 2 ตัวอย่าง เช่น จากการพิจารณาในขั้นที่ 1 จนถึงขั้น ที่ 3 พบว่าเจ้าหน้าที่ของงานฝึกอบรมไม่สามารถปฏิบัติภารกิจ ในการกล่าวแนะนำ หลักสูตร หัวข้อวิชา วิทยากร รวมทั้งกล่าวขอบคุณวิทยากร ฯลฯ ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนั้นวัตถุประสงค์ ตามอุดมคติ ในขั้นที่ 4 จึงได้แก่ การที่เราต้องการให้ เจ้าหน้าที่ของงานฝึกอบรมสามารถ กล่าวแนะนำและขอบคุณ วิทยากร ใน ได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. ระบุถึงสิ่งสนับสนุนที่จะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นสูงสุดตาม ขั้นที่ 4 กล่าวคือ เป็นการพิจารณา ถึงสภาพ แวดล้อม หรือองค์ประกอบอื่นที่จะสนับสนุนให้ การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เช่น วิทยากรที่มีความสามารถ ภูมิหลังที่ดีของ ผู้ที่จะเข้า อบรม หรือ นโยบายที่สนับสนุนการจัดฝึกอบรมในเรื่องที่เป็นปัญหาดังกล่าว

6. ระบุถึงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอุดมคติใน ขั้นที่ 4 กล่าวคือ เป็นการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่นเดียวกันในขั้นที่ 5 ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางต่อการดำเนินการฝึกอบรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอุดมคติ เช่น มีงบประมาณจำกัด ระยะเวลาอบรมมีจำกัด เป็นต้น

7. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมที่เป็นไปได้ ขึ้น หลังจากที่ได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ตามอุดมคติ ประกอบกับสิ่งสนับสนุนตามขั้นที่ 5 และสิ่งที่เป็นอุปสรรคตามข้อ 6 แล้ว อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีวัตถุประสงค์ตามอุดมคติอาจจะ เป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นไปได้ก็ได้ ถ้าหากว่ามีสิ่งสนับสนุนทุกอย่าง และไม่มีสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อ วัตถุประสงค์ตามอุดมคติเลย

8. กำหนดวัตถุประสงค์ประกอบ ซึ่งหมายถึง วัตถุประสงค์ที่เราได้คาดหวัง มาก่อน แต่คาดว่าจะจะเป็นผลพลอยได้ จากการฝึกอบรม เช่น การฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เข้าอบรม ซึ่งมาจากต่างหน่วยงานกันเกิดความรู้จักคุ้นเคยกัน และช่วยให้เกิดการ ประสานงานในอนาคต เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมที่เป็นไปได้ตามขั้นที่ 7 และวัตถุประสงค์ประกอบตาม ขั้นที่ 8 จะเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการ ฝึกอบรม ซึ่งอาจจะได้หลายข้อ และในการเขียน วัตถุประสงค์นั้นเรามักจะเอาวัตถุประสงค์ประเภทที่เป็นไปได้เขียนไว้ในลำดับแรก และ วัตถุประสงค์ประกอบเขียนไว้ในลำดับสุดท้าย

ลักษณะวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมที่ดีมีดังนี้

1. ควรระบุว่าต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดขึ้น หรือต้องการจะแก้ไขปัญหาใด ตามความจำเป็นในการฝึกอบรมที่พบ

2. มีความเป็นไปได้

3. สามารถที่จะวัดหรือประเมินผลได้

4. มีความกะทัดรัดและชัดเจน

5. ใช้ภาษาง่าย ๆ ให้เป็นที่เข้าใจของบุคคลทั่วไป

6. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักและนโยบายของหน่วยงาน

7. ถ้ามีวัตถุประสงค์หลายอย่าง ควรจะแยกออกเป็นข้อ ๆ ตามลักษณะของ

วัตถุประสงค์

8. วัตถุประสงค์ประกอบควรจะเรียงลำดับอยู่ในส่วนท้ายของวัตถุประสงค์ ทั้งหมดทั้งนี้ โดยมีตัวอย่างแสดงขั้นตอน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

ขั้นที่ 4 การจัดระดับความสำคัญของภารกิจที่เป็นปัญหา เมื่อทราบถึงภารกิจต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมแล้วนั้น เนื่องจากมักจะมีหลายภารกิจ ที่ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรม ดังนั้นถ้าเราทราบถึงระดับความสำคัญของแต่ละภารกิจ ดังกล่าว เสียก่อนที่จะกำหนดหัวข้อวิชาที่ควรจัดฝึกอบรม ก็จะทำให้เรามีเครื่องช่วยในการตัดสินใจ กำหนดหัวข้อวิชา ในหลักสูตร ฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ช่วยในการกำหนดว่าควรจะมีหัวข้อวิชาใดบ้าง ใ้ระยะเวลาเท่าใด ลำดับก่อนหลังอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารงานฝึกอบรมสามารถใช้ทรัพยากรในการฝึกอบรมได้อย่างคุ้มค่า ทั้งในด้านของเงิน เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนค่าเสียโอกาสของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และตัวผู้เข้าอบรมเอง

William R. Tracy (1971 : 51) นักวิชาการทางด้านการพัฒนาบุคคลได้ ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่สามารถ นำมาใช้ ในการจัดลำดับความสำคัญ ของภารกิจที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

1. หลักความจำเป็นมูลฐาน เป็นการพิจารณาว่าภารกิจที่คาดว่าจะจัดอบรมนั้น เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ที่ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือทัศนคติที่เหมาะสม จนสามารถปฏิบัติได้เสียก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติงาน ในหน้าที่ของงาน ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ เช่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานทุกคน จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการบริหารงานเบื้องต้น ไม่ว่าจะป็นหัวหน้างานใดก็ตาม ดังนั้น หากภารกิจใดเป็นความจำเป็นขั้นมูลฐานมาก ก็ควรจะต้องมีความสำคัญสูง ที่จะต้องนำมาเป็น หัวข้อวิชาในการฝึกอบรม
2. หลักความยากง่ายในการเรียนรู้ เป็นการพิจารณาว่าภารกิจนั้น ๆ บุคลากรสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ยาก หรือง่ายเพียงใด หากเป็นภารกิจที่ยากในการที่บุคลากรจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากการปฏิบัติงานได้ (On the job training) ก็สมควรจะต้องจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการได้ และจัดว่าภารกิจนั้น ๆ มีระดับความสำคัญสูง
3. หลักความสำคัญ เป็นการพิจารณาว่าภารกิจนั้น ๆ มีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสมบูรณ์ของงานที่ปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด ซึ่งถึงแม้ภารกิจดังกล่าวจะไม่จำเป็นต้องปฏิบัติบ่อย ๆ ก็ตาม แต่ถ้าหากไม่สามารถปฏิบัติได้ ก็จะทำให้งานเสียหาย บกพร่องอย่างมาก ดังนั้นจะถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมาก
4. หลักความถี่ในการปฏิบัติ เป็นการพิจารณาว่าหากภารกิจใดซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม มีความถี่ในการปฏิบัติ คือ ต้องปฏิบัติบ่อยๆ ก็เหมาะสมในอันที่จะ

จัดการฝึกอบรมขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม หากภารกิจใดมีความดีในการปฏิบัติน้อย ก็ย่อมมีความจำเป็นหรือความเร่งด่วนในการจัดการฝึกอบรมน้อยเช่นกัน

5. หลักความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์หรือความคุ้มค่า เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการจัดฝึกอบรม ได้แก่ เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากร ตลอดจนค่าเสียโอกาส ที่ผู้เข้าอบรม ควรจะได้ปฏิบัติงาน ต่าง ๆ กับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดฝึกอบรมเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้เข้าอบรมในการปฏิบัติภารกิจที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมแล้วมีความคุ้มค่ามาก น้อยเพียงใด หากมีความคุ้มค่าในอันที่จะฝึกอบรม เรื่องของภารกิจนั้นๆ มาก ก็จัดการภารกิจนั้นให้ มีระดับความสำคัญในอันที่จะจัดการฝึกอบรมสูง

6. หลักศักยภาพในการที่จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป็นการพิจารณาถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความพร้อม และแรงจูงใจ ของผู้ที่จะเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับภารกิจนั้นๆ ว่า มีโอกาสที่จะสนับสนุนให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการ ฝึกอบรมได้มาก น้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพราะความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมใดก็ตาม ย่อมจะต้องมี ส่วนสัมพันธ์กับ ศักยภาพดั้งเดิมของผู้เข้าอบรมอย่างแน่นอน

7. หลักคุณภาพ เป็นการพิจารณาว่าการฝึกอบรมในภารกิจนั้น ๆ จะช่วยให้ บุคลากรส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยมีการ ปฏิบัติงาน ที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น มากกว่าจะช่วยให้คนที่ ปฏิบัติงานต่ำกว่ามาตรฐานบางคนปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น หลักข้อนี้ให้ความสำคัญ กับการ ฝึกอบรมเกี่ยวกับภารกิจซึ่งจะช่วยให้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติงาน ได้ดียิ่งขึ้น มากกว่าจะมุ่งฝึกอบรม บุคลากรเพียงบางคน ซึ่งจะทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่คุ้มค่า

8. หลักความบกพร่องของภารกิจ เป็นการพิจารณาถึงความบกพร่องของ ภารกิจซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม ว่ามีมากน้อยเพียงใด หากภารกิจนั้น ๆ มีการปฏิบัติ บกพร่องบ่อยๆ ย่อมมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะทำการฝึกอบรมมากกว่า ภารกิจที่มีการปฏิบัติ บกพร่องน้อย

9. หลักการเกี่ยวกับช่วงเวลาคงอยู่ของพฤติกรรมที่เรียนรู้ เป็นการพิจารณาว่า หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ผู้ผ่านการฝึกอบรม จะสามารถรักษาการเรียนรู้ หรือมีพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงจากการฝึกอบรมคงอยู่ไปเป็นระยะเวลาอันสักเท่าใด หากการฝึกอบรม ในเรื่อง ของภารกิจใดสามารถทำให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ได้เป็นระยะเวลา ยาวนาน ย่อมมีคุณค่ากว่าการ ฝึกอบรมที่ทำให้ผู้ผ่านการอบรมมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ได้ เพียงช่วงระยะเวลาสั้น

10. หลักความจำเป็นในการฝึกอบรมเพิ่มเติม เป็นการพิจารณาว่าภารกิจใดบ้างที่เมื่อได้ทำการฝึกอบรมไปแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นจะต้องจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้อีก จึงจะทำให้กลุ่มบุคลากรเป้าหมายสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหรือหน้าที่นั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะโดยปกติภารกิจใดที่ได้จัดการฝึกอบรมไปแล้ว และผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถกลับไปปฏิบัติงานได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องฝึกอบรมในเรื่องนั้นๆ อีกย่อมมีคุณค่ากว่าการฝึกอบรมในภารกิจที่จะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีก เพราะจะ ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรเพิ่มขึ้น

สรุปว่าการจัดระดับความสำคัญของภารกิจที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมได้โดยใช้ตารางวิเคราะห์ ทั้งนี้ โดยอาจใช้การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ คือ ระดับ 0-5 โดยพิจารณาจากเกณฑ์การให้คะแนน ภารกิจที่มีระดับความสำคัญเป็นอันดับ 3 โดยทั่วไปจะหมายความว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำการฝึกอบรม แต่จะเน้นหนักในด้านการให้คำแนะนำกว้างๆเกี่ยวกับภารกิจนั้นทั้งหมดระดับความสำคัญอันเป็นอันดับ 2 หมายความว่า จะต้องทำการฝึกอบรมในภารกิจ หรือหน้าที่นั้น จนกระทั่งผู้เข้าอบรม สามารถปฏิบัติภารกิจและหน้าที่นั้นได้ระดับความสำคัญเป็นอันดับ 1 หมายความว่า จะต้องทำการอบรมเกี่ยวกับภารกิจนั้น จนกระทั่งผู้เข้าอบรมสามารถ ปฏิบัติภารกิจนั้นได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ขั้นที่ 5 การกำหนดหัวข้อวิชา

ความหมายของหัวข้อวิชา หัวข้อวิชา หมายถึง เนื้อหาสาระของเรื่องที่ต้องการจะให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถ การกำหนดหัวข้อวิชา จึงหมายถึง การระบุว่า ภารกิจหรือหน้าที่ที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้น ควรจะนำวิชาอะไรบ้าง มาช่วยแก้ไขปัญหา หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ขั้นตอนและหลักการกำหนดหัวข้อวิชา

1. จัดทำตารางในการกำหนดหัวข้อวิชาขึ้น โดยประกอบด้วย ช่อง ภารกิจหรือหน้าที่ ซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม ช่องระดับความสำคัญของแต่ละภารกิจ และช่องหัวข้อวิชา

ตารางที่ 1 แสดงการกำหนดหัวข้อวิชา

ภารกิจ หรือหน้าที่	ระดับความสำคัญ	หัวข้อวิชา
	1	
	2	
	3	
	4	

2. กรอกภารกิจหรือหน้าที่ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญตามที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้ว

3. ทำการพิจารณาว่า ภารกิจใดควรจะใช้หัวข้อวิชาใดในการฝึกอบรม โดยมีหลักการปัดถ้อยคือ

3.1 หัวข้อวิชาเดียวอาจจะใช้สำหรับหลาย ๆ ภารกิจได้

3.2 ภายในภารกิจเดียว อาจจะต้องใช้หัวข้อวิชาหลายวิชาก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจซึ่งมีความสำคัญสูง

3.3 การกำหนดชื่อของหัวข้อวิชา ควรจะมีลักษณะกะทัดรัด ชัดเจน และสามารถสะท้อนให้เห็นภาพ ของงาน ที่จะต้อง ทำการฝึกอบรม

การกำหนดหมวดวิชา

ถ้าหากหลักสูตรฝึกอบรมที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วยหัวข้อวิชาจำนวนมาก ควรนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของ ความคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจทำได้ 2 วิธี คือ

1. จัดหมวดหมู่ตามลักษณะคล้ายคลึงกันของเนื้อหาวิชา เช่น วิชาต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการปูพื้นฐาน อาจรวบรวม อยู่ในหมวดเดียวกัน เรียกว่า หมวดพื้นฐาน หรือหัวข้อวิชาเกี่ยวกับหลักมนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำ การบริหารความขัดแย้ง ฯลฯ อาจรวมเรียกว่าหมวดมนุษยพฤติกรรม เป็นต้น

2. จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของเทคนิควิธีการฝึกอบรม หรือลักษณะของการอบรมของวิทยากร เช่น หัวข้อวิชาที่เป็น การบรรยายอยู่ในห้องประชุม อาจรวมเรียกว่าเป็นหมวดทฤษฎี หรือภาคทฤษฎี และหัวข้อวิชาที่มีการฝึกปฏิบัติ อาจรวมเรียกว่า หมวดปฏิบัติการ หรือภาคปฏิบัติการก็ได้ (หรืออาจแบ่งภาคทฤษฎี/ภาคปฏิบัติการ ออกเป็นหมวดต่าง ๆ ตามลักษณะของเนื้อหาวิชา)

ขั้นที่ 6 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา

ความหมายของวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา

วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา หมายถึง ข้อความที่ระบุว่า ในวิชาที่ทำการฝึกอบรมนั้น ต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะอย่างไร ภายหลังจากการฝึกอบรมในวิชานั้นแล้ว โดยปกติแล้ววัตถุประสงค์รายวิชาจะต้องสอดคล้อง และเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์รวมของ โครงการฝึกอบรม

ประโยชน์ของวัตถุประสงค์รายวิชา

1. การเขียนวัตถุประสงค์รายวิชา ทำให้ผู้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมวางแผนการอบรมรายวิชาได้อย่างสอดคล้อง และต่อเนื่องกัน ตลอดทั้งหลักสูตร หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนของหัวข้อวิชาได้

2. วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาช่วยให้วิทยากรเตรียมการสอน และเลือกใช้เทคนิคการอบรมได้อย่างเหมาะสม ดังที่มีผู้กล่าวว่าเป็นการช่วยให้วิทยากรฝึกอบรมพูดในสิ่งที่ผู้เข้าอบรมต้องการจะฟัง ไม่ใช่พูดในสิ่งที่ตนเองต้องการจะพูดนั่นคือ เป็นการฝึกอบรมในเรื่องที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมอย่างแท้จริง

3. วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา จะช่วยให้ผู้เข้าอบรมทราบถึงแนวทางในการฝึกอบรมและสิ่งที่ตนพึงได้รับจากวิชานั้น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการสนใจ และชวนให้ติดตามดูว่าตนเองได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของวิชานั้น ๆ หรือไม่ เพียงใด

หลักการเขียนวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาอาจเขียนวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาได้ 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. วัตถุประสงค์ที่ยึดบทบาทของวิทยากรเป็นหลัก
 2. วัตถุประสงค์ที่ยึดเนื้อหาวิชาที่อบรมเป็นหลัก
 3. วัตถุประสงค์ที่ยึดกิจกรรมของผู้เข้าอบรมเป็นหลัก และ
 4. วัตถุประสงค์ที่ยึดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมเป็นหลัก
- การเขียนวัตถุประสงค์แบบที่ 4 ถือกันว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากหากวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาสามารถแสดงถึง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมที่พึงประสงค์ได้ ก็จะสอดคล้องกับทฤษฎีการฝึกอบรมเป็นอย่างดี และจะเป็นประโยชน์ในการประเมินผลการฝึกอบรมหัวข้อวิชานั้นๆ ได้อย่างถูกต้องต่อไป
- การเขียนวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาที่ยึดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมเป็นหลัก ควรจะมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ต้องระบุว่า จะทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด นิสัย
ความสามารถ
หรือความชำนาญ เกี่ยวกับเรื่องอะไร ดังตัวอย่างเช่น

1.1 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้

1.2 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถใช้งาน โปรแกรม Microsoft Access

1.3 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมยอมรับถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกันแบบ A.I.C.

2. ต้องระบุว่า ต้องการจะให้ผู้เข้าอบรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะ

ใด เช่น

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้ตามแนวทางที่

กำหนดไว้

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถใช้งาน โปรแกรม Microsoft Access ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ

2.3 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมยอมรับถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกันแบบ A.I.C.

อันจะก่อให้เกิดการสนับสนุนวิธีการนี้ต่อไป

3. ระบุสถานการณ์ เวลา สิ่งแวดล้อม หรือเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กล่าวคือ พฤติกรรม ที่จะเปลี่ยนแปลงไปนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปภายใต้

สิ่งแวดล้อมอะไร เช่น

3.1 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถวางแผนการปฏิบัติงานตามแนวทางที่
กำหนดไว้ได้เมื่อเสร็จสิ้นการอบรม

3.2 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถใช้งาน โปรแกรม Microsoft Access ได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ จนสามารถจัดเก็บ ข้อมูลของหน่วยงานได้

3.3 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมยอมรับถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกันแบบ A.I.C.
อันจะก่อให้เกิดการสนับสนุนวิธีการนี้ในหน่วยงานของตนต่อไป

4. ระบุเกณฑ์ที่จะวัดระดับของความยอมรับในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง คือ
เป็นการระบุว่าพฤติกรรมของ ผู้เข้ารับการ อบรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะต้องเปลี่ยนไปใน
ระดับใด หรือต้องเปลี่ยนไปจนทำให้เกิดอะไรขึ้น เช่น

4.1 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถวางแผนการปฏิบัติงานตามแนวทางที่
กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้องเมื่อเสร็จสิ้นการอบรม

4.2 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถวางแผนการปฏิบัติงานตามแนวทางที่

กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง จนสามารถจัดเก็บ ข้อมูลของหน่วยงานได้อย่างเป็นระบบ

4.3 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรับถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกันในหน่วยงาน
ของตนเองไปอย่างกว้างขวางทุกระดับ

สรุปว่าการเขียนวัตถุประสงค์รายวิชาเชิงพฤติกรรม คือ การเขียนระบุไว้ในหัวข้อ
วิชานั้น ๆ มีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. ให้ใครทำ
2. ทำอะไร
3. ทำได้ภายใต้เงื่อนไขอะไร
4. ทำได้ระดับใด

ขั้นตอนในการเขียนวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ควรจะทำเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. พิจารณาภารกิจหรือหน้าที่ซึ่งเป็นการจำเป็นในการฝึกอบรม
2. พิจารณาระดับความสำคัญ
3. พิจารณาชื่อของหัวข้อวิชา
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา

ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวอบรม

ความหมายของแนวการอบรม

แนวการอบรม หมายถึง สิ่งที่จะระบุไว้ในหัวข้อวิชานั้นประกอบด้วย เนื้อหา
อะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎี แนวคิด หลักการ หรือแนวปฏิบัติใดก็ตาม ที่จะทำให้ผู้เข้าอบรม
เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา

ประโยชน์ของแนวการอบรม

1. ช่วยให้วิทยากรทราบว่า โดยหลักการแล้วตนจะต้องเตรียมตัวถ่ายทอด

เนื้อหาอบรมอะไรบ้างให้แก่ผู้เข้าอบรม

2. แนวการอบรม มีประโยชน์ที่สำคัญที่สุด คือ ช่วยป้องกันมิให้วิทยากรแต่ละ

คนทำการบรรยาย หรืออภิปรายในเนื้อหาวิชา ที่ไม่ซ้ำซ้อน เพราะถึงแม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์
ของหัวข้อวิชาแล้วก็ตาม แต่บางหัวข้อวิชาอาจมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน จนวิทยากรอาจพูด
รายละเอียดซ้ำซ้อนกันได้ เช่น หัวข้อหลักมนุษยสัมพันธ์กับ หัวข้อการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา
วิทยากรทั้งสองหัวข้ออาจพูดถึงทฤษฎี ความต้องการของบุคคลเหมือนกันก็ได้

ขั้นตอนในการจัดทำแนวการอบรม

การกำหนดแนวการอบรมควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. พิจารณาภารกิจหน้าที่ซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. พิจารณาระดับความสำคัญ
3. พิจารณาชื่อของหัวข้อวิชา
4. พิจารณาวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา
5. กำหนดแนวการอบรม

การระบุเนื้อหาของหัวข้อวิชาจะเป็นเรื่องยาก หากเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ไม่มีความรู้ซึ่ง กับหัวข้อ วิชานั้นมาก่อน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดทำหลักสูตร ต้องขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ ที่จะกำหนด ในหลักสูตร รวมทั้งวิชาต่าง ๆ แต่การค้นคว้าจากตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง หรือเอกสารประกอบการอบรมในหัวข้อว่า อาจเป็นเอกสารที่ได้รับการเขียนหรือรวบรวม เพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะของแต่ละครั้ง และตามสภาพความจำเป็นในการฝึกอบรม ที่อาจจะแตกต่างจากครั้งที่เจ้าหน้าที่ กำลังพัฒนาหลักสูตรอยู่

ขั้นที่ 8 การกำหนดเทคนิคการฝึกอบรม

ความหมายของเทคนิคการฝึกอบรม

กริช อัม โภชน์ (2545 : 64-69) ได้ให้คำจำกัดความว่า เทคนิคการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ

ขจรศักดิ์ หาญณรงค์ (2524 : 12-13) ได้ให้คำจำกัดความว่า เทคนิคการฝึกอบรม คือ วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เข้ารับ การฝึกอบรม เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะที่ถูกต้องเหมาะสม และ/หรือเกิดความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ

ความหมายของเทคนิคการฝึกอบรม จึงเป็นเสมือนเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น แต่ก็ถือว่ามีความสำคัญ เพราะถ้าผู้จัดการฝึกอบรม หรือวิทยากรเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถ หรือทักษะ ได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาได้เป็นอย่างมาก จึงมีผู้พยายาม คิดเทคนิค การฝึกอบรมใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

ประเภทของเทคนิคการฝึกอบรม

โดยทั่วไปแล้วเทคนิคการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เทคนิคการฝึกอบรม ประเภทที่เน้นวิทยากรเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Leader centered techniques) ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่าวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องที่อบรมมากกว่าผู้อื่น ได้แก่ การบรรยาย (Lecture) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel discussion) และการบรรยายเป็นชุด (Symposium) เป็นต้น

2. เทคนิคการฝึกอบรม ประเภทที่เน้นกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Group centered techniques) เทคนิคเหล่านี้จะมาจากแนวคิดที่ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่างก็มีความรู้ ความสามารถ และจะต้องช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นระหว่างกันเอง หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง มากกว่าที่จะได้ มาจาก วิทยากรเท่านั้น ได้แก่ การสัมมนา (Group seminar) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กิจกรรม Walk Rally การระดมสมอง (Brainstorming) การฝึกปฏิบัติงานในเวลาจำกัด (In basket training) เกมการบริหาร (Management games) การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) กรณีศึกษา (Case study) การสาธิต (Demonstration) การอภิปรายกลุ่ม (Buzz group)

3. เทคนิคการฝึกอบรม ประเภทที่เน้นการเรียนรู้เป็นรายบุคคล อาจโดยการใช้สื่อต่างๆ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เข้าอบรม เกิดการเรียนรู้ขึ้น เทคนิคการฝึกอบรมแบบนี้ไม่ได้ใช้กับการฝึกอบรมในชั้นเรียน (Classroom training) เหมือนกับเทคนิคฝึกอบรม 2 ประเภทแรก หากจุดเน้นที่สำคัญของเทคนิคการฝึกอบรมแบบนี้ คือ การที่ผู้เข้าอบรมสามารถเรียนรู้ได้ด้วยจังหวะเวลา (Speed) ของตนเอง ได้แก่ การสอนแนะ (Coaching) การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction) และการศึกษาทาง ไปรษณีย์ (Correspondence study) ซึ่งเป็นการฝึกอบรมทางไกล (Long distance training) แบบหนึ่ง เป็นต้น

4. เทคนิคการฝึกอบรมประเภทที่เน้นการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ได้แก่ การนำเสนอโดย ใช้สไลด์ หรือเทป (Slide/Tape presentation) โทรทัศน์การสอน (Instructional television) การใช้คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน (Computer aided instruction) เป็นต้น

ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคนิคการฝึกอบรม

1. ผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมพึงระลึกไว้เสมอว่า เทคนิคการฝึกอบรมเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทักษะเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรมเท่านั้น

2. เทคนิคการฝึกอบรมเกือบทุกเทคนิคมีข้อดีหรือจุดเด่นอยู่ในตัวของมันเอง หากผู้ดำเนินการฝึกอบรมหรือวิทยากรสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวิชา และกลุ่มผู้เข้าอบรมย่อมจะเกิดประโยชน์ทั้งสิ้น หากมีปัญหาหรือข้อขัดข้องเกิดขึ้น ในการใช้เทคนิคใด อาจเกิดจากการใช้เทคนิคไม่เป็น หรือเลือกใช้เทคนิคไม่เหมาะสม ไม่ใช่เพราะเทคนิคไม่ดี

3. ในการฝึกอบรมแต่ละโครงการ หรือแต่ละวิชานั้น วิทยากรอาจเลือกใช้เทคนิคฝึกอบรมหลาย ๆ เทคนิคประกอบกัน ไม่ว่าจะ เป็นแบบวิทยากรหรือกลุ่มผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางก็ตาม หากคิดว่าจะทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น

หลักการเลือกใช้เทคนิคในการฝึกอบรม

กรีซ อัม โภชน์ (2545 : 78-82) ได้เสนอแนวคิดเรื่องหลักการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ถ้าผู้เข้าอบรมมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องฝึกอบรมมาบ้างแล้ว ควรจะใช้เทคนิคแบบกลุ่ม ผู้เข้าอบรม เป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าหากผู้เข้าอบรมยังไม่มีความรู้ หรือประสบการณ์ในเรื่องที่อบรมมาก่อนเลยควรจะใช้เทคนิคแบบวิทยากร เป็นจุดศูนย์กลาง (โดยอาจใช้ในช่วงแรก แล้วจึงใช้เทคนิคอื่นๆ ประกอบในช่วงอื่นๆ)

2. หากวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรม แบบ วิทยากรเป็นศูนย์กลาง แต่หากวัตถุประสงค์ต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความสามารถหรือทักษะ ควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบกลุ่มผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ เพราะเทคนิคฝึกอบรมแบบยึดกลุ่ม ผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง จะเอื้ออำนวยให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ผลงานวิจัยชี้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมัก จะเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเองมากกว่าเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น การสร้างทักษะก็เช่นเดียวกัน จะเกิดขึ้น ได้จากการ ทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงจากการฟังหรือมองเห็นแต่เพียงอย่างเดียว

3. หากระยะเวลาในการฝึกอบรมมีน้อย ควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบมีวิทยากรเป็นศูนย์กลาง หากมีระยะเวลามาก ควรจะใช้เทคนิคแบบกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

4. หากสถานที่ในการฝึกอบรมมีจำกัด จนไม่อาจจะจัดให้เป็นอย่างอื่นได้นอกจากแบบห้องเรียน ควรใช้เทคนิคฝึกอบรม แบบวิทยากรเป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าหากสามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มได้ หรือจัดให้ทุกคนมองเห็นหน้ากันได้ ใช้ เทคนิคฝึกอบรมแบบกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

เมื่อพิจารณาจากหลักในการเลือกเทคนิคการฝึกอบรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าแท้ที่จริงแล้วนั้น ปัจจัยหรือองค์ประกอบ ในการเลือกใช้เทคนิคฝึกอบรม 5 ประการด้วยกัน คือ

1. วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ว่าต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ด้านใดเป็นหลัก ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ หรือทัศนคติ
2. เนื้อหาวิชา ว่ามีแนวการอบรมอะไรบ้าง เกี่ยวข้องกับประเด็นใดบ้าง และแต่ละประเด็นจะเหมาะสมกับเทคนิค ฝึกอบรมใด
3. วิทยากรผู้ดำเนินการฝึกอบรม ว่ามีความถนัดในการใช้เทคนิคฝึกอบรมใด
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ว่ามีความรู้พื้นฐานอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร
5. ความพร้อมด้านทรัพยากร ได้แก่
 - 5.1 ระยะเวลา ต้องคำนึงถึงทั้งระยะเวลาฝึกอบรม และระยะเวลาในการ

จัดเตรียม

- 5.2 วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในเทคนิคฝึกอบรมแต่ละเทคนิค
- 5.3 ค่าใช้จ่าย ทั้งค่าใช้จ่ายในการเตรียมการและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นขณะที่ใช้เทคนิคการฝึกอบรมนั้น ๆ
- 5.4 ความพร้อมของสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกนอกจากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในคู่มือการเขียนโครงการฝึกอบรม/สัมมนา ของสถาบัน พัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ยังได้เตือนให้ผู้จัดโครงการฝึกอบรมต้องคำนึง ไว้เสมอว่าองค์ประกอบ ที่สำคัญ อีกประการหนึ่งในการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมก็คือ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทั้งนี้ เพราะเทคนิคการฝึกอบรมที่เลือกใช้ นั้น ควรจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้มากที่สุด คือ ควรเป็นเทคนิค ดังนี้

- 5.4.1 ช่วยกระตุ้นความสนใจ และก่อให้เกิดความต้องการเรียนรู้ของผู้ตลอดเวลา
- 5.4.2 เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการคิด อภิปราย หรือกระทำกิจกรรม
- 5.4.3 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านความถนัด แนวคิด ประสบการณ์ และความสนใจ และเป็นหน้าที่ เหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มผู้เข้าอบรม

5.4.4 เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปรับใช้หลักการ/ทฤษฎี และมีการให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ก็จะช่วยให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น และมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้มากขึ้น

ขั้นที่ 9 การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร

ความหมายของระยะเวลาอบรม หมายถึง ช่วงเวลาที่กำหนดไว้ว่าจะสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทักษะ จนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาหรือหลักสูตรฝึกอบรม

หลักในการพิจารณากำหนดระยะเวลาอบรมของหัวข้อวิชา

1. หัวข้อวิชาใด ที่มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเพิ่มพูนความสามารถหรือทักษะ ควรจะให้ระยะเวลานานกว่า หัวข้อวิชาที่ต้องการเพียงจะให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ

2. วิชาใดที่สนองตอบภารกิจหรือหน้าที่ซึ่งมีระดับความสำคัญสูง และต้องการให้ผู้เข้าอบรม สามารถปฏิบัติภารกิจนั้น ด้วยความถูกต้องและรวดเร็ว ควรจะให้เวลามากกว่าหัวข้อวิชาที่ตอบสนองภารกิจที่มีระดับความสำคัญต่ำ

3. วิชาใดใช้เทคนิคในการฝึกอบรมแบบกลุ่มเป็นศูนย์กลาง ควรจะให้เวลามากกว่าวิชาที่ใช้เทคนิคแบบวิทยากร เป็นศูนย์กลาง

สรุปว่า สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในการกำหนดระยะเวลาอบรมแต่ละหัวข้อวิชาก็คือ วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา เนื้อหาวิชา และเทคนิคการฝึกอบรม นั่นเอง

ขั้นที่ 10 การเรียงลำดับหัวข้อวิชา

ความหมายของการเรียงลำดับหัวข้อวิชา หมายถึง การกำหนดว่า หัวข้อวิชาใดควรจะทำก่อน และหัวข้อวิชาใดควรจะทำการอบรมภายหลัง อันจะ ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการเรียงลำดับหัวข้อวิชา

1. หัวข้อวิชาที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และมีเนื้อหาเป็นพื้นฐานต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือทักษะในหัวข้อวิชาอื่น ๆ จำเป็นต้องอยู่ในลำดับต้น ๆ ของการอบรม

2. หัวข้อวิชาใดที่มีเนื้อหาวิชาที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายกว่า ควรจะอยู่ในลำดับก่อนหัวข้อวิชาที่มีเนื้อหาวิชาที่เข้าใจยากกว่า สลับซับซ้อนกว่า หรือมีรายละเอียดมากกว่า

3. หัวข้อวิชาและประเด็นที่เป็นภาคปฏิบัติ ควรจัดให้อยู่ในระดับต่อเนื่องจากภาคทฤษฎี

4. หัวข้อวิชาที่มีกิจกรรมซ้ำกันหลายชั่วโมง เช่น ใช้เทคนิคการบรรยาย หรือ การอภิปรายเพียงอย่างเดียว หากสามารถ ทำได้ ควรจัดให้กระจายอยู่ในวัน หรือเวลาต่าง ๆ กัน

สรุปว่า การเรียงลำดับหัวข้อวิชา ควรพิจารณาจัดตาม วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ความยากง่ายของหัวข้อวิชา และหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ นั้นเอง (กรีซ อัมโกชน์. 2545 : 2-40)

สรุปแนวปฏิบัติในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ถึง 10 ขั้นตอน คือ

1. การทบทวนความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. ระบุภารกิจที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนา
3. การกำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม
4. การจัดระดับความสำคัญของภารกิจที่เป็นปัญหา
5. การกำหนดหัวข้อวิชา
6. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา
7. การกำหนดแนวการอบรม
8. การกำหนดเทคนิคการฝึกอบรม
9. การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร
10. การเรียงลำดับหัวข้อวิชา

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดโครงการฝึกอบรมสามารถสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยได้ปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนที่ระดมมาแล้วทั้งหมด เชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ สามารถก่อให้เกิดประสิทธิผล ในการฝึกอบรม ได้อย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติอาจมีข้อจำกัดที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติตามกระบวนการ และขั้นตอน ดังกล่าวได้ทั้งหมด ข้อจำกัดที่สำคัญคือ การที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการสร้างหลักสูตรยังขาดความรู้ทางวิชาการ เกี่ยวกับ หลักสูตรฝึกอบรมนั้น ๆ อย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถกำหนดวิชาซึ่งตรงกับความจำเป็นในการฝึกอบรมได้ จึงต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อขอรับการให้คำปรึกษา นอกจากนั้น ข้อจำกัดอื่น ๆ อาจได้แก่ ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ในการสร้างหลักสูตร ทั้งในการรวบรวมข้อมูลที่เป็น และในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามขั้นตอนของกระบวนการสร้างหลักสูตร ส่วนข้อจำกัดอื่นๆ ที่อาจมีได้ทั้งในด้านเงินงบประมาณในการฝึกอบรม การขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนจำนวนระยะเวลา ที่กลุ่มบุคลากรเป้าหมายจะสามารถมาเข้ารับการฝึกอบรมได้นั้น อาจดูเหมือนไม่ได้มีผลกระทบโดยตรง แต่ก็ล้วนเป็นข้อจำกัด ซึ่งจะมีส่วนทำให้หลักสูตรการฝึกอบรม ต้องมีลักษณะที่มีใช้เป็น ไปตามความจำเป็นในการฝึกอบรมแต่เพียงอย่างเดียวทั้งหมด

การกำหนดหัวข้อวิชาในหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้น ในทางปฏิบัติ ผู้สร้างหลักสูตรอาจใช้วิธีการศึกษาจาก ตัวอย่างหลักสูตรฝึกอบรมของกลุ่มบุคลากรซึ่งมีลักษณะงานเทียบเคียงกัน หรือมีความจำเป็น ในการฝึกอบรมคล้ายคลึงกันได้ แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสร้างหลักสูตรก็จะต้องระมัดระวัง หากจะนำหัวข้อ วิชาเช่นเดียวกัน กับหลักสูตรตัวอย่างมาใช้ จะต้องคำนึงอยู่เสมอถึงข้อแตกต่างของกลุ่มผู้เข้าอบรม และความจำเป็นในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน หลักสูตร ฝึกอบรมที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างควรจะช่วยให้ดีที่สุดในทางปฏิบัติในการสร้างหลักสูตรซึ่งผู้สร้างอาจไม่มีความรู้กว้างขวาง เพียงพอ คือการรับฟังความคิดเห็น ของผู้บริหาร และนักวิชาการ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม โดยการขอความคิดเห็นเป็นรายบุคคล หรือจากการ จัดประชุมเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการกำหนดหลักสูตรและหัวข้อวิชา ตามความจำเป็น ในการฝึกอบรมก็ได้

สรุปว่าการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการปฏิบัติตามกระบวนการ และขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ ซึ่งผ่านกระบวนการและขั้นตอนการหาคุณภาพเพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นเสมือนเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จ และถือว่ามีค่าสำคัญ เพราะหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถหรือทักษะได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิด หลักการ และทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกระบวนการขั้นตอนการฝึกอบรมเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้การศึกษามีบรรลุความมุ่งหมายเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ อีกทั้งเป็นการกำหนดแนวทาง

ในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมในอันที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน มีประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลัง ของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบน พื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ โดยมีหลักการ ที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและ มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และ คุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับ การศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม อรรถาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ จุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้
 1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มี วินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง
 2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
 3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงานรักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนรู้อะไรในภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ดังนี้

1. การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

3. การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็นความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

4. หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

5. วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห็น บทร้องเล่นของเด็ก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและ
วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

บัญชีคำพื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
เกณฑ์โครงสร้างของคำทางภาษาศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

คำเดี่ยวง่าย โครงสร้างของคำประกอบด้วย

1. พสส + ว = พยัญชนะต้น + สระเสียงยาว + วรรณยุกต์
2. พสสพ + ว = พยัญชนะต้น + สระเสียงยาว + พยัญชนะสะกด +

วรรณยุกต์

3. พส + ว = พยัญชนะต้น + สระเสียงสั้น + วรรณยุกต์
4. พสพ + ว = พยัญชนะต้น + สระเสียงสั้น + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์

(เริ่มจากสระมีรูปไปจนถึงสระลดรูป)

5. พพสส + ว = พยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงยาว + วรรณยุกต์

คำเดี่ยวยาก โครงสร้างของคำประกอบด้วย

1. พพสสพ + ว = พยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงยาว + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์
2. พพสพ + ว = พยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงสั้น + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์ (เริ่มจากสระมีรูปไปจนถึงสระลดรูป)
3. พ (พ) สสพพ + ว = พยัญชนะต้น หรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงยาว + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์
4. พ (พ) สพพพ + ว = พยัญชนะต้น หรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงสั้น + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์
5. พ (พ) สพพพ + ว = พยัญชนะต้น หรือ พยัญชนะต้นควบกล้ำ + สระเสียงยาว + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์
6. พ (พ) สสพพ + ว = พยัญชนะต้น หรือ พยัญชนะควบกล้ำ + สระเสียงยาว + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + พยัญชนะสะกด + วรรณยุกต์

คำประสมง่าย โครงสร้างของคำประกอบด้วย การนำคำเดี่ยวง่ายมาประสมกัน
ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปทำให้เกิดความหมายใหม่

คำประสมยาก โครงสร้างของคำประกอบด้วยการนำคำเดี่ยวมากมาประสมกัน หรือนำคำเดี่ยวง่ายและคำเดี่ยวมากมาประสมกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป ทำให้เกิดความหมายใหม่ บัญชีคำพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,210 คำ เป็นคำเดี่ยว ง่าย 340 คำ คำประสมง่าย จำนวน 288 คำ คำเดี่ยวยากจำนวน 168 คำ และคำประสมยาก จำนวน 414 คำ

ประโยชน์ของบัญชีคำพื้นฐาน

1. ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทย ในแง่ของการกำหนดเนื้อหา คือการ กำหนดคำที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย
2. ใช้ในการพัฒนาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด และหนังสือเสริมประสบการณ์ ต่าง ๆ โดยการนำคำไปใช้แต่งหนังสือและฝึกฝนทักษะ
3. ใช้ในการจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยที่จำเป็น เช่น บัตรคำแผนภูมิเสริมประสบการณ์ การสร้างเรื่องราวในการแสดงหุ่น การเล่นเกมแบบ บทบาทสมมุติ

คุณภาพผู้เรียน

ด้านคุณภาพผู้เรียน ได้กำหนดให้ผู้เรียนว่าเมื่อจบการศึกษาในระดับ ประถมศึกษาแล้วจะต้องมีคุณภาพ ดังนี้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรองง่ายๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับ เหตุการณ์คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจาก เรื่องที่อ่านได้เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่าง สม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน มีมารยาทในการอ่าน
2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึก ประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมี มารยาทในการเขียน
3. เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดง ความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูด เชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์
หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่ง
ประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้
เหมาะสมกับกาลเทศะ

5. เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อ
นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อม
เด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในห้องเรียน ท่องจำบทอาขยาน
และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 13-20)

ดังนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการปรับ
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพ
คนในสังคมไทยให้ มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย
สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้
ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มี
จิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะ
ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญกับการอ่านออกเขียน
ได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้กำหนดไว้ในคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยใช้
กระบวนการอ่านสร้างความรู้ ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะใช้เป็นกรอบแนวทางในการ
จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ โดยยึดหลักการว่าเมื่อเรียนจบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ต้องการให้นักเรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2. ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับทัศนะ
ความเชื่อ แนวคิด ปรัชญาและประสบการณ์ ซึ่งสามารถประมวลความหมายของหลักสูตรที่
สำคัญได้ ดังนี้

หลักสูตร (Curriculum) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน Currere แปลว่า Running
course หมายถึง ช่องทางสำหรับวิ่ง ซึ่งนำมาใช้ในทางการศึกษา หมายถึง แนวทางสำหรับการ

เรียนรู้ (A course of study) ซึ่งมีศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันอีกคำหนึ่ง คือ Syllabus ซึ่งแปลว่า ประมวลการสอน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 1-2)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2538 : 7) ให้ความหมายว่าหลักสูตร คือมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

ธำรง บัวศรี (2542 : 6) ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่คัดเลือกมาจากความรู้สึกระต่าง ๆ

สงัด อุทรานันท์ (2538 : 5-6) ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา มีลักษณะเป็นเอกสารที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาวิชาอย่างย่อ ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสาระที่จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว ประสบการณ์ทางเรียนซึ่งได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 12) ให้ความหมายว่า หลักสูตรหมายถึง แนวกำหนดประสบการณ์ทั้งหมดที่มุ่งหมายให้นักเรียน ได้รับการศึกษาทั้งในแง่วิจารณ์และพัฒนาทุกด้านครอบคลุมถึงการกำหนด กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีฝึกอบรมเด็กในชั้นเรียน หลักสูตรมีฐานะเป็นมาตรฐานและเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน ครูจึงสามารถเติมเสริมแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่นได้

รุจิร ภู่อสาร (2545 : 1) ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 72) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึงประมวลวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

Saylor & Alexander (1974 : 5) อธิบายความแตกต่างระหว่างแผนการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการจริงไว้ว่า หลักสูตรคือกิจกรรมทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนและ

การวางแผนหลักสูตรเป็นการเตรียมการให้โอกาสกับผู้เรียน ซึ่งอาจกล่าวสรุปว่า คู่มือหลักสูตรก็คือการวางแผนหลักสูตรนั่นเอง นอกจากนั้นได้มีผู้ให้นิยามศัพท์คำว่า หลักสูตรไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Oliva (1992 : 5-6) ได้เสนอคำนิยามต่างๆ ของหลักสูตรไว้ ดังนี้

หลักสูตร หมายถึง

1. สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
2. ชุดวิชาที่เรียน (Set of subjects)
3. เนื้อหา (Content)
4. โปรแกรมการเรียน(Program of studies)
5. ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of materials)
6. ลำดับของกระบวนการวิชา (Sequence of courses)
7. จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ (Performance objectives)
8. กระบวนวิชาที่ศึกษา (Course of study)
9. ทุกสิ่งที่ดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนว

และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

10. สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด

11. ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน

12. ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการ โดยผู้เรียน

13. ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของ

โรงเรียนเพื่อให้เกิดความหมายของหลักสูตรชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาความหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยสังเคราะห์ พบว่า แนวคิดของนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรมีความแตกต่างกันไปตั้งแต่ความหมายที่แคบสุดจนถึงกว้างสุด ซึ่งสามารถจำแนกความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียน นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนนั้น ดังเช่น รุจිර์ ภู่อาระ ชำรง บัวศรี และ Saylor & Alexander มองหลักสูตรที่เป็นเอกสารหรือ โครงการของการศึกษาที่สถาบันการศึกษาไว้วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือ โครงการที่กำหนดไว้ หลักสูตรตามความหมายนี้ หมายรวมถึง แผนการเรียนหรือรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดให้เรียน

รวมทั้งเนื้อหาวิชาของรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนความคิดเห็นของนักการศึกษากลุ่มนี้ ไม่รวมถึงการนำหลักสูตร ไปใช้หรือการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริง

2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สถาบันการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นดังกล่าว เช่น ราชบัณฑิตยสถาน สุมน อมรวิวัฒน์ สงัด อุทรานันท์ เอกวิทย์ ณ ถलग และ Oliva

การให้ความหมายของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศดังที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัย สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ที่เป็นเนื้อหา สำระสำคัญ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข และนำไปใช้ในการกำหนดความหมายของหลักสูตรฝึกอบรม การจัดการเรียนรู้ ภาษาไทย ให้มีความชัดเจน

3. หลักการของหลักสูตร

หลักการของหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรซึ่งสามารถสรุปหลักการ ได้ดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์. 2542 : 3-5)

1. เนื้อหาวิชาในหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียนโดยสังเกตจากเด็ก ไม่ใช่ครูกำหนดเอง
2. การวางแผนการเรียนเป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูต้องช่วยให้นักเรียนคิดและออกความเห็น
3. ใช้วิธีการแก้ปัญหาเป็นหลักการเรียนการสอน เพราะการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่ได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ไม่ใช่คำตอบที่หามา ได้จากการแก้ปัญหานั้น ส่วนวิชาถือเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ไม่ใช่สิ่งที่เรียนรู้โดยตรง ในการแก้ปัญหาคงใช้เกือบทุกวิชาเข้าช่วย ครูผู้สอนต้องพยายามสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้นและให้นักเรียนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา
4. วิชาพิเศษจะเกิดขึ้นได้เรื่อยๆ เมื่อนักเรียนมีความสนใจขึ้นมา ดังนั้นหลักสูตรจึงไม่ตายตัว แต่เปลี่ยนไปตามความสนใจของผู้เรียน ครูจะเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการวางแผนและทำงานร่วมกัน
5. หลักสูตรแกน (The core curriculum) มาจากความคิดของ Johann F.

Herbart ชาวเยอรมันซึ่งได้แสดงการรวมความคิดเห็นเข้าด้วยกัน เป็นการรวมเอาวิชาการและสาขาวิชาต่าง ๆ เรียก Concentration

หลักสูตรวิชาแกน หมายถึง วิชาที่บังคับให้ทุกคนเรียน เพื่อให้มีประสบการณ์อย่างเดียวกันหลักสูตรประเภทนี้ได้ถูกนำไปทดลองแล้วได้ผลดีมากที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยไอโฮโอ โดยมีลักษณะดังนี้

1. เน้นคุณค่าทางสังคมเป็นหลักในการจัดหลักสูตร มีการจัดปัญหาสังคมเป็นหมู่เพื่อให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา

2. รูปแบบหลักสูตรกำหนดจากปัญหาและความเป็นอยู่ในสังคม โดยจัดในรูปหน่วยหรือปัญหา เช่น การป้องกันและรักษาชีวิต ทรัพย์สิน และทรัพยากรธรรมชาติ

3. วิชาที่เป็นแกนเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนทุกคน

4. การวางแผนและการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เป็นการร่วมมือระหว่างครูกับ

นักเรียน

5. วิชาประเภททักษะ เช่น การอ่าน การเขียน อาจจะสอนให้นักเรียนเป็นพิเศษ

เมื่อครูเห็นว่าจำเป็น

กิจกรรมหลักสูตรประเภทต่างๆ หลักสูตรประเภทต่างๆจำแนกไปตามคุณลักษณะที่ผู้จัดทำหลักสูตรต้องการเน้น ดังต่อไปนี้

1. เน้นความสามารถเฉพาะอย่าง (Specific competencies) การวางหลักสูตรถือว่ามີกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องกระทำในอนาคตไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง โดยมีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างจุดหมาย กิจกรรมการเรียน และสิ่งที่จะทำในอนาคต เช่นการพูดและเขียนเพื่อสื่อความคิดกับบุคคลอื่น ๆ เป็นวิชาทักษะเบื้องต้น การทำบัญชีสำหรับนักเรียนสายอาชีพศึกษา ต้องเรียนวิชาบัญชี การก่อสร้าง หรือการออกแบบ เป็นต้น

2. เน้นเนื้อหาวิชา (Discipline or subjects) หลักสูตรประเภทนี้จะเลือกเนื้อหาวิชาจากองค์ความรู้แล้วจัดให้เป็นขั้นตอนเป็นระบบเพื่อใช้ในการสอนในห้องเรียน ดังนั้นหลักสูตรจึงค่อนข้างตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจและความสามารถเฉพาะของผู้เรียน เป็น subject matter centered

3. เน้นกิจกรรมและปัญหาทางสังคม (Social activities and problems)

หลักสูตรจะตั้งบนรากฐานความเชื่อ 3 ประการคือ

3.1 หลักสูตรควรเป็นไปตามหน้าที่ที่บุคคลควรมีต่อสังคมหรือสภาพ

ชีวิตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

3.2 การจัดหลักสูตรควรคำนึงถึงปัญหาของชีวิตในชุมชน

3.3 โรงเรียนควรจะมีหน้าที่ช่วยเหลือปรับปรุงสังคมโดยการเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ดังนั้นการวางหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึงกิจกรรมหรือปัญหาในสังคมมากกว่าเนื้อหาวิชาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ และต้องทราบกิจกรรมของกลุ่มชนในสังคม ซึ่งนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้สามารถอยู่กับบุคคลอื่นๆ ได้โดยเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมของสังคม วิชาที่ใช้เป็นรากฐานในการจัดหน่วยการเรียนรู้คือ วิชาสังคมศึกษา

4. เน้นทักษะกระบวนการ (Process skills) หมายถึง การเน้นในเรื่องกระบวนการเรียนรู้และการสร้างทักษะ รวมถึงกระบวนการสอน หลักสูตรประเภทนี้ถือว่ากระบวนการเรียนรู้เช่น กระบวนการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะนำเข้ามาสอนในหลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการ เช่น การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้รู้จักการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา ดังนั้นตัวความรู้เองไม่ค่อยจะมีประโยชน์ต่อชีวิตมากเท่าวิธีการหรือกระบวนการที่จะได้ความรู้มาซึ่งจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเจริญของงานโดยเฉพาะสติปัญญาของผู้เรียน

5. เน้นความต้องการและความสนใจส่วนบุคคล (Individual needs and interests) หลักสูตรประเภทนี้จะปรับเนื้อหาวิชาที่เรียนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนที่เรียกว่าเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรจึงมีความยืดหยุ่นมากในการจัดวิชา วิธีจัดวิธีหนึ่งคือการจัดกลุ่มนักเรียนตามความสนใจและความสามารถในแต่ละระดับชั้น การใช้ระบบวิชาเลือก หรือการจัดเป็นสายวิชาเช่น สายวิทยาศาสตร์ สายศิลปะ ฯลฯ รวมทั้งการจัดแบ่งกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษเช่น กลุ่มปัญญาเลิศ กลุ่มผู้เรียนช้า และกลุ่มที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษาต่าง ๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปหลักการของหลักสูตรได้ว่า หลักการของหลักสูตรเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ ความสนใจและความต้องการของเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทของโรงเรียนหรือสังคม นั้น ๆ และนำไปใช้ในการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ให้มีกระบวนการที่เหมาะสม และทำให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์

4. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้หลักสูตรช่วยพัฒนาบุคคลต่างๆ ให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถและพัฒนาการในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้หลักสูตรยังช่วยทำให้บุคคลต่าง ๆ สามารถกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนช่วยพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 9-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้

ว่า

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการเป็นบัญญัติของทางรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาของรัฐบาลด้วย
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะและความสามารถความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงที และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง อัมภา บุญช่วย (2533 : 20-21) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือน คำสั่ง หรือ ข้อบังคับ ของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง

2. เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน

3. เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยความสะดวก และติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล

4. เป็นแผนการปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งครูควรจะปฏิบัติอย่างจริงจัง

5. เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคนและพัฒนากำลังคนซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามแผนของรัฐบาล

6. เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้คนในประเทศของตนมีคุณภาพ

พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2540 : 18-19) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู
2. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. หลักสูตรกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าเด็กควรได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรงและแก่สังคม
4. หลักสูตรกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคม

อย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม

5. หลักสูตรกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่น

และผาสุก

6. หลักสูตรกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

ศูนย์ ฎพันธ์ (2546 : 16) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรสรุปได้

ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายพลเมืองให้มีคุณภาพ

2. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา

3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

เด็กตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

4. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

5. หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิต

อยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีการดำเนินการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

7. หลักสูตรกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่อยู่ร่วมกันในสังคมและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

การศึกษาความสำคัญของหลักสูตร พบว่า นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความสำคัญของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ

1. ระดับประเทศ เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพและ

เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มสังคมกับการจัดการศึกษาในอนาคต

ระดับ คือ

2. ระดับสถานศึกษา ซึ่งนับได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจและจุดเด่นของการ

จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น ๆ

จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น ๆ

3. ระดับห้องเรียนซึ่งมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง โดยมีรายละเอียดและเอกสารประกอบที่กำหนดแนวทางว่าจะสอนใคร เรื่องใด เพื่ออะไร

สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรบอกให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะต้องจัดเนื้อหาสาระอย่างไร เครื่องมือวัดผลประเมินผลอย่างไร ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมาย ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และเป็นไปตามที่สังคมต้องการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำความสำคัญของหลักสูตรเป็นเป้าหมายในการตั้งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม และการจัดเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการอบรม

5. ทฤษฎีหลักสูตร

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารสามารถสรุปทฤษฎีหลักสูตรได้ ดังนี้ (สันต์ ธรรมบำรุง. 2527 : 7-10)

ทฤษฎีหลักสูตร หมายถึง ข้อความที่อธิบายความหมายของหลักสูตร โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆซึ่งนำแนวทางการพัฒนาใช้และการประเมินผล หลักสูตรประกอบกัน Maccia ได้สร้างทฤษฎีหลักสูตรขึ้น 4 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีแม่บท (Formal curriculum theory) เป็นทฤษฎีหลักที่กล่าวถึงหลักการกฎเกณฑ์ต่างๆไปตลอดถึงโครงสร้างของหลักสูตร

2. ทฤษฎีเนื้อหา (Curriculum reality theory) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับเนื้อหาและกล่าวถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ

3. ทฤษฎีจุดประสงค์ (Volitional curriculum theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร และกล่าวถึงว่าวัตถุประสงค์นั้นได้มาอย่างไร

4. วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างไร ในการสร้างทฤษฎีหลักสูตร Kerr ให้แนวคิดว่ามีวิธีการสร้างอยู่ 2 วิธีด้วยกัน คือ วิธีอนุมาน (Deductive approach) และวิธีอุปมาน

4.1 วิธีอนุมาน เป็นวิธีที่อาศัยความรู้จากศาสตร์อื่นมารวมกันเพื่อสร้างทฤษฎีขึ้น ใช้วิธีการนำเอาสิ่งกับสมมติฐานและกฎเกณฑ์ในศาสตร์อื่นมา แล้วนำเอาศัพท์ทางการศึกษาใช้แทนลงไป เช่น ทฤษฎี Maccia เป็นต้น

4.2 วิธีอุปมาน เป็นการรวมเอาทฤษฎีมาผสมกัน อาศัยข้อมูลที่สังเกตได้ เป็นเครื่องชี้นำต่อไปก็ตั้งสมมติฐานและกฎเกณฑ์ที่จำเป็นในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรขึ้น

ความหมายต่าง ๆ ของหลักสูตร การวางแผนพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อและทฤษฎีต่าง ๆ ทางการศึกษา ซึ่งมีนักการศึกษาได้กำหนดไว้หลายแนวดังนี้

1. หลักสูตรเป็นวิชาและเนื้อหาวิชา ผู้มองหลักสูตรในแนวนี้คือ ผู้ที่ยึดลัทธิสังคมนิยม (Perennialism) และสาระนิยม (Essentialism) ตลอดจนผู้ที่ถือว่าการศึกษาคือการฝึกวินัยทางจิต (Mental discipline) ซึ่งเห็นว่าหลักสูตรในโรงเรียนควรประกอบด้วยวิชาที่สำคัญที่จะดำรงไว้ซึ่งคุณลักษณะแห่งความเป็นมนุษย์และเป็นการฝึกสมองเช่น วิชาที่ยากๆ โดยเฉพาะการศึกษาโครงสร้างของวิชาต่างๆ ที่จัดเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจนเช่น โครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์เป็นตรรกศาสตร์โดยเฉพาะการหาเหตุผลแบบอนุมาน ข้อสังเกตสำหรับการกำหนดหลักสูตรในแนวนี้คือ ไม่ได้ให้ความสนใจและความสำคัญในผู้เรียน
2. หลักสูตรเป็นประสบการณ์ ยึดลัทธิก้าวหน้านิยม (Progressivism) โดยเชื่อว่าวัฒนธรรมคือ สิ่งแวดล้อมของสังคม คนจะต้องยอมรับสภาพของสังคม และปรับสภาพของสังคมให้ดีขึ้น จึงยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยดูความสนใจของผู้เรียนเป็นหลักในการสอนและการจัดประสบการณ์ให้เขา หลักสูตรจึงหมายถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครู
3. หลักสูตรเป็นจุดประสงค์ ถือว่าการสอนเป็นหนทางอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด
4. หลักสูตรเป็นแผนการ หลักสูตรคือแผนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ เป็นสิ่งที่เกิดจากความตั้งใจและคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า โดยพุ่งเป้าไปที่จุดมุ่งหมายของการศึกษารวมถึงการจัดวางหลักสูตรไปใช้ในด้านการศึกษาปฏิบัติคือ การสอนและการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
5. หลักสูตรเป็นระบบการผลิต มองการให้การศึกษาเช่นเดียวกับระบบการผลิตสินค้าโดยคำนึงถึงทุนที่ได้ลงไปกับผลที่ตามออกมา จึงพยายามทำหลักสูตรให้เป็นรูปธรรมมากที่สุดเช่น เขียนในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีการวิเคราะห์งาน วิเคราะห์กิจกรรม
6. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์เพราะองค์ประกอบเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ในด้านการจัดการเรียนรู้การบริหารหลักสูตรการวัดและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรดังต่อไปนี้

คู่มือ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ตำรา บัณฑิต (2542 : 8-9) ได้เสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรพอสรุปได้ดังนี้

1. เป้าหมายและนโยบายการศึกษา (Education good and policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Type and structure) หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นแล้ว
5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้

Ralph Tyler (1968 : 11) ได้เสนอแนวคิดเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรมี 4 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมาย (Educational purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ (Educational experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้

จุดมุ่งหมายบรรลุผล

3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of educational experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

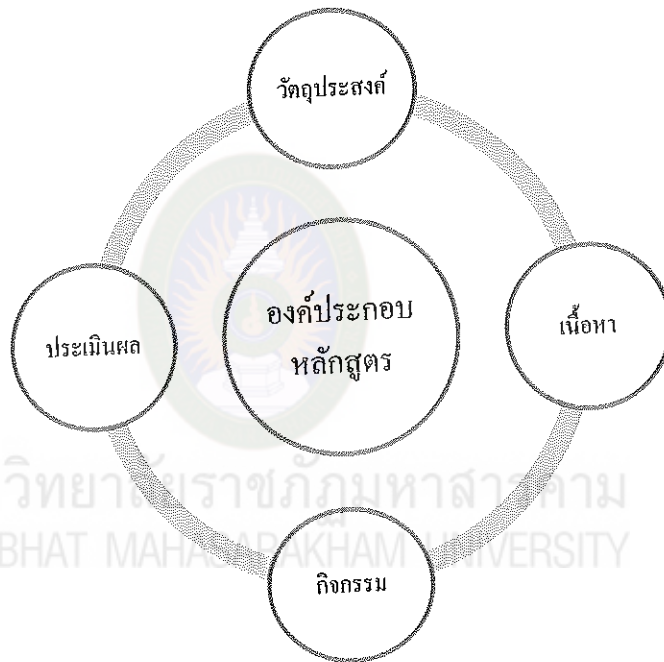
4. วิธีการประเมิน (Determination of what to evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

Hilda Taba (1962 : 422-423) ได้เสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตร

4 องค์ประกอบคือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ภายใน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ George Beauchamp (1968 : 108) ได้เสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ คือส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) โครงสร้างของหลักสูตรเชิงระบบ ส่วนที่ป้อนเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์

1. เนื้อหาวิชา ลักษณะการใช้ ความรู้
2. ผู้เรียน สื่อ/อุปกรณ์ ทักษะ

3. ชุมชน ระยะเวลา เจตคติ

4. พื้นฐานการศึกษา การวัดผล ความมั่นใจ

Saylor and Alexander (1974 : 100) ได้เสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. แผน
2. ขอบเขตของหลักสูตร
3. การออกแบบหลักสูตร
4. รูปแบบการประเมินผล
5. ระเบียบการประเมินผล

การศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร จากที่นักวิชาการได้ให้ทัศนะองค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยสังเคราะห์ พบว่า แนวคิดของนักการศึกษาได้ให้ความหมายและจำแนกองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การนำไปใช้ และการประเมิน

7. ประเภทของหลักสูตร

การแบ่งประเภทของหลักสูตรเป็นการแบ่งตามแนวคิด ปรัชญา และทฤษฎีของการศึกษา ประเภทของหลักสูตรออกได้เป็น 9 แบบ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subjective curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรดั้งเดิม โดยเน้นเนื้อหาสาระซึ่งลักษณะหลักสูตรแบบนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาสาระ ซึ่งลักษณะหลักสูตรรายวิชา จะมีลักษณะดังนี้

- 1.1 เนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาจะแยกจากกัน เช่น วิชาเลขคณิต ฟิสิกส์ เคมี ซึ่งวิชาสอนแยกออกจากกันเป็นรายวิชา
- 1.2 แต่ละวิชาจะมีลำดับของเนื้อหาสาระ มีขอบเขตของความรู้ที่เรียงลำดับความ ยากง่ายและไม่เกี่ยวโยงถึงวิชาอื่นๆ
- 1.3 วิชาแต่ละวิชา ไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้หนึ่งกับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

1.4 การเลือกเนื้อหาสาระ และการจัดเนื้อหาสาระ โดยยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของ เรื่องที่สอนนั้น โดยมีแนวคิดที่ว่าผู้เรียนสามารถนำเอาไปใช้เมื่อต้องการ

2. หลักสูตรสหพันธ์ (Correlated curriculum) หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาอื่นที่มีความสัมพันธ์กันมารวมเข้าด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 2 วิชา โดยไม่ทำลาย ขอบเขตวิชาเดิม คือ ไม่ได้มีการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น การจัดเนื้อหา เน้นให้เห็น ความสัมพันธ์ ระหว่างระบบอิเล็กทรอนิกส์และโทรทัศน ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงหมูและ การปลูกพืช โดยแสดงให้เห็นแต่ละวิชาจะเสริมกันได้อย่างไร

3. หลักสูตรผสมผสาน (Fused curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นรายวิชา โดยสร้างจากเนื้อหาวิชาที่เคยแยกสอนให้เป็นวิชาเดียวกัน แต่ยังคงรักษาเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละวิชาไว้ หลักสูตรแบบนี้ แตกต่างจากหลักสูตรสหสัมพันธ์ที่มีบูรณาการระหว่างวิชามากกว่า คือ การสอนวิชาเหมือนสอนวิชาเดียว

4. หลักสูตรหมวดวิชา (Board field curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีลักษณะ หลายหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสหสัมพันธ์และหลักสูตรแบบผสมผสาน โดยการนำเนื้อหาวิชา หลายๆ วิชา จัดเป็นวิชาทั่วไปที่กว้างขวางขึ้น โดยเน้นถึงการรักษาคุณค่าของความรู้ที่มีเหตุผล มีระบบ เช่น มนุษย์กับเทคโนโลยี มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

5. หลักสูตรวิชาแกน (Core curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน ของวิชาอื่น ๆ โดยเน้นเนื้อหาด้านสังคมและหน้าที่พลเมือง เพื่อการแก้ปัญหา เช่น ประชากรและ มลภาวะ การดำรงชีวิตในเมืองและชนบท

6. หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ (Process skills curriculum) เป็นหลักสูตรที่ มุ่งให้เกิดทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการในการ แก้ปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้มีความสามารถในด้าน ทักษะกระบวนการดังนี้

6.1 มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

6.2 ใช้กระบวนการให้เป็นสื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

6.3 ให้รู้ธรรมชาติของกระบวนการ

7. หลักสูตรที่เน้นสมรรถฐาน (Competency or performance base curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม การเรียนการสอน และ ความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน ในการจัดหลักสูตรแบบนี้จะต้องกำหนดความสามารถ ในการปฏิบัติที่ต้องการไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์ด้านความสามารถ

จากนั้น ก็วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุแต่ละจุดประสงค์และมีการตรวจสอบ การปฏิบัติของผู้เรียนก่อนที่จะผ่านไปเรียนตามจุดประสงค์ถัดไป เช่น การฝึกสอน แบบจุดภาค การสอนพิมพ์ดีด

8. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social activities and problem curriculum) หลักสูตรแบบนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้ที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือการดำรงชีวิตในสังคมจริง ในการสร้างหลักสูตรจึงยึดรากฐานของหน้าที่ทาง สังคม หากมีแนวความคิดว่าหลักสูตรควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหา หรือเรื่องต่างๆ ของชีวิตใน สังคมชุมชน เช่น การป้องกันมลภาวะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

9. หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual needs and interest curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เช่น การเน้นที่ผู้เรียน การเน้นที่ประสบการณ์ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้ และความสนใจของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นสูง และผู้เรียนสามารถเรียนได้เป็นรายบุคคล เช่น หลักสูตรของ โรงเรียน Summer Hill ที่อังกฤษ โดยทำโรงเรียนให้สอดคล้องกับ เด็ก เป็นต้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 27-29)

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่สำคัญของครูก็คือช่วยนักเรียนแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้ หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้ ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ในห้องเรียน เพื่อจะช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน นักจิตวิทยาได้พยายามทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ ทฤษฎีของการเรียนรู้มีหลายทฤษฎีแต่จะขอนามากล่าวเพียง 3 ทฤษฎี (สุรางค์ ใคว์ตระกูล. 2544 : 31-35) คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม
2. ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม

1. พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้น โดยการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้
2. พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนรู้ที่เป็นอิสระหลายอย่าง
3. แรงเสริม (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นได้

นักจิตวิทยา ได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. Respondent behavior หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยสิ่งเร้าเมื่อมีสิ่งเร้า พฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถจะสังเกตได้ ทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้

ประเภทนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning theory)

2. Operant behavior เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา โดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ส่วน ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้อธิบาย Operant Behavior เรียกว่า ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบ การกระทำ (Operant conditioning theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นว่าต้องการให้ Operant behavior คง อยู่ตลอดไป

ตัวอย่างทฤษฎีในกลุ่มพฤติกรรมนิยม

1. ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning theory) หรือ แบบสิ่งเร้า ผู้ค้นพบการเรียนรู้ลักษณะนี้คือ Ivan Pavlov (1849–1936) นัก สรีรวิทยาชาวรัสเซีย สนใจศึกษาเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร โดยได้ทำการทดลองกับสุนัข ระหว่างที่ทำการทดลอง ได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์บางอย่างคือ ในบางครั้งสุนัขน้ำลายไหล โดยที่ยังไม่ได้รับอาหาร เพียงแค่เห็นผู้ทดลองที่เคยเป็นผู้ให้อาหารเดินเข้ามาในห้องนั้น สุนัขก็ น้ำลายไหลแล้ว จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจุดประกาย ให้คิดรูปแบบการทดลองเพื่อหาสาเหตุ ให้ได้ว่า เพราะอะไรสุนัขจึงน้ำลายไหลทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับอาหาร Ivan Pavlov เริ่มการทดลอง โดยเจาะต่อมน้ำลายของสุนัขและต่อสายรับน้ำลายไหลออกสู่ขวดแก้วสำหรับวัดปริมาณ น้ำลาย จากนั้นก็เริ่มการทดลองโดยก่อนที่จะให้อาหารแก่สุนัขจะต้องสั่นกระดิ่งก่อน (สั่น กระดิ่งแล้วทิ้งไว้ประมาณ 25–50 วินาที) แล้วตามด้วยอาหาร (ผงเนื้อ) ทำอย่างนี้อยู่ 7–8 วัน จากนั้นให้เฉพาะแต่เสียงกระดิ่ง สุนัขก็ตอบสนองคือน้ำลายไหลปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่า พฤติกรรมสุนัขถูกวางเงื่อนไข หรือเรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกจาก หลักการข้างต้นสามารถสรุปหลักการเรียนรู้ของ Ivan Pavlov ดังนี้

การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก = สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข + สิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข = การเรียนรู้
 การสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทดลองของ Ivan Pavlov สามารถสรุป
 ออกมาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ และกฎการเรียนรู้ ดังนี้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล. 2544 : 36-40)
 ทฤษฎีการเรียนรู้

1. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ตอบสนองต่อความต้องการทางธรรมชาติ
2. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากสิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติ
3. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์ที่เกิดจากสิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติจะลดลงเรื่อย ๆ และหยุดลงในที่สุดหากไม่ได้รับการตอบสนองตามธรรมชาติ
4. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติจะลดลงและหยุดไปเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามธรรมชาติ และจะกลับปรากฏขึ้นได้อีกโดยไม่ต้องใช้สิ่งเร้าตามธรรมชาติ
5. มนุษย์มีแนวโน้มที่จะจำแนกลักษณะของสิ่งเร้าให้แตกต่างกันและเลือกตอบสนองได้ถูกต้อง

กฎแห่งการเรียนรู้

1. กฎแห่งการลบล้าง (Law of extinction) คือ ความเข้มข้นของการตอบสนอง จะลดน้อยลงเรื่อย ๆ ถ้าอินทรีย์ได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว หรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างออกไปมากขึ้น
2. กฎแห่งการฟื้นคืนสภาพ (Law of spontaneous recovery) คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ลดลงเพราะได้รับแต่สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว จะกลับปรากฏขึ้นอีกและเพิ่มมากขึ้น ๆ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขมาเข้าคู่ช่วย
3. กฎแห่งสรุปกฎเกณฑ์โดยทั่วไป (Law of generalization) คือ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้ โดยการแสดงอาการตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหนึ่งแล้ว ถ้ามีสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม อินทรีย์จะตอบสนองเหมือนกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้น
4. กฎแห่งความแตกต่าง (Law of discrimination) คือ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้ โดยการตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขแล้ว ถ้าสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติ

แตกต่างจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม อินทรีย์จะตอบสนองแตกต่างไปจาก สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข นั้น เช่น ถ้าสุนัขมีอาการน้ำลายไหลจากการสั้นกระดิ่งแล้วเมื่อสุนัขตัวนั้น ได้ยินเสียงประทัด หรือเสียงปืนจะไม่มีอาการน้ำลายไหล

ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตในมุมมองของ Ivan Pavlov คือ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ซึ่งหมายถึง การใช้สิ่งเร้า 2 สิ่งคู่กัน คือ สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขและสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข ซึ่งถ้าสิ่งมีชีวิตเกิดการเรียนรู้จริงแล้วจะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า 2 สิ่งในลักษณะเดียวกัน แล้วไม่ว่าจะตัดสิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งออกไป การตอบสนองก็ยังคงเป็นเช่นเดิม เพราะผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขกับการตอบสนองได้นั่นเอง

การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. ในแง่ของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางด้านอารมณ์มีแบบแผน การตอบสนองได้ไม่เท่ากัน จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพทางอารมณ์ผู้เรียนว่าเหมาะสมที่จะสอนเนื้อหาอะไร

2. การวางเงื่อนไข เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ด้วย โดยปกติผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกชอบหรือไม่ชอบเนื้อหาที่เรียนหรือสิ่งแวดล้อมในการเรียน

3. การลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข ผู้เรียนที่ถูกวางเงื่อนไขให้กลัวผู้สอน เราอาจช่วยได้โดยป้องกันไม่ให้ผู้สอนทำโทษเขา

4. การสรุปความเหมือนและการแยกความแตกต่าง เช่น การอ่านและการสะกดคำ ผู้เรียนที่สามารถสะกดคำว่า round เขาก็ควรจะเรียนคำทุกคำที่ออกเสียง o-u-n-d ไปในขณะเดียวกันได้ เช่นคำว่า found, bound, sound, ground, แต่คำว่า wound (บาดแผล) นั้นไม่ควรเอาเข้ามารวมกับคำที่ออกเสียง o-u-n-d และควรฝึกให้รู้จักแยกคำนี้ออกจากกลุ่ม

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบ Operant conditioning theory

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบ Operant conditioning theory หรือ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ ซึ่งมี Skinner เป็นเจ้าของ Skinner theory ได้ทดลองการวางเงื่อนไขแบบ Operant conditioning theory กับหนูและนกในห้องทดลอง จนกระทั่งได้หลักการต่าง ๆ มาเป็นแนวทางการศึกษาการเรียนรู้ของมนุษย์โดยมีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขและสถานะแวดล้อมที่เหมาะสม เพราะทฤษฎีนี้ต้องการเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม สิ่งสนับสนุนและการลงโทษ โดยพัฒนาจากทฤษฎีของ Ivan Pavlov และ Thorndike โดย Skinner มองว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม

ของตนเอง พฤติกรรมของมนุษย์จะคงอยู่ตลอดไป จำเป็นต้องมีการเสริมแรง ซึ่งการเสริมแรงนี้มีทั้งการเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) และการเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) การเสริมแรง หมายถึง ผลของพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเข้มแข็งขึ้น การเสริมแรงทางบวก หมายถึง สภาพการณ์ที่ช่วยให้พฤติกรรม Operant conditioning theory เกิดขึ้นในด้านความที่น่าจะเป็นไปได้ ส่วนการเสริมแรงทางลบเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์อาจจะทำให้พฤติกรรม Operant Conditioning Theory เกิดขึ้นได้ ในด้านการเสริมแรงนั้น Skinner ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยได้แยกวิธีการเสริมแรงออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การให้การเสริมแรงทุกครั้ง (Continuous reinforcement) เป็นการให้การเสริมแรงทุกครั้งที่คุณเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้
2. การให้การเสริมแรงเป็นครั้งคราว (Partial reinforcement) เป็นการให้การเสริมแรงเป็นครั้งคราว โดยไม่ให้ทุกครั้งที่คุณเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยแยกการเสริมแรงเป็นครั้งคราว ดังนี้

- 2.1 เสริมแรงตามอัตราส่วนที่แน่นอน
- 2.2 เสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอน
- 2.3 เสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน
- 2.4 เสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน

การเสริมแรงแต่ละวิธีให้ผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน และพบว่า การเสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอนจะให้ผลดีในด้านที่พฤติกรรมที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นในอัตราสูงมาก และเกิดขึ้นต่อไปอีกเป็นเวลานานหลังจากที่ไม่ได้รับการเสริมแรง จากการศึกษาและทดลองของ Skinner นั้น สามารถสรุปเป็นลักษณะ และทฤษฎีการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ Operant conditioning theory หรือทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำได้ ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปที่สุด
2. การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่

ตายตัว

3. การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว

4. การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่อผู้เรียนกระทำพฤติกรรมที่ต้องการ

สามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้

การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. ในการสอน การให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กจะ

ช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่เหมาะสมนั้น

2. การเว้นระยะการเสริมแรงอย่างไม่เป็นระบบ หรือเปลี่ยนรูปแบบการ

เสริมแรงจะช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร

3. การลงโทษที่รุนแรงเกินไป มีผลเสียมาก ผู้เรียนอาจไม่ได้เรียนรู้หรือจำสิ่งที่

เรียนรู้ไม่ได้ ควรใช้วิธีการงดการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

4. หากต้องการเปลี่ยนพฤติกรรม หรือปลูกฝังนิสัยให้แก่ผู้เรียน ควรแยกแยะ

ขั้นตอนของปฏิกิริยาตอบสนองออกเป็นลำดับขั้น โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความสามารถ

ของผู้เรียน และจึงพิจารณาแรงเสริมที่จะให้แก่ผู้เรียน (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2544 : 41-46)

ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Constructivism)

ทฤษฎี Constructivism มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ

(active) และสร้างความรู้ ความเชื่อพื้นฐานของ Constructivism มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือ

จากทฤษฎีพัฒนาการของ Jean Piaget และ Lev Vygotsky ทฤษฎี Constructivism จึงแบ่ง

ออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Cognitive constructivism) มีรากฐานมา

จากทฤษฎีพัฒนาการของ Jean Piaget ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Active) และเป็น

ผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทาง

พุทธิปัญญานั้น เป็นเหตุให้ผู้เรียน ปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่

จนกระทั่ง เกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญา หรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น

2. Social constructivism เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของ

Lev Vygotsky ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือ

เพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ในสถานะสังคม (Social context) ซึ่ง

เป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการ

เปลี่ยนแปรความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้นความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการ

เรียนรู้พุทธิปัญญานิยม

1. ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
4. การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้อย่างมีความหมาย

ตัวอย่างทฤษฎีในกลุ่มพุทธิปัญญานิยม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner นักจิตวิทยาที่สนใจเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่อง เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง (Discovery learning) แนวคิดที่สำคัญของ Bruner มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
2. การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ
3. การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
4. แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ชั้น ใหญ่ๆ คือ
 - 5.1 ชั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive stage) คือขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ
 - 5.2 ชั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพ แทนของจริงได้
 - 5.3 ชั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic stage) เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้
6. การเรียนรู้เกิดได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถสร้างหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

7. การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

(Discovery learning)

การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีความหมายสำหรับผู้เรียน

2. การวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน

3. การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral curriculum) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอน ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

4. ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มาก เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5. การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

6. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7. การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น

8. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social cognitive learning theory) เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์ Bandura แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา Bandura มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอและอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

1. Bandura ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและ

สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บันดูราได้ถือไว้ทั้งบุคคลที่ต้องการจะ เรียนรู้และ สิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม

2. Bandura ได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ Bandura ได้สรุปว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

2.1 พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออก หรือ กระทำ สม่ำเสมอ

2.2 พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ

2.3 พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริงๆ

3. Bandura ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ (เคลือวัลย์ เพียงวงศ์.

2552 : 11)

การประยุกต์ในด้านการเรียนการสอน

1. ตั้งวัตถุประสงค์ที่จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม หรือเขียนวัตถุประสงค์ เป็นเชิงพฤติกรรม

2. ผู้สอนแสดงตัวอย่างของการกระทำหลายๆตัวอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นคน การ์ตูน ภาพยนตร์ วีดีโอ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

3. ผู้สอนให้คำอธิบายควบคู่ไปกับการให้ตัวอย่างแต่ละครั้ง

4. ชี้แนะขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตแก่นักเรียน เช่น แนะนำให้นักเรียน สนใจสิ่งเร้าที่ควรใส่ใจหรือเลือกได้ใจ

5. จัดให้นักเรียนมีโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เพื่อจะได้ดูว่า นักเรียนสามารถที่จะกระทำโดยการเลียนแบบหรือไม่ ถ้านักเรียนทำได้ไม่ถูกต้องอาจจะต้อง แก้ไขวิธีการสอนหรืออาจจะแก้ไขที่ตัวผู้เรียนเอง

6. ให้แรงเสริมแก่นักเรียนที่สามารถเลียนแบบได้ถูกต้อง เพื่อจะให้นักเรียนมี แรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน (ทิสนา แจมณี. 2550 : 198-200)

เทคนิคการสอน

คุณภาพของผู้เรียนนั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในตัวผู้เรียนเอง เช่น ความพร้อม สติปัญญา เจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แล้ว กระบวนการเรียนการสอนที่ ครู จัดให้ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ นำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ เข้าใจ

ในสิ่งที่ต้องการให้ผู้รู้นั้นนับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการส่งเสริมให้ผู้สอนได้เห็นแนวทางในการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ความรู้เรื่อง เทคนิคการสอนแนวใหม่จึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนควรจะศึกษาเพื่อจะเป็นผู้สอนในยุคโลกาภิวัตน์ เทคนิคการสอนแนวใหม่ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน และใช้ได้ผล ประกอบด้วยเทคนิคการสอน (สุพิน บุญชูวงศ์. 2541 : 27-58) ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. เทคนิคการสอนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน (Co – operative leaning)

ความหมาย เป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือ กันในชั้นเรียน ซึ่งจะสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน และยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์ที่ยอมรับซึ่งกันและกัน สร้างความภาคภูมิใจให้ผู้เรียนทุกคน นอกจากนี้ยังเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย เพราะในชั้นเรียนมีความร่วมมือ ผู้เรียนจะได้ฟัง เขียน อ่าน ทวนความ อธิบาย และปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียน จะเรียนด้วยการลงมือกระทำ ผู้เรียนที่มีจุดบกพร่องจะได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม

ความมุ่งหมายของการสอน ความมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงาน รับผิดชอบร่วมกัน คือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่ม โดยยังคงรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่ม ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น จุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

ขั้นตอนการสอนมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. แนะนำ ด้วยการบอกว่าชั้นเรียนแบ่งเป็นกี่กลุ่ม กลุ่มละกี่คน สมาชิกแต่ละคน ต้องรับผิดชอบที่จะเรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่กลุ่ม ได้รับ ให้ได้มากที่สุด แต่ละกลุ่มเป็นผู้เชี่ยวชาญใน หัวข้อนั้น มีหน้าที่จะสอนกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ทุกคนจะได้รับเกรดยบุคคล และเป็นกลุ่ม

2. แบ่งกลุ่มให้คละกัน แล้วให้กลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม เขียนชื่อกลุ่ม และสมาชิกบนป้ายนิเทศ ผู้สอนแจ้งกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติระหว่างการประชุมกลุ่ม

2.1. ห้ามคนใดออกจากกลุ่มก่อนที่จะเสร็จงานกลุ่ม

2.2. แต่ละคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบที่จะให้สมาชิกทุกคนเข้าใจและทำงาน

ให้ เสร็จสมบูรณ์

2.3. ถ้าผู้เรียนคนใดไม่เข้าใจเรื่องใด ต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม ก่อนที่จะถามผู้สอน

3. สร้างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้สอนแจกเอกสารหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งภายในบรรจุด้วย เนื้อหา ถ้ามีกลุ่ม 6 กลุ่ม ผู้สอนต้องเตรียมเอกสาร 6 ชุด ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจะ

ศึกษา เรื่องนั้นด้วยกัน เมื่อทุกคนเข้าใจดีแล้ว ก็เตรียมตัววางแผนการสอนเพื่อกลับไปสอนสมาชิกใน กลุ่มเดิมของตน

4. ผู้เชี่ยวชาญสอนเพื่อนในกลุ่ม ทุกคนจะผลัดกันสอนเรื่องที่ได้ศึกษามา ตรวจสอบความเข้าใจ และช่วยเพื่อนสมาชิกในการเรียน

5. ประเมินผลและให้คะแนนแต่ละคน ผู้สอนทำการทดสอบเพื่อดูว่าต้องสอนเพิ่มเติมหรือไม่ให้เกรด และคิดคะแนนกลุ่ม

2. เทคนิคการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method)

ความหมาย วิธีสอนแบบอุปนัย เป็นการสอนจากรายละเอียดปลีกย่อยไปหา กฎเกณฑ์ กล่าวคือ เป็นการสอนแบบค่อยไปหาส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุป โดยการให้นักเรียนทำการศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ แล้วพิจารณาค้นหาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็น ข้อสรุป ความมุ่งหมายและวิธีสอนแบบอุปนัย เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์ หรือ ความจริงที่สำคัญ ๆ ด้วยตนเองกับให้เข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของความคิด ต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง ตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการทำการสอบสวนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนในการสอนอุปนัย

1. ขั้นเตรียม คือ การเตรียมตัวนักเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม กำหนด จุดมุ่งหมาย และอธิบายความมุ่งหมายให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
2. ขั้นสอนหรือขั้นแสดง คือ การเสนอตัวอย่างหรือกรณีต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ พิจารณา เพื่อให้ นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ สรุปกฎเกณฑ์ได้ การเสนอตัวอย่าง ควรเสนอ หลาย ๆ ตัวอย่างให้มากที่สุดที่จะสรุปกฎเกณฑ์ได้ ไม่ควรเสนอเพียงตัวอย่างเดียว
3. ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม เป็นขั้นหาองค์ประกอบรวม คือ การที่นักเรียน ได้มีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่างเพื่อเตรียมสรุปกฎเกณฑ์ ไม่ควร รีบร้อนหรือเร่งเร้าเด็กเกินไป
4. ขั้นสรุป คือ การนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นิยาม หลักการ หรือสูตร ด้วยตัวนักเรียนเอง
5. ขั้นนำไปใช้ คือ ขั้นทดลองความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์หรือ ข้อสรุปที่ได้มาแล้วว่าสามารถที่จะนำไปใช้ในปัญหาหรือแบบฝึกหัดอื่น ๆ ได้หรือไม่

ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดี

1. จะทำให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งและจำได้นาน
2. ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดตามหลักตรรกศาสตร์ และหลักวิทยาศาสตร์
3. ทำให้นักเรียนเข้าใจวิธีการในการแก้ปัญหา และรู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องตาม

หลักจิตวิทยา

ข้อจำกัด

1. ไม่เหมาะสมที่จะใช้สอนวิชาที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์
2. ใช้เวลามาก อาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย
3. ทำให้บรรยากาศการเรียนเป็นทางการเกินไป
4. ครูต้องเข้าใจในเทคนิควิธีสอนแบบนี้อย่างดี จึงจะได้ผลสัมฤทธิ์ในการ

สอน

3. เทคนิคการสอนแบบนิรนัย (Deductive Method)

ความหมาย วิธีสอนแบบนี้ เป็นการสอนที่เริ่มจากกฎ หรือ หลักการต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยัน วิธีการสอนแบบนี้ฝึกหัดให้นักเรียนเป็นคนมี เหตุมีผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน

ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบนิรนัย ให้นักเรียนรู้จักใช้กฎ สูตร และ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาช่วยในการแก้ปัญหา ไม่ตัดสินใจในการทำงานอย่างง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ ให้ทราบข้อเท็จจริงเสียก่อน

ขั้นตอนในการสอนแบบนิรนัย

1. ขั้นตอนิบายปัญหา ระบุสิ่งที่จะสอนในแง่ของปัญหา เพื่อยั่วให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ เช่น เราจะหาพื้นที่ของวงกลมอย่างไร ปัญหาจะต้องเกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงของชีวิต และเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก
2. ขั้นตอนิบายข้อสรุป ได้แก่ การนำเอาข้อสรุปกฎหรือนิยามมากกว่า 1 อย่างมาอธิบาย เพื่อให้นักเรียนได้เลือกใช้ในการแก้ปัญหา
3. ขั้นตอนตกลงใจ เป็นขั้นที่นักเรียนจะเลือกข้อสรุป กฎหรือนิยาม ที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

4. ขั้นพิสูจน์ หรืออาจเรียกว่าขั้นตรวจสอบ เป็นขั้นที่สรุปกฎ หรือนิยามว่าเป็น ความจริงหรือไม่ โดยการปรึกษาครู ค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ และจากการทดลองข้อสรุปที่ได้ พิสูจน์ว่าเป็นความจริงจึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดี

1. วิธีสอนแบบนี้เหมาะสมที่จะใช้สอนเนื้อหาวิชาง่าย ๆ หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จะสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ดี และเป็นวิธีสอนที่ง่ายกว่าสอนแบบอุปนัย

2. ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่มีการพิสูจน์ให้เห็นจริง

ข้อจำกัด

1. วิธีสอนแบบนี้เหมาะที่จะใช้สอนได้เฉพาะบางเนื้อหา ไม่ส่งเสริมคุณค่าในการแสวงหาความรู้และคุณค่าทางอารมณ์

2. เป็นการสอนที่นักเรียนไม่ได้เกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเอง เพราะครูกำหนดความคิดรวบยอดให้

4. เทคนิคการสอนแบบระดมพลังสมอง (Brainstorming)

การระดมสมอง ความหมาย หมายถึง วิธีสอนที่ใช้ในการอภิปรายโดยทันที ไม่มีใครกระตุ้น กลุ่มผู้เรียนเพื่อหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนดอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาสั้นโดย ในขณะที่นั้นจะไม่มี การตัดสินว่า คำตอบหรือทางเลือกใดดีหรือไม่อย่างไร

ลักษณะสำคัญ ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ช่วยกันคิดหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนดให้มากที่สุดและเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วช่วยกันพิจารณาเลือกทางเลือก ที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่งทางเลือก

ขั้นตอนในการสอนแบบระดมสมอง

1. กำหนดปัญหา

2. แบ่งกลุ่มผู้เรียน และอาจเลือกประธานหรือเลขา เพื่อช่วยในการอภิปราย

และ บันทึกผล

3. สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนด ให้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด โดยปัญหาของแต่ละกลุ่มอาจเป็นปัญหาเดียวกันหรือต่างกันได้

4. คัดเลือกเฉพาะทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ หรือเหมาะสมที่สุด

5. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตน

6. อภิปรายและสรุปผล

ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดี

1. ฝึกกระบวนการแก้ปัญหาและมีคุณค่ามากที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหาหนึ่ง
2. ก่อให้เกิดแรงจูงใจในตัวผู้เรียนสูง และฝึกการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง
3. ได้คำตอบหรือทางเลือกได้มาก ภายในเวลาอันสั้น
4. ส่งเสริมการร่วมมือกัน
5. ประหยัดค่าใช้จ่ายและการจัดหาสื่อเพิ่มเติมอื่น ๆ

กัน

ข้อจำกัด

1. ประเมินผลผู้เรียนแต่ละคนได้ยาก
2. อาจมีนักเรียนส่วนน้อยเพียงไม่กี่คนครอบครองการอภิปรายส่วนใหญ่
3. เสียงมักจะดังรบกวนห้องเรียนข้างเคียง
4. ถ้าผู้จัดบันทึกทำงานได้ช้า การคิดอย่างอิสระก็จะช้าและจำกัดตามไปด้วย
5. หัวเรื่องต้องชัดเจน รัดกุม และมีประธานที่มีความสามารถในการดำเนินการ และสรุปการอภิปราย ทั้งในกลุ่มย่อย และรวมทั้งชั้น

5. วิธีการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ (Practice)

วิธีการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ หมายถึง วิธีสอนที่ให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน โดยการให้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการสอนที่มุ่งให้เกิดการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิธีปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกฝนหรือปฏิบัติจริง

ลักษณะสำคัญ การลงมือปฏิบัติมักดำเนินการภายหลังการสาธิต การทดลองหรือการบรรยาย เป็นการฝึกฝนความรู้ความเข้าใจจากทฤษฎีที่เรียนมา โดยเน้นการฝึกทักษะ

ขั้นตอนการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ

1. ขั้นเตรียม ผู้สอนกำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติ รายละเอียดของขั้นตอน การทำงาน เตรียมสื่อต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือใบงานหรือคู่มือการปฏิบัติงาน
2. ขั้นดำเนินการ ผู้สอนให้ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ มอบหมายงานที่ปฏิบัติเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล กำหนดหัวข้อการรายงาน หรือการบันทึกผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน
3. ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียน ช่วยกันสรุปกิจกรรมการปฏิบัติงาน
4. ขั้นประเมินผล สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ความสนใจ ความร่วมมือ

ความเป็นระเบียบ การประหยัด การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือ และการตรวจผลงาน เช่น คุณภาพของงาน ความริเริ่ม ความประณีตสวยงาม

6. วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง วิธีสอนที่จำลองสถานการณ์จริง มาไว้ใน ชั้นเรียน โดยพยายามทำให้เหมือนจริงที่สุด มีการกำหนดกติกาหรือเงื่อนไข แล้วแบ่ง ผู้เรียนเป็นกลุ่มให้ เข้าไปเล่นในสถานการณ์จำลองนั้น ๆ ด้วยกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ จากการศึกษาปัญหา จะต้องมีการตัดสินใจและใช้ไหวพริบ

วัตถุประสงค์ ให้ผู้เรียน ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์จนเกิดความเข้าใจ ลักษณะสำคัญ สถานการณ์ที่จำลองขึ้นต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผู้เรียน ได้ เข้า ไปมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ ทำการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจจะส่งผล ถึงผู้เรียนใน ลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนการสอน

1. ขั้นเตรียม ผู้สอนจัดเตรียมสถานการณ์โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอน แล้วเลือกรูปแบบและขั้นตอนที่เหมาะสม เขียนเนื้อหารายละเอียดและอุปกรณ์ที่ต้องใช้
2. ขั้นดำเนินการ ผู้สอนอธิบายบทบาทหรือกติกา วิธีการเล่น วิธีการให้ คะแนนและ ทำการแบ่งกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำ และดูแลการเล่น
3. ขั้นสรุป ผู้สอนจะช่วยสรุปด้วยการวิเคราะห์กระบวนการ เปรียบเทียบ บทเรียนจากสถานการณ์จำลองกับโลกแห่งความเป็นจริง หรือเชื่อมโยงกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้วกับเนื้อหาวิชาที่ เรียน

ข้อควรคำนึง

1. ถ้าผู้สอนขาดความรู้ในการสร้างสถานการณ์จำลอง อาจสร้างผิดไปจาก จุดมุ่งหมายได้
2. สถานการณ์จำลองที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจ
3. เป็นการยากที่จะประเมินผู้เรียนแต่ละคน

7. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)

ความหมาย หมายถึงวิธีสอนที่ครูมีหน้าที่ในการวางแผนการเรียนการสอน เป็นส่วนใหญ่ โดย มีการแสดงหรือการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่าง นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้จาก

การสังเกต การฟัง การ กระทำ หรือการแสดง และอาจเปิด โอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม
บ้าง

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยในการอธิบายเนื้อหาที่ยาก ซึ่งต้องใช้เวลามาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น และประหยัดเวลา บางเนื้อหาอาจจะอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก การสาธิตจะให้นักเรียนได้เห็น ขั้นตอนและเกิดความเข้าใจง่าย
3. เพื่อพัฒนาการฟังการสังเกตและการสรุปทำความเข้าใจในการสอน โดยใช้วิธี สาธิต นักเรียนจะฟังคำอธิบายควบคู่ไปด้วย และต้องสังเกตขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนผลที่ได้จากการสาธิตแล้วจึงสรุปผลของการสาธิต
4. เพื่อแสดงวิธีการหรือกลวิธีในการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด เช่น การทำกิจกรรมในวิชาคหกรรม ศิลปะ ฯลฯ
5. เพื่อสรุปประเมินผลความเข้าใจในบทเรียน
6. เพื่อใช้ทบทวนผลความเข้าใจในบทเรียน

ขั้นตอนในการสอน

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสาธิตให้ชัดเจน และต้องสาธิตให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
2. เตรียมอุปกรณ์ในการสาธิตให้พร้อม และตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์
3. เตรียมกระบวนการสาธิต เช่น กำหนดเวลาและขั้นตอน จะเริ่มต้นดำเนินการ และจบลงอย่างไร ผู้สาธิตต้องเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้อย่างละเอียดแจ่มแจ้ง
4. ทดลองสาธิตก่อนสอน ควรทดลองสาธิตเพื่อตรวจสอบความพร้อมตลอดจน ผลที่จะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดในเวลาสอน
5. ต้องจัดทำคู่มือคำแนะนำหรือข้อสังเกตในการสาธิต เพื่อที่นักเรียนจะใช้ประกอบในขณะที่มีการสาธิต
6. เมื่อสาธิตเสร็จสิ้นแล้ว นักเรียนควรได้ทำการสาธิตซ้ำอีก เพื่อเน้นให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น
7. จัดเตรียมกิจกรรมหลังจากการสาธิตเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ ของการสาธิตนั้น ๆ

8. ประเมินผลการสาธิต โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของนักเรียนและผลของการเรียนรู้ การประเมินผลควรมีกิจกรรมหรือเครื่องมือ เช่น การทดสอบ การให้แสดงความคิดเห็น หรือการอภิปรายประกอบ

8. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

ความหมาย วิธีสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่ให้นักเรียนเป็นหมู่หรือรายบุคคลได้ วางโครงการและดำเนินงานให้สำเร็จตามโครงการนั้น นับว่าเป็นการสอนที่สอดคล้องกับสภาพ ชีวิตจริงเด็กจะทำงานนี้ด้วยการตั้งปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำจริง เช่น โครงการ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ให้นักเรียน ได้ฝึกที่จะรับผิดชอบในการทำงานต่าง ๆ
2. เพื่อให้ให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิด
3. เพื่อฝึกดำเนินงานตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนในการสอน

1. ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย เป็นขั้นกำหนดความหมายและลักษณะโครงการ โดยตัวนักเรียน ครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนตั้งความมุ่งหมายของการเรียนว่าเราจะเรียนเพื่ออะไร
2. ขั้นวางแผนหรือวางโครงการ เป็นขั้นที่มีคุณค่าต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก คือ นักเรียนจะช่วยกันวางแผนว่าทำอะไรจึงจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย จะใช้วิธีการใดในการทำกิจกรรม แล้วจึงทำกิจกรรมที่เหมาะสม
3. ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นลงมือกระทำกิจกรรมหรือลงมือแก้ปัญหา นักเรียนเริ่มงานตามแผนโดยทำกิจกรรมตามที่ตกลงใจแล้ว ครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนได้กระทำตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ให้นักเรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเองให้มากที่สุดและควรชี้แนะให้นักเรียน รู้จักวัดผลการทำงานเป็นระยะ ๆ เพื่อการทำกิจกรรมจะได้ลุล่วงไปด้วยดี
4. ขั้นประเมินผล หรืออาจเรียกว่า ขั้นสอบสวนพิจารณานักเรียน ทำการประเมินผลว่ากิจกรรม หรือ โครงการที่ทำนั้นบรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือไม่มี ข้อบกพร่องอย่างไรและควรแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

ข้อดีและข้อจำกัด

1. นักเรียนมีความสนใจเพราะได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ

2. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานอย่างมีแผน และให้รู้จักประเมินผลงานของตนเอง

9. เทคนิคการอภิปรายแบบอ่างปลา

ความหมาย เทคนิคการอภิปรายแบบอ่างปลา เป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม นิ่ง เป็นวงกลม 2 วงซ้อน กลุ่มวงในจะมีจำนวน 5 – 10 คน จะไม่มากนัก กลุ่มวงนอกจะมีจำนวน มากกว่ากลุ่มวงใน หรือบางครั้งอาจเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้

กลุ่มในจะนั่งเป็นวงกลม คนในกลุ่มประมาณ 5 – 10 คน กลุ่มนี้จะได้รับมอบหมายงานจาก ผู้สอนให้ทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

กลุ่มนอกจะนั่งล้อมรอบกลุ่มวงใน ในระยะที่ไม่ห่างมากนัก สมาชิกกลุ่มนี้มีหน้าที่ เป็นผู้คอยรับฟัง ข้อมูลที่กลุ่มวงในอภิปรายกัน หรือเป็นผู้ที่คอยสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มใน เมื่อ การอภิปรายยุติลง กลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้ข้อคิดเห็นหรือข้อวิเคราะห์กลุ่มในว่า จากการสังเกตได้เห็น/ ฟัง/พบ อะไรบ้าง ทั้งกลุ่มนอกและกลุ่มในอาจจะสลับบทบาทกันคนละรอบก็ได้ เพื่อว่าผู้เรียนจะได้ เรียนรู้เท่า ๆ กัน

ขั้นตอนการสอน

1. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นสองกลุ่ม ให้จัดที่นั่งเป็นวงกลม 2 วงซ้อนกันและผู้สอนมอบหัวข้อเรื่องให้กลุ่มอภิปราย
2. กลุ่มในจะดำเนินการประชุม โดยจะเลือกผู้นำกลุ่ม และเลขากลุ่ม ส่วนกลุ่มนอกจะสังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลไว้
3. ระหว่างการอภิปรายกลุ่ม ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อกลุ่มต้องการ

ต้องการ

4. เมื่อกลุ่มใน ได้อภิปรายเรื่องที่ผู้สอนมอบหมายให้เสร็จแล้ว ผู้สอนให้ตัวแทน มารายงานสรุปผลการอภิปราย
5. หลังจากนั้นกลุ่มนอกซึ่งสังเกตการณ์อยู่จะรายงานผลการสังเกตและการทำงาน ของกลุ่ม
6. ผู้สอนถามความคิดเห็นของผู้เรียนทั้งกลุ่มในและกลุ่มนอกพร้อมทั้งวิเคราะห์ เพิ่มเติม สรุป

10. วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

ความหมาย (ทิสนา แจมมณี, 2550 : 75-76) วิธีสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

ขั้นตอนสำคัญของการสอน

1. ผู้สอน / ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
2. ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา วิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุป

การเรียนรู้ที่ได้รับ

เทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอน โดยใช้กรณีตัวอย่างให้มีประสิทธิภาพ การเตรียมการ ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อม ต้องมีสาระซึ่งจะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มี สถานการณ์ปัญหาชัดเจน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน หากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ชัดแจ้ง ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ผู้สอนอาจนำเรื่องจริงมาเขียน เป็นกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจากหนังสือพิมพ์ ข่าว และเหตุการณ์ รวมทั้งจากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เมื่อ ได้กรณีที่ต้องการแล้ว ผู้สอนจะต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ

การนำเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจริงจากผู้เรียนเป็นกรณี ตัวอย่างก็ได้ วิธีการนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่ากรณี ตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ หรืออาจให้ผู้เรียนแสดงเป็น ละครหรือบทบาทสมมติก็ได้

การศึกษากรณีตัวอย่างและการอภิปราย ผู้สอนควรแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและให้เวลาอย่างเพียงพอในการศึกษากรณี ตัวอย่างและคิดหาคำตอบ แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่มและนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ผู้สอนพึงตระหนักว่าการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง มิได้มุ่งที่คำตอบใด คำตอบหนึ่ง ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและ เหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมี

ความคิดที่กว้างขึ้น มองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้น อันจะช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบขึ้น ด้วยเหตุนี้ การอภิปรายจึงควรมุ่งความสนใจไปที่เหตุผลหรือที่มาของความคิดที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดี

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง
2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น
3. เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้

จากกันและกัน

ข้อจำกัด

หากกลุ่มผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน การเรียนรู้อาจไม่กว้างเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนมักมีมุมมองคล้ายกัน

11. วิธีสอนโดยใช้เกม

ความหมาย วิธีสอนโดยใช้เกม เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่าง สนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง (ทิสนา แจมมณี. 2550 : 81-85)

ขั้นตอนสำคัญของการสอน

1. ผู้สอนนำเสนอเกม ชี้แจงวิธีการเล่น และกติกาการเล่น

2. ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา

3. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับผลการเล่นและวิธีการเล่นหรือพฤติกรรม

การเล่นของผู้เรียน

เทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมให้มีประสิทธิภาพ การเลือกและการนำเสนอเกม เกมที่นำมาใช้ในการสอนส่วนใหญ่จะเป็นเกมที่เรียกว่า เกมการศึกษา คือเป็น เกมที่มีวัตถุประสงค์ มุ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มิใช่เพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ มาใช้ในการสอน โดยนำมาเพิ่มขั้นตอนสำคัญคือการวิเคราะห์ การเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนทำได้หลายวิธี ผู้สอนอาจเป็นผู้สร้างเกมขึ้นให้ เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการสอนของตนก็ได้ หรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างแล้วมาปรับคัดแปลง ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของตน แล้วนำไปใช้สอนเลยก็ได้ หากผู้สอน

ต้องการสร้างเกมขึ้นใช้เอง ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสร้างและจะต้องทดลองใช้เกมที่สร้างหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งแน่ใจว่าสามารถใช้ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ หากเป็นการดัดแปลง ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเกมนั้นให้เข้าใจ แล้วจึงดัดแปลงและทดลองใช้ก่อนเช่นกัน สำหรับการนำเกมการศึกษามาใช้เลยนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเกมนั้นให้เข้าใจและลองเล่นเกมก่อน เพื่อจะได้เห็นประเด็นและข้อขัดข้องต่าง ๆ

การชี้แจงวิธีการเล่น และกติกาการเล่น เกมแต่ละเกมมีวิธีการเล่นและกติกาการเล่นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากน้อย แตกต่างกันไป แต่ถ้าเกมนั้นมีความซับซ้อนมาก ผู้สอนควรจัดลำดับขั้นตอนและให้รายละเอียดที่ ชัดเจน โดยอาจต้องใช้สื่อเข้าช่วย และอาจให้ผู้เรียนซ้อมเล่นก่อนการเล่นจริง

การเล่นก่อนการเล่น ผู้สอนควรจัดสถานที่ของการเล่นให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการเล่น อาจจะทำให้การเล่นเป็นไปอย่างติดขัด และเสียเวลา เสียอารมณ์ของผู้เล่นด้วย การเล่นควร เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และในบางกรณีต้องควบคุมเวลาในการเล่นด้วย ในขณะที่ผู้เรียนกำลัง เล่นเกม ผู้สอนควรติดตามสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และควรบันทึกข้อมูล ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ เพื่อนำไปใช้ในการอภิปรายหลังการเล่น

การอภิปรายหลังการเล่น ขั้นตอนนี้เป็ขั้นที่สำคัญมาก หากขาดขั้นตอนนี้ การเล่นเกมก็คงไม่ใช่วิธีสอน เป็นเพียงการเล่นเกมธรรมดา ๆ จุดเน้นของเกมอยู่ที่การเรียนรู้ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะเอาชนะอุปสรรค เพื่อจะไปให้ถึงเป้าหมาย ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจว่า จุดเน้นของการใช้เกมในการสอนนั้น ก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ การอภิปราย จึงควรมุ่งประเด็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอน ถ้าการใช้เกม นั้นมุ่งเพียงเป็นเครื่องมือฝึกทักษะให้ผู้เรียน การอภิปรายก็ควรมุ่งไปที่ทักษะนั้น ๆ แต่ถ้ามุ่งเนื้อหา สารจากเกม ก็ควรอภิปรายในประเด็นที่ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอะไรจากเกมบ้าง รู้ได้อย่างไร ด้วยวิธีใด มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นอย่างไร ถ้ามุ่งการเรียนรู้ความเป็นจริงของ สถานการณ์ ก็ควรอภิปรายในประเด็นที่ว่า ผู้เรียน ได้เรียนรู้ความจริงอะไรบ้าง การเรียนรู้ นั้น ได้มาจากไหน และอย่างไร ผู้เรียนได้ตัดสินใจอะไรบ้าง ทำไมจึงตัดสินใจเช่นนั้น

ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอน โดยใช้เกม

ข้อดี

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมาย และอยู่คงทน

2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากการเล่น

3. เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนไม่เหน็ดเหนื่อยแรงมากขณะสอนและผู้เรียนชอบ

ข้อจำกัด

1. เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก

2. เป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยการเตรียมการมาก

3. เป็นวิธีสอนที่มีค่าใช้จ่าย

12. การสอนโดยใช้แผนที่ความคิด (Mind map)

แผนที่ความคิด (Mind map) เป็นการนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การเขียนแผนที่ความคิดเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมอง หรือเป็น การทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือ สมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา สมองซีกซ้าย ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับความ เป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยาสมองซีกขวา ทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีเส้นประสาทส่วนหนึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงสมองทั้งซีกซ้ายและขวา ให้ทำงานประสานกัน

วิธีการเขียนแผนที่ความคิด

แผนที่ความคิด (Mind map) พัฒนามาจากการจดบันทึกแบบเดิม ๆ ที่บันทึกเป็นตัวอักษร เป็นบรรทัด เป็นแถว โดยคิดสอหรือปากกา มาเป็นการบันทึกเป็นคำ ภาพ สัญลักษณ์ แบบแผ่เป็นรัศมีออกรอบ ๆ ศูนย์กลางเหมือนการแตกแขนงของกิ่งไม้ โดยใช้สีสันให้น่าสนใจ แผนที่ความคิด นำไปใช้กับกิจกรรมในชีวิตส่วนตัว และกิจกรรม ในการปฏิบัติงานทุกแขนง วิชา และอาชีพ เช่น ใช้ในการวางแผน การช่วยจำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การนำเสนอ เป็นต้น

การเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind map)

การเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ใช้แผนที่ความคิดช่วยในการศึกษาเล่าเรียนทุกวิชาได้ เด็กเล็กจะเขียนแผนที่ความคิดได้ตามวัยของตน ส่วนในชั้นที่โตขึ้นความละเอียดซับซ้อนจะมากขึ้น ตามเนื้อหา และวัยของตน แต่ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นใด แผนที่ความคิดก็ช่วยให้เกิดความคิดได้ กว้างขวาง หลากหลาย ช่วยความจำ ช่วยทำงานต่าง ๆ มีความสมบูรณ์ ความคิดต่าง ๆ ไม่ขาด หายไป

3. การจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา เพราะเป็นสภาพบังคับของกฎหมาย ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของตน ให้เป็นผู้นำในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ของครู ส่วนครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มี ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันจึงเกิดคำถามขึ้นว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคืออะไร มีหลักการอย่างไร จะปฏิบัติ อย่างไร ครูและผู้เรียนมีบทบาทอย่างไร รู้ได้อย่างไรว่าทำอยู่ถูกหรือไม่ และวิธีประเมินผล แบบเดิมจะยังคงใช้ได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้ล้วนแต่ชวนให้ครูแสวงหาคำตอบ เพื่อให้ได้ แนวทางที่ชัดเจน สำหรับนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง ผู้เรียนเป็นคนสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้ คือ งานที่ผู้เรียนทำแล้วเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงเป็นพฤติกรรมที่ครูกำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทุกด้าน

ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย คือ การที่ผู้เรียนใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำกิจกรรม ผู้เรียนได้ เคลื่อนไหวร่างกาย ประสาทการรับรู้ต้นตัว ทำให้รับข้อมูลได้ดี
2. ด้านสติปัญญา คือ การที่ผู้เรียนใช้สมอง หรือกระบวนการคิดในการทำ

กิจกรรม

3. ด้านสังคม คือ การที่ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นขณะทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคม

4. ด้านอารมณ์ คือ การที่ผู้เรียนรู้สึกต้องการ และยินดีทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การมีส่วนร่วมด้านอารมณ์มักจะดำเนินควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการตามแนวทฤษฎีพุทธินิยม (Cognitive theories) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสมอง เกิดจากกระบวนการกระทำกับ ข้อมูล มีการบันทึกข้อมูล และดึงข้อมูลออกมาใช้ วิธีเรียนรู้มีผลต่อการจำ การลืม และการถ่ายโอน ความรู้ แรงจูงใจระหว่างการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการชี้แนะความสนใจ มีอิทธิพลต่อ กระบวนการจัดข้อมูล และส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัจจุบันแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่ามีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้นได้เรื่อย ๆ โดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างความรู้ภายในบุคคล และการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว โครงสร้างของความรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่
2. ความรู้ใหม่ ที่ผู้เรียนได้รับเป็นข้อมูล ความรู้ ความรู้สึก และประสบการณ์
3. กระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองที่ผู้เรียนใช้หา

ความเข้าใจ กับความรู้ใหม่ และใช้เชื่อมโยงปรับความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ดังนั้นครูที่จัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงมีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องบอกความรู้เนื้อหาสาระอีกต่อไป (ขนาธิป พรกุล, 2552 : 11-19)

หลักการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลชิปป่า

หลักการจัดการเรียนการสอน โมเดลชิปป่า เป็นหลักที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เสนอแนวคิดโดย รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี อาจารย์ประจำภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจุดเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ หลักการจัดของโมเดล ชิปป่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ ตามแนวคิด การสรรค์สร้างความรู้ได้แก่ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสรสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิด การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองกิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้แก่ กิจกรรมที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น ครู

เพื่อน ผู้รู้ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่น แหล่งความรู้ และสื่อประเภทต่าง ๆ กิจกรรมนี้ช่วยให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมทางกาย ได้แก่ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่าง ๆ

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำเป็นขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและกระบวนการ กระบวนการที่นำมาจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้หลายอย่าง แล้วแต่ลักษณะของกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักโมเดลชิปปา

โมเดลชิปปามีองค์ประกอบสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 5 ประการ ครู สามารถเลือกรูปแบบ วิธีสอน กิจกรรมใดก็ได้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบ ทั้ง 5 อีกทั้งการจัดกิจกรรมก็สามารถจัดลำดับองค์ประกอบใดก่อนหลังได้เช่นกัน และเพื่อให้ครูที่ ต้องการนำหลักการของโมเดลชิปปาไปใช้ได้สะดวกขึ้น รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แจมณี จึงจัด ขั้นตอนการสอนเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นทบทวนความรู้เดิม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ กับความรู้เดิมของตน กิจกรรมในขั้นนี้ ได้แก่ การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนบอกสิ่งที่เคยเรียนรู้ การให้ ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือการให้ผู้เรียนแสดง โครงสร้างความรู้ (Graphic Organizer) เดิมของตน

2. ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

3. ขั้นศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม เพื่อให้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่ สรุปความเข้าใจแล้วเชื่อมโยงกับความรู้เดิม กิจกรรมในขั้นนี้ ได้แก่ การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มหรือกระบวนการแก้ปัญหา สร้างความรู้ขึ้นมา

4. **ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม** เพื่ออาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ และขยายความรู้ความเข้าใจของคนให้กว้างขึ้น กิจกรรมนี้ได้แก่ การให้ผู้เรียนแต่ละคนแบ่งปันความรู้ความเข้าใจให้ผู้อื่นรับรู้และ ให้กลุ่มช่วยกันตรวจสอบความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

5. **ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้** เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย กิจกรรมนี้ ได้แก่ การให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย มโนทัศน์หลัก และมโนทัศน์ย่อย ของความรู้ทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงให้ได้ใจความสาระสำคัญครบถ้วน สะดวกแก่การจดจำ ครูอาจให้ผู้เรียนจัดเป็น โครงสร้างความรู้ (Graphic organizer) ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยในการจดจำข้อมูลได้ง่าย

6. **ขั้นแสดงผลงาน** เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนด้วย การได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น กิจกรรมนี้ ได้แก่ การให้ผู้เรียนแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนด้วยวิธีการ ต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการ จัดการอภิปราย แสดงบทบาทสมมติ เขียนเรียงความ วาดภาพ แต่งคำ ประพันธ์ เป็นต้น

7. **ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้** เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจ และความชำนาญ กิจกรรมนี้ ได้แก่ การที่ครูให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงวิธีใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ใน เรื่องต่าง ๆ ซึ่งเท่ากับส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ในระยะแรกครูอาจตั้ง โจทย์สถานการณ์ ต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนนำความรู้ที่มีมาใช้ในการสถานการณ์นั้น

บทบาทของครูและผู้เรียน เมื่อการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน บทบาทหน้าที่ของครูและผู้เรียน จึงเปลี่ยนไป ดังนี้

ครูมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน โดย

ก่อนสอน ทำการวางแผน เตรียมการ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้

ขณะสอน ทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) จัดการ แนะนำ สังเกตช่วยเหลือ เสริมแรง และให้ข้อมูลย้อนกลับ

หลังสอน ทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้ในการวางแผนการสอนต่อไป หรือตัดสินคุณภาพของผู้เรียน

ผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง โดยเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนวางแผนการเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียน ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง และประเมินผลการเรียนรู้ของตน

การประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียนและ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอนและการประเมินผล จำเป็นต้องมีลักษณะ สอดคล้องกัน และดำเนินควบคู่กันไป ดังนั้นเมื่อการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีลักษณะ เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง (Authentic learning) จึงต้องทำการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment)

การประเมินตามสภาพจริง มีความหมาย ดังนี้

1. เป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการ ปฏิบัติ ผลการปฏิบัติ และเจตคติของผู้เรียน

ในการประเมินผลครูต้องนำสิ่งที่จะต้องประเมินมาผสมผสานแล้วเลือกวิธีประเมินให้ เหมาะสม ไม่มีวิธีประเมินผลวิธีเดียวที่สามารถประเมินผู้เรียนได้ทุกด้าน วิธีประเมินผลสามารถแบ่งได้ 4 วิธี ดังนี้

1. การใช้แบบทดสอบแบบคำตอบมีตัวเลือก (Selected response)

แบบทดสอบนี้ มีลักษณะเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบ ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ดีที่สุด ตัวอย่างที่ผลสัมฤทธิ์ คือ จำนวนหรืออัตราส่วนของคำถามและคำตอบที่ถูกต้อง

2. การใช้แบบทดสอบแบบอัตนัย (Essay) แบบทดสอบอาจเป็นคำถาม การให้

อธิบาย ถึงการแก้ปัญหา การเปรียบเทียบเหตุการณ์หรือการตีความข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลแล้วเขียนเป็นคำตอบที่แสดงมโนทัศน์ของเรื่องนั้น ตัวอย่างที่ผลสัมฤทธิ์ คือจำนวนคะแนนที่ได้รับจากคะแนนเต็ม

3. การแสดงพฤติกรรม (Performance) ผู้เรียนทำกิจกรรมที่กำหนด โดยมีครู

คอยสังเกตกระบวนการการใช้ทักษะต่าง ๆ หรือประเมินจากผลผลิตซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีทักษะ ในการผลิตอย่างมีคุณภาพ เช่น รายงาน นิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ หรืองานประดิษฐ์ ตัวอย่างที่ผลสัมฤทธิ์ คือการจัดระดับ (Rating) คุณภาพของพฤติกรรมหรือผลผลิต

4. การสื่อความหมายระหว่างครูและผู้เรียน (Personal communication) ครูอาจ

ใช้ วิธีถามคำถามระหว่างสอน สัมภาษณ์ สนทนา ประชุม ฟังการอภิปรายของผู้เรียน หรือสอบปากเปล่า ผลของการประเมินจะเกิดประโยชน์เมื่อการประเมินผลมีคุณภาพสูง คุณภาพ

หมายถึงสิ่งต่อไปนี้ สิ่งที่เหมาะสมชัดเจน วิธีการเหมาะสม การเป็นตัวแทนและอ้างอิงได้ มีความเที่ยงตรงปราศจากอคติและการบิดเบือน

ตัวบ่งชี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อครูจัดการเรียนการสอนและประเมินผลแล้ว และมีความประสงค์จะตรวจสอบว่า ได้ดำเนินการมาถูกต้องตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์กลางหรือไม่ ครูสามารถตรวจสอบ ด้วยตนเอง โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนฝึกค้นคว้า สังเกตรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิดอย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง
 4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
 6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
 7. ส่งเสริมความรู้เป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความรับผิดชอบ ต่อกลุ่ม
 8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 9. ผู้เรียนรักโรงเรียนของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน
- สรุปว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดการให้ผู้เรียน สร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันและมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขกาย และใจ

การวัดผลโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและการประเมินผลเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้สอน ด้วยเหตุผล ที่ว่าการวัดและการประเมินผลจะเป็นวิธีการที่ประเมินความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

ตลอดจน ใช้เป็นวิธีการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้สอนได้ว่า ได้ดำเนินการสอนให้เป็นไปตาม เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลได้เป็นอย่างดี

ความหมายการวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation)

การวัด (Measurement) หมายถึง กระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่า เป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัด โดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เด็กหญิงสมพร สอบวิชาภาษาไทย ได้ 30 คะแนน

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณค่า ของวัตถุ สิ่งของ โครงการการศึกษาพฤติกรรมการทำงานของคนงาน หรือความรู้ความสามารถของนักเรียน ลักษณะการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ ดังนี้ การประเมินผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่จะตรวจสอบว่าผู้เรียน ได้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ส่งไว้หรือไม่ การประเมินผลเป็นการตีค่าของสิ่งที่วัด การสร้างข้อสอบ ตรวจสอบให้คะแนน เป็น การวัด แต่การบอกว่าผู้เรียนคนใดเก่งหรืออ่อนปานใด หรือได้เกรดอะไร เป็น การประเมินผล ความแตกต่างระหว่างการวัดและการประเมินผล สามารถอธิบายได้ดังนี้

การนำสายวัดไปวัดผ้าผืนหนึ่งได้ 5 เมตร การกระทำการเช่นนี้เรียกว่า การวัด แต่ถ้าบอกว่าผ้าผืนนี้ยาวไม่พอที่จะนำมาคลุมรถบรรทุกสินค้า การบอกเช่นนี้เรียกว่า การประเมินผล

จุดประสงค์ของการวัดและการประเมินผล

1. เพื่อจัดประเภทหรือจัดตำแหน่ง (Placement) เป็นการวัดและการประเมินผล โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อจัด หรือแบ่งประเภทผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถอยู่ในระดับใด ของกลุ่ม เช่น เก่ง ปานกลาง หรืออ่อน เช่น การสอบวัดระดับภาษาอังกฤษเพื่อจุดกลุ่มในการ เรียน
2. เพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) มักใช้ในทางการแพทย์ โดยเมื่อแพทย์ตรวจแล้วจะต้องวินิจฉัยว่าผู้ป่วยเป็นโรคอะไร หรือสาเหตุที่ผู้ป่วยมีอาการ ไม่สบายมาจากอะไร
3. เพื่อเปรียบเทียบ (Assessment) ใช้ในการเปรียบเทียบพัฒนาการของผู้เรียนว่า มีมากน้อยอย่างไร เช่น การสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (Pretest-Posttest)
4. เพื่อพยากรณ์ (Prediction) เป็นการวัดความถนัดหรือจำแนกความแตกต่าง ของผู้เรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการช่วยพยากรณ์ หรือคาดการณ์และแนะนำผู้เรียนว่าควรจะเรียนอย่างไร

5. เพื่อเป็นข้อมูลป้อนย้อนกลับ (Feedback) เป็นการทดสอบว่าเรื่องใดที่ผู้เรียน เรียนไปแล้วเข้าใจชัดเจน และเรื่องใดที่ยังไม่เข้าใจจะได้ทำการสอนเพิ่มเติมหรือซ้ำได้

6. การเรียนรู้ (Learning experience) วัดเพื่อกระตุ้นในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ของผู้เรียน

ประโยชน์ของการวัดและการประเมิน ประโยชน์ต่อผู้สอน

1. ทราบพัฒนาการหรือปริมาณความงอกงาม ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม และ สติปัญญา เป็นต้น

2. ช่วยในการคัดเลือกเทคนิควิธีการสอน และ ประสิทธิภาพ ตลอดจนกิจกรรมที่ เหมาะสมกับผู้เรียน

3. ช่วยในการจัดตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อปกครอง นักเรียนให้มีคุณภาพ เช่น การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น การจัดกลุ่มผู้เรียน

ประโยชน์ต่อผู้เรียน

1. ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการ เรียนรู้ของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี

2. ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความสามารถของ ตนเอง ว่ามีความสามารถอย่างไร และควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง

3. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและทราบถึง จุดประสงค์ ของการศึกษาเนื้อหา นั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

4. ช่วยให้ผู้เรียนสร้างกระบวนการเรียน ได้ ถูกต้อง และได้รู้จักภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4. เทคนิคการสอนอ่านออกเขียนได้

เทคนิคการสอนอ่านออกเขียนได้ อย่างง่ายและรวดเร็ว (สำนวน นิรัตติมานนท์. 2551 : 2-4) ได้ใช้เทคนิคกระบวนการสอนดังนี้

1. ใช้บทกลอนพาเพลิน เป็นบทกลอนที่ครูผู้สอนแต่งขึ้นมาเองเกี่ยวกับบทเรียนที่นักเรียนกำลังเรียนรู้อยู่หรือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวนักเรียน โดยเน้นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลตัวนักเรียนจะทำให้เด็กมีความสนใจและอ่านได้เร็วกว่าโดยใช้คำง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนรับผิดชอบ

2. ใช้วิธีการอ่านนำอ่านตาม โดยครูผู้สอนหรือนักเรียนที่อ่านหนังสือออกได้ ถูกต้องตามหลักการอ่านอ่านนำแล้วให้นักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก หรืออ่านไม่ได้ใช้นิ้วชี้

ตามไปด้วย คือสรุปง่าย ๆ ว่าเด็กนักเรียน นีวีซี ตาตุ หูฟัง ปากอ่าน โดยฝึกจากการอ่านทีละคำ ทีละวรรค ทีละประโยค จากบทร้อยแก้วไปสู่วรรคร้อยกลอน

3. ใช้วิธีการท่องจำบทกลอนก่อนเลิกเรียนในแต่ละวันเปิดเรียนช่วงเย็น เมื่อนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนอ่านและท่องจำบทกลอนบทนั้นๆที่ครูผู้สอนแต่งมาได้แล้ว (โดยครูผู้สอนทำการทดสอบนักเรียนทีละคนหน้าชั้นเรียน) ครูผู้สอนต้องแต่งบทกลอนมาเพิ่มให้กับนักเรียนใหม่และฝึกการอ่านนำอ่านตามใหม่หมุนเวียนกันไปเรื่อยๆ ทำอย่างนี้บ่อยๆ ซ้ำๆ ทุกวัน ช่วงเย็น โดยใช้วิธีการเดิมแต่บทกลอนเปลี่ยน ไปเรื่อยๆก่อนเลิกเรียน ในไม่ช้า ไม่นาน นักเรียนก็จะอ่านได้เอง

4. ใช้วิธีฝึกเขียนบทกลอนที่นักเรียนอ่านและท่องจำได้แล้วด้วยลายเส้นประ โดยครูผู้สอนใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แปลงตัวพิมพ์ให้เป็นลายเส้นประได้ถ้าไม่เข้าใจหรือแปลงไม่ได้ให้ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ช่วยทำให้ก็ได้ การแปลงตัวพิมพ์ให้เป็นลายเส้นประไม่จำเป็นต้องใช้แต่เฉพาะบทกลอน ใบบความรู้ของแต่ละกลุ่มสาระวิชาก็สามารถทำได้ โดยทำเป็นลายเส้นประแล้วให้นักเรียนมาฝึกเขียนเมื่อเขียนเสร็จแล้วครูผู้สอนก็มาฝึกอ่าน โดยใช้วิธีการอ่านนำและอ่านตามวิธีการเดิมก็ได้

เทคนิค 4 ข้อเป็นเทคนิควิธีการสอนแบบง่ายๆที่คุณครูสามารถช่วยให้เด็กนักเรียนอ่านออกเขียนได้อย่างรวดเร็ว สามารถนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาในเรื่องการอ่านเขียนเพื่อช่วยเหลือเด็กนักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ และช่วยชาติให้ดำรงอยู่ได้ตลอดไป

เทคนิคการเรียนรู้แบบ KWL plus

เทคนิคการเรียนรู้แบบ K-W-L (K-W-L Learning Technique) เทคนิคการเรียนรู้แบบ K-W-L พัฒนาขึ้นโดย Oga I Koroleva ในปี 1986 เพื่อนำมาใช้ในชั้นเรียน ซึ่งจัดว่าเป็นเทคนิคการเรียนรู้อีกแบบหนึ่งที่เสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนเกิดความคงทนทางการเรียนที่ยาวนานมากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ ที่มีผู้สอนเป็นผู้นำในชั้นเรียน รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ได้ผลดี สามารถใช้ได้ทั้งผู้เรียนรายบุคคลหรือผู้เรียนเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มเล็ก ๆ และกลุ่มใหญ่ ๆ

เทคนิคการเรียนรู้แบบ K-W-L ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรู้ = K (Know) ผู้สอนจะตั้งประเด็น (หรือหัวข้อบทเรียน) ให้ผู้เรียนทุกคนทราบ หลังจากนั้นจึงปล่อยให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้คิด และให้ผู้เรียนแต่ละคน (หรือแต่ละกลุ่ม) ได้เขียนสาระต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีความรู้อยู่แล้วเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้สอนตั้งไว้ในกระดาษที่

ผู้สอนแจกให้

2. **ขั้นต้องการเรียน = W (Want)** หลังจากที่ผู้เรียนบันทึกสาระต่าง ๆ ที่ตนเองมีความรู้อยู่แล้วเกี่ยวกับประเด็น (หรือหัวข้อบทเรียน) ที่ผู้สอนตั้งไว้แล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนบันทึกถึงความต้องการที่เกี่ยวกับสาระหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องการจะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะบันทึกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ก็ได้ ถ้าเป็นกิจกรรมกลุ่ม สามารถให้กลุ่มช่วยกันคิดว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใดเพิ่มเติม ในหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดไว้ หลังจากนั้นจะมีการจัดการเรียนรู้ตามปกติ ซึ่งอาจให้ผู้สอนเป็นผู้นำชั้นเรียน หรือปล่อยให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนแต่เพียงลำพังจากสื่อต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดไว้ให้ หรืออาจจะให้ผู้เรียนออกไปค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อย่อย ๆ ที่ผู้เรียนบันทึกไว้ในกระดาษช่อง W

3. **ขั้นเรียนรู้แล้ว = L (Learned)** ในขั้นสุดท้ายนี้ จะให้ผู้เรียนบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วจากขั้นตอนที่ผ่านมา ลงในกระดาษช่องทางขวามือที่เหลือ และให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปว่า สิ่งที่ผู้เรียนรู้แล้ว (K) สิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียน (W) และสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้แล้ว (L) มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร และสรุปผลความรู้ที่ได้ การเรียนรู้แบบ K-W-L (K-W-L Learning Technique) แม้จะเป็นเทคนิคเก่า ๆ แต่ก็สามารถใช้ได้ผลดี โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี 2545

ทักษะการสอนอ่านภาษาไทย

การอ่านเป็นหนึ่งในสี่ทักษะทางภาษาที่จำเป็นต้องฝึกฝนอยู่เสมอ และไม่มีวันสิ้นสุดสามารถฝึกได้เรื่อย ๆ ตามวัยและประสบการณ์ของผู้อ่าน เพราะการอ่านนั้นจะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ ความคิด และความบันเทิงใจ ช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ ดังคำกล่าวของ เซอร์ ฟรานซิส เบคอน นักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษที่ว่า “การอ่านทำคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์”

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นพฤติกรรมการรับสารที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการฟัง ปัจจุบันมีผู้รู้ นักวิชาการและนักเขียนนำเสนอความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและงานสร้างสรรค์ ตีพิมพ์ ในหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ มาก นอกจากนี้แล้วข่าวสารสำคัญ ๆ หลังจากนำเสนอด้วยการพูดหรืออ่านให้ฟังผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะตีพิมพ์รักษาไว้เป็นหลักฐานแก่ผู้อ่านในชั้นหลัง ๆ ความสามารถในการอ่านจึงสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน

ความสำคัญของการอ่าน

ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีตัวหนังสือใช้ มนุษย์ได้ใช้วิธีเขียนบันทึกความทรงจำ และเรื่องราวต่าง ๆ เป็นรูปภาพไว้ตามฝาผนังในถ้ำ เพื่อเป็นทางออกของอารมณ์ เพื่อเตือนความจำหรือเพื่อบอกเล่าให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย แสดงถึงความพยายามและความปรารถนาอันแรงกล้าของมนุษย์ ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของตนเป็นสัญลักษณ์ที่คงทนต่อกาลเวลาจากภาพเขียนตาม ผนังถ้ำ ได้วิวัฒนาการมาเป็นภาษาเขียนและหนังสือ ปัจจุบันนี้หนังสือกลายเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อมนุษย์จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น ปัจจัยอันหนึ่งในการดำรงชีวิตคนที่ไม่รู้หนังสือ แม้จะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ เป็นชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีความเจริญ ไม่สามารถประสบความสำเร็จใด ๆ ในสังคมได้หนังสือและการอ่านหนังสือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง คลิ๊กเข้าสู่เนื้อหา

วิธีการสอนของ Walen

การสอนภาษาแบบ Walen มีพื้นฐานจากการเรียนภาษาตามธรรมชาติ ครูผู้สอนจะสอนคำศัพท์ใหม่ ๆ ก่อน แล้วจึงสอนวิธีการใช้คำ เป็นรูปแบบการสอนแบบถาม-ตอบ เมื่อผู้เรียนตอบคำถาม ครูผู้สอนจะช่วยถ้าคำตอบ นั้นๆ ยากเกินไป และหลังจากนั้นจะทบทวนไปเรื่อย ๆ จนกว่าผู้เรียนจะทำได้อย่างมั่นใจ ครูจะแก้ไขการออกเสียงและระดับเสียงให้นักเรียนตลอดเวลาในเวลาที่จะเห็นการพัฒนาภาษาไทย ได้อย่างรวดเร็วเริ่มแรกจะเรียนรู้การอ่านภาษาไทยได้อย่างทันที มันง่ายมากกว่าที่คิด จะไม่เรียนการออกเสียงโดยใช้ คำอ่านแบบโรมัน เพราะเชื่อว่าเป็นการเรียนที่ผิดและไม่ได้ผล จะเรียนรู้การอ่านและเขียนภาษาไทยจากตัวหนังสือภาษาไทยจริง ๆ

วิธีการสอน Walen เป็นเรื่องสำคัญมากที่นักเรียนจะต้องทำความเข้าใจวิธีการทำงานของระบบการสอนแบบ Walen ก่อนที่จะ เริ่มต้นการเรียนจะต้องไม่มีความคิดที่เป็นอคติ นักเรียนจะได้รับการสอบถามเพื่อปรับทัศนคติไม่ให้มีอคติเกี่ยวกับเรียนภาษาไทยด้วยวิธีการของ Walen ทั้งนี้ก็เพื่อ นักเรียนจะได้รับความสนุกสนานและประโยชน์สูงสุดจากการเรียน การสอนเป็นการยอมรับข้อคิด เห็นจากผู้เรียนอย่างเปิดใจ หากผู้เรียนสับสนและไม่คุ้นเคยกับการเริ่มต้นการเรียนแบบ Walen นักเรียนบางคนก็เริ่มรู้สึกวุ่นวาย ไม่สามารถจำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ ในบทเรียนได้เลย อย่างไรก็ตาม การพยายามและทบทวนสองถึงสามบทเรียน ผู้เรียนจะเริ่มเข้าใจว่ามันง่ายมากและสนุกด้วย ใคร ๆ ก็ทำได้ ความลับของความสำเร็จในการเรียนภาษาก็คือการพูดซ้ำ ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนซึมซับ จุดประสงค์ที่สำคัญที่สุดเพื่อช่วยให้ นักเรียนได้เข้าใจเมื่อเรียนภาษาก็คือความจำเป็นในการทบทวน พูดซ้ำ ทำซ้ำ อย่างสม่ำเสมอ ปฏิกริยาตอบกลับโดยอัตโนมัติ การเรียนภาษาก็เหมือนกับการเรียนพิมพ์ดีดหรือเล่นเปียโน

ซึ่งใช้หลักการของปฏิกิริยาตอบกลับโดยอัตโนมัติและรวดเร็ว ซึ่งได้จากความเคยชินสู่การกระทำหรือคำพูดอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องคิดมากเกินไป ปฏิกิริยาตอบกลับโดยอัตโนมัติสามารถพัฒนาได้ นักเรียนต้องเรียนพูดและอ่านให้มาก ๆ โดยไม่ต้องคิดมาก นักเปียโนไม่มีเวลาที่จะคิดในการสัมผัสนิ้วบนคีย์เปียโนในระหว่างการแสดง การพูดซ้ำโดยอัตโนมัติปฏิกิริยาตอบกลับโดยอัตโนมัติอย่างรวดเร็วสามารถพัฒนาได้ โดยการพูดซ้ำต้องทำซ้ำจนกว่าปฏิกิริยาตอบกลับโดยอัตโนมัติจะเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องคิด เรียนรู้ได้จาก หูฟัง ปากพูด ตาดูมือทำ นักเรียนควรเรียนภาษาต่างประเทศในวิธีเดียวกับการเรียนภาษาของตนเองเมื่อครั้งเป็นเด็ก เด็กได้ยินภาษาก่อนจึงเรียนแบบในสิ่งที่ได้ยิน หลังจากนั้นจึงเรียนการเขียนจากสิ่งที่เห็นและสุดท้ายก็เขียนเองได้ เมื่อเด็กเรียนภาษาของตนเอง เขาจะพูดในสิ่งที่ได้ยินมาซ้ำ ๆ โดยไม่เข้าใจจริง ๆ ว่าตัวเองพูดอะไร แต่มาเข้าใจความหมายทีหลัง ดังนั้นมันควรเป็นสิ่งที่นำมาใช้กับการเรียนรู้ภาษา นักเรียนควรลองไม่ต้องคิดมากหรือประมวลผล หรือถามมากเกินไป เพราะว่าเป็นเรื่องยากสำหรับการคิดของผู้ที่ไม่คุ้นเคยในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากความเข้าใจที่แท้จริงว่าเขากำลังทำอะไร หรือทำไมต้องทำแต่การถามมากเกินไปเป็นการถ่วงเวลาในการเรียนภาษาที่ถูกต้อง การเรียนภาษาให้ได้ผลและรวดเร็วจำเป็นต้องใช้การเลียนแบบ ไม่ใช่การอธิบายความจำไม่ได้ก็สามารถเอาชนะได้โดยการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ ศัตรูตัวสำคัญที่สุดของการเรียนภาษาคือความเบื่อหน่ายและความจำที่แย่ แต่ด้วยวิธีการสอนแบบ Walen สามารถเอาชนะความน่าเบื่อด้วยความเร็ว และความจำที่แย่ด้วยการทบทวน การทบทวนไม่ใช่จะทำให้ความเร็วในการพูด ในการเข้าใจและในการอ่านดีขึ้น แต่ยังสามารถทำให้นักเรียนจำในสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น ไม่ว่าความจำของแต่ละคนจะแย่มากแค่ไหน วิธีการสอนนี้ผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนภาษาไทย

การสอนภาษาไทยแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทเรียนในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในบทหนึ่งๆ จะจัดแนวการสอนเหมือนกันทุกบทตามลำดับดังนี้

1. การสอนอ่านในใจ
2. การอ่านออกเสียง
3. การใช้ภาษาและหลักภาษา
4. การเขียนเชิงสร้างสรรค์
5. พัฒนาทักษะทางภาษา

6. การอ่านบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง อ่านเสริมบทเรียน หรือการสอน

ซ่อมเสริม

การสอนภาษาไทยตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ครูต้องส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแสวงหาความรู้ อ่านตามลำพัง กระบวนการทำงานกลุ่ม กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการวางแผน กระบวนการแก้ปัญหา ครูต้องยึดกระบวนการสอนเป็นหลักโดยใช้หนังสือแบบเรียนเป็นสื่อ หนังสืออ่านประกอบที่ครูและนักเรียนจัดทำขึ้นและหนังสือที่ใช้สำหรับค้นคว้า เช่น พจนานุกรมการสอนภาษาไทยแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อ่านแล้วสามารถแยกแยะวิเคราะห์ได้ ใช้วิธีแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจึงจะมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากกว่าที่ครูจะเป็นผู้บอก ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาเป็นทีม ให้ร่วมด้วยช่วยกันแก้ปัญหาจนคิดเป็นนิสัย จึงจะทำให้เด็กมีจิตสำนึกช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อจะได้ไปช่วยกันพัฒนาประเทศชาติต่อไปด้วยความซื่อสัตย์

ความสามารถในการฟัง

ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักฟังแล้ววิเคราะห์ วิจาร์ณ จดบันทึกจากการฟัง การจดบันทึกจากการฟังจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ขั้นสูงๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมาก การฟังจึงจำเป็นต้องนำมาจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน อาจจะมีนิทาน บทความ สารคดี ความรู้ ความบันเทิง ฟังการอภิปราย ฝึกให้ฟังอย่างมีวิจารณญาณจึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ความสามารถในการอ่านในใจ

การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนต้องได้ปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องในการอ่านจึงจะคิดเป็นนิสัย สามารถบันทึกจากการอ่านในใจได้ จับใจความได้ แยกแยะวิเคราะห์ เมื่อมีข้อสงสัยก็สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาคอยบอก หรืออธิบาย ช่วยตัวเองได้ตลอดเวลา อ่านแล้วต้องรู้แนวคิด ข้อคติเตือนใจของเรื่องที่อ่าน

ความสามารถในการเขียน

ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการเขียนเรียงความ นิทาน บทร้อยกรอง เขียนตามคำบอก เขียนเล่าเรื่อง เขียนรายงาน ตอบคำถามได้ เขียนคำขวัญ เขียนบันทึกความรู้จากการอ่าน และการฟังได้ ฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และเสาะแสวงหาความรู้ ศึกษาด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด

ความสามารถในการพูด

การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงในการพูดออกเสียง ร ล คำควบกล้ำให้ชัดเจน ฝึกการพูด อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ ฝึกพูดสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่พูด ฝึกการพูดเล่านิทาน แสดงละคร เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นสูง ๆ

ความสามารถในการอ่านออกเสียง

การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการอ่านจนเกิดทักษะ การอ่านบทร้อยกรอง อ่านข่าว อ่านบทความ อ่านประกาศโฆษณา ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกจนเกิดทักษะจึงจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างดี (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. 2542 : 13-14)

การอ่านเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาที่ยั่งยืนที่สุด การอ่านช่วยเสริมสร้างความเฉียบแหลมทางปัญญา แต่เนื่องจากสภาพในปัจจุบันยังพบว่า ผู้เรียนบางคนยังอ่านไม่ได้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาไทยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และยังส่งผลให้เป็นปัญหาต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ อีกด้วย สภาพและสาเหตุของปัญหาการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวครูทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ครูยังคงยึดตัวเองเป็นสำคัญ การใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับที่น้อยมาก รวมทั้งการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียนไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจทักษะด้านการอ่านรวมทั้งไม่มีนิสัยรักการอ่านปัจจุบันมีแนวคิดและทฤษฎีมากมายที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนอ่าน (Teacher of Reading) แต่ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย (ลาวัลย์ สังขพันธานนท์และคณะ. 2549 : 5-6) ได้แก่

1. ทฤษฎีทางจิตภาษาศาสตร์ (Psycholinguistics) เป็นการนำทฤษฎีทางจิตภาษาศาสตร์มาใช้อธิบายกระบวนการอ่าน ซึ่งมีจุดเน้น 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 มองภาษากับการอ่านเป็นเรื่องเดียวกัน (Reading is language) การอ่านภาษาใดก็ต้องใช้ระบบของภาษานั้น ผู้อ่านจึงจะเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดผ่านตัวหนังสือเอาไว้

1.2 ผู้อ่าน คือ ผู้ใช้ภาษา (Reading are users of language) ผู้อ่านเป็นผู้ใช้กระบวนการในการทำความเข้าใจโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ผู้อ่านจะใช้ตัวชี้แนะต่างๆ ในการทำความเข้าใจ ซึ่งได้แก่ ตัวชี้แนะภายในคำพูด ตัวชี้แนะในตัวภาษา ตัวชี้แนะจากตัวผู้อ่านเอง

และตัวชี้แนะจากภายนอก ดังนั้น จุดเน้นในการอ่านจึงอยู่ที่

1.2.1 ตัวภาษาที่อ่าน

1.2.2 กระบวนการค้นคว้าความหมายของผู้อ่าน โดยการสุ่มตัวอย่าง การคาดคะเนข้อความที่อ่าน การทดสอบโดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ การย้ำเพื่อความมั่นใจ และการแก้ไขเมื่อมีความจำเป็นในกรณีที่คาดการณ์การคาดคะเน และการทดสอบผิดพลาด และ

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาความหมาย ซึ่ง ได้แก่ ตัวชี้แนะต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว

1.3 ภาษาเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสาร (Language is a tool for communication) ผู้อ่านจะใช้ระบบของตัวชี้แนะภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการอ่าน ซึ่ง ได้แก่

1.3.1 ระบบชี้แนะทางรูปคำและเสียง (Graphophonic cueing system)

1.3.2 ระบบตัวชี้แนะทางไวยากรณ์ (Syntactic cueing system)

1.3.3 ระบบความชี้แนะทางความหมาย (Semantic cueing system)

2. ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schema Theory) เป็นทฤษฎีอธิบายเกี่ยวกับการอ่าน คือ การอ่านที่ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ก็ต้องอาศัยความรู้เดิม ของผู้อ่านมา ปฏิสัมพันธ์กับบทอ่าน การทำความเข้าใจคำ ประโยค หรือบทอ่าน เป็นเพียงความเข้าใจที่ใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์เท่านั้น สำหรับกระบวนการตีความ แปลความ และสรุปความ ต้องอาศัยหลักการคิด โดยนำสิ่งที่อ่านมาคิดพิจารณากับความรู้เดิม โดยอาศัยกระบวนการทางสมอง ที่ผู้อ่านมีโครงสร้างความรู้เดิมมาช่วย ทั้งนี้ ได้แบ่งชนิดของโครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับการอ่านไว้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 โครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับรูปแบบ (Formal schemata) คือ โครงสร้างของงานเขียนที่เป็นลักษณะต่างๆ กัน เช่น นิทาน บทความ บทกลอน เป็นต้น

2.2 โครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหา (Content schemata) คือ โครงสร้างความรู้เดิมที่เกี่ยวกับเนื้อหาของสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง

3. ทฤษฎีการสอนอ่านอย่างเป็นธรรมชาติ (Natural Approach) เป็นทฤษฎีที่เน้นการให้ปัจจัยป้อนเข้า (Comprehensible input) โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน (Process) ที่เหมาะสมกับการรับรู้ทางภาษาของผู้เรียน ผลของการเรียนรู้ (Output) จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวิธีการให้ปัจจัย ป้อนเข้าที่ถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสอนอ่าน (Teaching of reading) ที่ได้รับความนิยมอยู่ในขณะนี้คือ การสอนจากความเข้าใจ ความคิดรวบยอด จากการเดาความสรุปความ จากนั้นจึงลงลึกในรายละเอียดในลักษณะจากบนลงล่าง หรือ Top down processing ซึ่งถ้าผู้อ่านมีความรู้เรื่องที่จะอ่าน ก็จะอ่านได้ง่าย และเดาความได้ โดยสามารถดึงเอาความรู้เดิมมาใช้เดาความ และตีความได้ง่าย นั่นคือ ผู้อ่านจะต้องตีความระดับยอด คือ ใจความสำคัญของเรื่องให้ได้

การเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง (Brain-Based Learning : BBL)

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (2550 : 2-5) ได้เสนอแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง (Brain-Based Learning : BBL) ระดับประถมศึกษา คือ ต้องการให้นักเรียนใช้ภาษาไทยได้ดี ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน และใช้ได้อย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการที่นักเรียนในวัยนี้ควรใช้ภาษาในการสื่อสารได้ โดยเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ซึ่งมีความสำคัญมาก และให้ความหมายว่าการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง (BBL : Brain - based Learning) คือการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองแต่ละช่วงวัย เป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีที่มาจากศาสตร์การเรียนรู้ 2 สาขา คือ

1. ความรู้ทางประสาทวิทยา (Neurosciences) ซึ่งอธิบายที่มาของความคิดและจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับทักษะการเรียนรู้ อันได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ ความจำ ความเข้าใจ และความชำนาญ โดยผ่านทฤษฎีว่าด้วยการทำงานของสมองเป็นสำคัญ

2. แนวคิด/ทฤษฎี การเรียนรู้ (Learning Theories) ต่าง ๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ของสมองมนุษย์ และกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นและมีพัฒนาการอย่างไร

การบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 2 สาขาเข้าด้วยกันทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตั้งอยู่บนฐานของการพิจารณาว่าปัจจัยใดบ้างจะทำให้สมองมีการเปลี่ยนแปลง สมองมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเรียนการสอนแบบใดและอย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่การจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และที่สำคัญ คือการออกแบบและใช้เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นว่าต้องเน้นให้ผู้เรียนสนใจ เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ การจดจำตามมา และนำไปสู่ความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจ ความเชื่อมโยง

สัมพันธ์ในทุกมิติของชีวิต

5. หลักการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 9-11) ได้เสนอถึงหลักการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สมองเป็นฐานว่ามี 12 ประการ ได้แก่

1. สมองเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ในการจัดการเรียนการสอนครูจึงต้องใช้เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น
2. สัตถภาพในการเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่าง การทำงานของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย อารมณ์ การจัดการกับความเครียด ภาวะโภชนาการ การออกกำลังกายและการเล่นเพื่อผ่อนคลาย ปัจจัยดังกล่าวจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น
3. สมองเลือกที่รับรู้และเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง มนุษย์มีความต้องการเรียนรู้ตั้งแต่กำเนิด การจัดการเรียนการสอนจึงควรใช้วิธีที่ทำนายและมีความหมาย ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักค้นหาคำตอบจากคำถามด้วยตนเอง
4. กระบวนการค้นหาความหมายของสมองเกิดขึ้นโดยกระบวนการที่มีรูปแบบ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจึงเกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบด้วยเช่นกัน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดอย่างมีรูปแบบและเหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น
5. อารมณ์และเจตคติมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ครูจึงต้องเข้าใจและให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน โดยควรจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนให้เอื้อต่อผู้เรียนทั้งด้านอารมณ์และเจตคติ
6. กระบวนการทำงานของสมองเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับสมองบางส่วน และการประสานสัมพันธ์กับสมองทุกส่วนพร้อม ๆ กัน การจัดการเรียนรู้จึงต้องจัดกิจกรรมทั้งที่เน้นการใช้สมองเฉพาะส่วนและการเชื่อมโยงของสมองทุกส่วน
7. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างความสนใจกับการรับรู้ สิ่งที่อยู่รอบ ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีขึ้น
8. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทั้งในภาวะที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ เนื่องจาก การเชื่อมโยงของเซลล์สมองเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การจัดการเรียนการสอนจึงควรสอดแทรกสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ได้โดยไม่รู้ตัว กล่าวได้ว่าประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในภาวะที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

9. สมองจัดเก็บข้อมูลในความทรงจำอย่างน้อย 2 ระบบในแต่ละส่วนของสมอง การเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้ดีหากมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่รับรู้เดิมกับประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ และมีความหลากหลาย

10. การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนรู้ จึงควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริงของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริงซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

11. การเรียนรู้ที่ซับซ้อนเกิดขึ้นได้ดีด้วยการเผชิญกับความท้าทาย และถูกยับยั้งด้วยการคุกคามและการทำให้เกิดความหวาดกลัว เช่น การลงโทษ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีความสุข

12. สมองของแต่ละบุคคลมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกันทั้งด้านพันธุกรรม สภาพแวดล้อม ประสบการณ์และสิ่งกระตุ้นที่ได้รับ การจัดการเรียนรู้จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า การอ่านนั้นนักเรียนจะได้อ่านสิ่งที่ชอบ ได้อ่านสิ่งที่ควรจะอ่าน และกลายเป็นผู้ที่รักการอ่าน ในการเขียน นักเรียนจะได้เขียนเพื่อสื่อสารสิ่งที่คิดอย่างมีความหมาย และใช้เป็นความรู้ที่สะสมจากการฟัง และการอ่านมาประกอบการเขียน

การสอนเรียนเขียนอ่าน รูปแบบ EKKE ของวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2556 : วรรีทัศน์) ซึ่งมีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน คือ

1. E = Experience building คือ ขั้นการสร้างประสบการณ์
2. K = Knowledge development คือ ขั้นพัฒนาความรู้
3. K = Knowledge application คือ ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้
4. E = Evaluation คือ ขั้นการประเมินผล

ขั้นที่ 1 Experience building เป็นขั้นการสร้างประสบการณ์ โดยการเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และเป็นเรื่องที่นักเรียนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว เช่น

1. เล่าเรื่องจากภาพ
2. สนทนากับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ
3. นักเรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมที่มี เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องใหม่ เพื่อทำให้เข้าใจเรื่องใหม่ได้ง่ายขึ้น
4. ครูพานักเรียนอ่านคำ และชี้คำที่อ่านเพื่อให้นักเรียนสังเกตเห็นคำที่อ่าน

5. นักเรียนเล่าเรื่องที่ละฉาก

6. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 2 Knowledge development เป็นขั้นพัฒนาความรู้โดยดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. นักเรียนทดสอบการจำคำศัพท์

2. การฝึกแจกลูก โดยใช้ Mapping

ขั้นที่ 3 Knowledge application เป็นขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ โดยดำเนินกิจกรรม

ดังนี้

1. นักเรียนอ่านเรื่องง่าย ๆ

2. นักเรียนตอบคำถามง่าย ๆ

3. นักเรียนฝึกเขียน คำ ประโยค

ขั้นที่ 4 Evaluation เป็นขั้นการประเมินผลโดยการประเมินตามสภาพจริง เช่น

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน

การอ่านออกเขียนได้กับทักษะการปฏิบัติ

Simpson (1972 ; อ้างอิงใน ทิศนา แจมณี. 2550 : 244-245) ได้เสนอแนวคิดว่า ทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกายของผู้เรียน เป็นความสามารถในการประสานการทำงานของร่างกาย ในการทำงานที่มีความซับซ้อนจะต้องอาศัยความสามารถในการใช้ร่างกายหลาย ๆ ส่วน การทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการสั่งการของสมอง ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้วจะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ

กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาทักษะปฏิบัติของ Simpson มี 7

ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Perception) เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้ในสิ่งที่จะทำโดยการให้ผู้เรียนสังเกต

ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม (Readiness) เป็นขั้นการปรับตัวให้พร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ให้พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม หรือทักษะนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นการตอบสนองภายใต้การควบคุม (Guided response) เป็นขั้นที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการตอบสนองต่อสิ่งรับรู้ ซึ่งอาจใช้วิธีการเลียนแบบหรือแสดงทักษะนั้น หรืออาจใช้วิธีการลองผิดลองถูก (Trial and error) จนกระทั่งสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือกระทำ จนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง (Mechanism) เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติ และเกิดความเชื่อมั่นในการกระทำนั้น ๆ

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ (Complex overt response) เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการกระทำนั้น ๆ จนผู้เรียนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญเป็นไปโดยอัตโนมัติ และด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improved application) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะหรือการปฏิบัติของตนเองให้ดียิ่งขึ้น และประยุกต์ใช้ทักษะที่ตนได้รับการพัฒนาในสถานการณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม (Initiative) เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำได้อย่างชำนาญ และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายแล้ว ผู้เรียนจะเกิดแนวคิดใหม่ ๆ ในการกระทำหรือปรับการกระทำนั้นให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ (Simpson, 1972 ; อ้างอิงใน ทิศนา เขมณี, 2550 : 244-245)

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบการพัฒนาทักษะปฏิบัติของ Simpson ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้เรียนสามารถอ่าน เขียนได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความอดทนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของ Harrow (1992 : 96-99) เป็นการ จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติ โดยทักษะปฏิบัติเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อย ไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาทักษะปฏิบัติของ Harrow มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ (Emulate) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนสังเกตการกระทำที่ ต้องการให้ผู้เรียนทำได้

ขั้นที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง (Action as instructed) เป็นขั้นให้ผู้เรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ผู้เรียนอาจลงมือทำตามคำสั่งของผู้สอน หรือทำตามคำสั่งที่ผู้สอนเขียนไว้ในคู่มือก็ได้ ผู้เรียนได้ประสบการณ์ในการลงมือทำ และค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการปรับการกระทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (Precision) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก (Articulation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้น จนสามารถทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมุ่งมั่น

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างสบาย เป็นไปอย่างอัตโนมัติ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบการพัฒนาทักษะปฏิบัติของ Harrow ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการที่ผู้เรียนได้สังเกตการกระทำที่ต้องการ และให้ฝึกทักษะปฏิบัติจนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาทักษะปฏิบัติพื้นฐานแนวคิดนี้ไปเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

6. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design)

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ Grant Wiggins and Jay McTighe ได้เผยแพร่แนวคิดนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ในทางการศึกษามีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “Backward design” ไว้อย่างหลากหลายดังนี้

เดชกุล มิตวานุกูล (2551 : 8) ได้ให้ความหมายการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับหมายถึง วิธีการออกแบบหลักสูตรทางการสอน โดยการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ก่อนการวางแผนเลือกกิจกรรม หรือเนื้อหาสาระที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ดังกล่าว จะเป็นการสร้างความมั่นใจได้ว่า เนื้อหาสาระนั้นจะสามารถส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

เฉลิม พักอ่อน (2550 : 3-4) ได้ให้ความหมายการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดหลักฐานการแสดงผลออกของผู้เรียนหรือกิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังก่อน แล้วจึงออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและแสดงความรู้ความสามารถเป็นหลักฐาน การแสดงผลออกของผู้เรียนหรือกิจกรรมประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่กำหนดไว้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ คือกระบวนการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดกระบวนการที่ผู้ออกแบบเริ่มต้นออกแบบ การจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ต้นจนจบว่า ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้นั้น จะต้องออกแบบอะไรบ้างที่ทำให้ ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐาน การจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ และสามารถย้อนกลับมาตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design) จะเริ่มต้นจากคิดทุกอย่างให้จบ โดยเริ่มต้นจากปลายทางของผลผลิตที่ ต้องการ (เป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้) สิ่งนี้ได้มาจากหลักสูตร ซึ่งเรียกว่า มาตรฐานการ เรียนรู้ แล้วจึงวางแผนการสอนในสิ่งที่จำเป็นให้กับนักเรียนเพื่อเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การ สร้างผลงานหลักฐานแห่งการเรียนรู้ได้

แนวทางการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

Grant Wiggins and Jay McTighe (2005 : 128-134) ได้ให้แนวทางการออกแบบ หน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ สำหรับ 1 หน่วยการเรียนรู้ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้น (Identify desired results) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อความที่ระบุชื่อ ผลลัพธ์ ร้อยรอย หลักฐาน ชิ้นงาน หรือผลผลิตในระดับที่ยอมรับได้เป็นการกำหนดเป้าหมาย สำคัญ (Established goals) ซึ่งต้องระบุให้ชัดเจนทั้งด้านความรู้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้อะไรบ้าง (Content หรือ Knowledge) ด้านทักษะซึ่งผู้เรียนควรทำได้ในระดับใด (Performance หรือ Process) และด้านเจตคติมีผู้เรียน ควรมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียนอย่างไร (Attitude หรือ Attribute) ในขั้นนี้ครูผู้สอนต้องศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร มาตรฐาน การเรียนรู้ระดับชั้น ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถ ตัดสินใจได้ว่าเนื้อหาสาระใดที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดการแสดงออกของผู้เรียนที่เป็นหลักฐานที่ชัดเจน และยอมรับ ได้ว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ (Determine acceptable evidence of learning) หลังจากผู้เรียนได้ความรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดให้แล้วคำถามสำหรับครู ผู้ออกแบบ หน่วยการเรียนรู้ต้องหาคำตอบให้ได้สำหรับขั้นตอนนี้ คือ ครูผู้สอนจะรู้ได้อย่างไร ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจตามมาตรฐาน หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้ที่ กำหนดไว้ การแสดงออกของผู้เรียน ควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งจะยอมรับได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตามที่กำหนดไว้ ดังเช่น สิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและน่ารู้ (Worth being familiar with)

สิ่งที่จำเป็นและทักษะต้องทำ (Important to know and do) ความรู้ความสามารถที่ติดไปกับผู้เรียน (Enduring understanding) การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้ โดยการตรวจสอบการแสดงผลออกของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สะสมตลอดหน่วยการเรียนรู้ ดังนั้นจึงไม่ควรใช้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้เพียงครั้งเดียวแล้วตัดสิน เป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ ในการประเมินการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ ครูผู้สอนมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้ประเมินต้องดำเนินการตรวจสอบ ความสอดคล้องของความรู้ และทักษะเฉพาะวิชา (ความรู้ ทักษะกระบวนการและค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม) กับ จุดประสงค์รายวิชา มีการพิจารณาความสอดคล้องกับทักษะของวิชา (Trans disciplinary skills standards) ที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น กระบวนการกลุ่ม การวิเคราะห์ การเขียนรายงาน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นทักษะที่สามารถใช้ได้กับหลายวิชา การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้มีดังนี้

1. มีหลักฐาน ชิ้นงาน ร่องรอย เอกสาร หรือสิ่งที่เป็นผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. มีวิธีการประเมินที่ผู้สอนจะสามารถรับรู้ และเข้าถึงชิ้นงาน ร่องรอย เอกสาร หรือ สิ่งที่เป็นผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. มีเกณฑ์การประเมินคุณภาพของชิ้นงานในการเรียนรู้ของผู้เรียนในการกำหนดการประเมินผล และหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ ผู้สอนต้องตัดสินใจว่าจะใช้รูปแบบการประเมิน วิธีการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน รวมทั้งหลักฐานอะไรบ้างที่จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ต้องการ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) ของผู้เรียนวิธีที่เหมาะสมที่สุดคือ การประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนความรู้ และทักษะที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้ ก็ควรใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง เช่นเดียวกันแต่อาจจะประเมินด้วยการทดสอบก็ได้ การทดสอบที่ใช้ควรเป็นการทดสอบประเภทเขียนตอบ เพื่อจะได้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่สำคัญอย่างแท้จริงนอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถตัดสินใจได้ว่า เมื่อผู้เรียนนำเสนอ สาทิต หรือการแสดงออกนั้น เป็นความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง โดยสามารถตรวจสอบความเข้าใจ 6 ประการ (Six facets of understanding) มีรายละเอียด ดังนี้

1. Can explain ผู้เรียนสามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมีหลักการ โดยแสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ ประกอบการอ้างอิงเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหา

2. Can interpret ผู้เรียนสามารถตีความหมาย เรื่องราวต่างๆ โดยอาจใช้แนวคิด ทฤษฎี เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือมุมมองของตนเองประกอบการตีความ และสะท้อนความคิด

3. Can apply ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ เหมาะสมกับสถานการณ์

4. Have perspective ผู้เรียนสามารถมองเห็นรับรู้ประเด็นความคิดต่างๆ และตัดสินใจที่จะเชื่อหรือไม่ โดยผ่านขั้นตอนการวิพากษ์ วิจารณ์ และมุมมองในภาพกว้างโดยมีแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริง สนับสนุนการรับรู้ ความรู้ที่จะให้ผู้เรียนคุ้นเคย

5. Can empathize ผู้เรียนสามารถบอกคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่คนอื่นมองไม่เห็น หรือคิดว่ายากที่จะเชื่อได้ด้วยการพิสูจน์ สมมติฐานเพื่อทำให้ข้อเท็จจริงนั้นๆ ปรากฏ

6. Have self knowledge ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถทางด้านสติปัญญา วิถีชีวิต นิสัยใจคอความเป็นตัวตนของตนเอง

ความรู้ความเข้าใจทั้ง 6 ด้านนี้ สามารถช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความหลากหลายในรูปแบบการเรียนรู้ (Learning styles) ของผู้เรียนซึ่งเป็นความท้าทาย สำหรับครูผู้สอนที่จะพัฒนาความเข้าใจในแต่ละด้านให้กับผู้เรียนทุกคนได้

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอน (Learning experience and instruction) หลังจากครูผู้สอนได้กำหนดความเข้าใจที่คงทน และกำหนดหลักฐานการแสดงผลออกของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สำคัญ และมีความเข้าใจที่คงทนแล้ว ครูผู้สอนควรออกแบบการจัดการเรียนรู้ หรือจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดหลักฐานการแสดงผลออกของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะกระบวนการ ตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด ที่สอดคล้องกับ ขั้นตอนที่ 2 ที่กำหนดไว้

2. กำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ (ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด และหลักการต่างๆ) และมีทักษะตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้

3. กำหนดสาระการเรียนรู้/เนื้อหาสาระที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้วิธีการชี้แนะ (Coaching) และกำหนดวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้

4. กำหนดสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาตามมาตรฐาน/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอน ควรตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอาจจะให้เพื่อนครูช่วยตรวจสอบให้ว่าแต่ละส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) ตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้หรือไม่ ก่อนที่จะนำไปจัดการเรียนรู้จริงกับผู้เรียน (ฉันทาคูทอง. 2551 : 3-7)

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson plan) ด้วยกระบวนการ Backward design ครูผู้สอนเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ ให้ผู้เรียนบรรลุ และกำหนดร่องรอย หลักฐาน ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย จากนั้นครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้เนื้อหาสาระทักษะกระบวนการต่างๆ และเกิดความเข้าใจที่คงทน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และเกิดความเข้าใจที่คงทน ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอนสำหรับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน มีวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ขั้นที่ 1 Writing practice การฝึกเขียน เป็นการเขียนไทย 10 คำ ตัวบรรจงเต็มบรรทัด โดยใช้บัญชีคำพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และคำใหม่ในบทเรียน

ขั้นที่ 2 Reading practice การฝึกอ่าน ครูเขียนหรือคิดบัตรคำ คำที่เขียนบนกระดาน แล้วดำเนินการกิจกรรมฝึกอ่าน

1. นักเรียนอ่านออกเสียงตามครู
2. นักเรียนอ่านออกเสียงพร้อมกัน
3. นักเรียนตัวแทน 1 คน อ่านนำ แล้วให้ทุกคนอ่านออกเสียงตาม

4. นักเรียนจับคู่ อ่านออกเสียงพร้อมกัน แล้วสลับเปลี่ยนกันอ่าน

ขั้นที่ 3 Writing and reading practice เป็นการฝึกเขียนและอ่าน นักเรียนเขียน
แก้คำที่เขียนผิด แล้วนำมาส่งครู ก่อนส่งให้นักเรียนอ่านออกเสียงคำทั้งหมด

ขั้นที่ 4 Evaluation เป็นการประเมินผล เพื่อให้คะแนนและคำแนะนำนักเรียน
รายบุคคล ควรปรับปรุงหรือแก้ไขในเรื่องใด

ขั้นที่ 5 Show the workings students เป็นการนำผลงานของนักเรียนมาจัด
แสดงนิทรรศการ (เทิดศักดิ์ โภธิสาขา. 2556 : 20)

ในการกำหนดแนวทางวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้
(Developing the learning unit) โดยใช้กระบวนการ Backward design มีขั้นตอนการดำเนินงาน
5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุเป้าหมายที่ต้องการ

1. สิ่ง que ผู้เรียนต้องรู้และปฏิบัติได้ ครูผู้สอนต้องระบุความรู้ และทักษะความ
ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้นี้ เช่น ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอดของหลักการ
ทักษะ กระบวนการ

2. ความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) ระบุความเข้าใจที่เป็น
ความคิดรวบยอดซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของหน่วยการเรียนรู้ และมีคุณค่าที่ผู้เรียนสามารถ
นำไปใช้นอกห้องเรียน และสามารถเชื่อมโยงไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

3. คำถามสำคัญ (Essential questions) คำถามที่ผู้สอนถามเพื่อชี้แนะผู้เรียนให้
เข้าใจในแนวคิดที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นที่ผู้เรียนควรรู้
และเป็นคำถามที่ผู้สอนถามตนเองว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรที่ช่วยให้ผู้เรียน
บรรลุตามเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 กำหนดร่องรอยหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ
ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนต้องรวบรวมหลักฐานที่แสดงให้รู้ว่าผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
ในหน่วยการเรียนรู้

รูปแบบและวิธีการประเมิน มีดังนี้

1. การประเมินก่อน-หลังการเรียนรู้
2. การตรวจสอบความรู้อย่างไม่เป็นทางการ
3. การสังเกต/พูดคุย
4. การทดสอบ

5. การกำหนดโจทย์หรือประเด็นปัญหาที่ให้ผู้เรียนคิด
6. การลงมือปฏิบัติ/โครงการ
7. ผู้เรียนประเมินตนเอง
8. แฟ้มสะสมงาน

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนต้องวางแผนการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning activities)

รายละเอียดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้กำหนด

ขั้นที่ 4 นำหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรบันทึกผลหลังการสอน (Evaluation journal) โดยบันทึกร่องรอยหลักฐานที่เกิดจากการประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของผู้เรียน ความก้าวหน้า หรือปัญหาในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ทบทวน แก้ไข และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนใช้ข้อมูลในการบันทึกผลหลังการสอนเพื่อประเมินว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นต่อผู้เรียนหรือไม่ ขั้นตอนนี้ควรทำอย่างต่อเนื่อง เพราะต้องนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป (พรพิมล พรพิรชนม์, 2550 : 19-21)

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Plan instruction of backward design) สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ

1. ส่วนนำ เป็นส่วนแรกขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ดำเนินการสอน รหัสวิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน ชื่อโรงเรียนหรือสถานศึกษา ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะดำเนินการสอน จำนวนคาบเวลาเรียนและวันที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอน
2. ส่วนเนื้อหา
 - 2.1 มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด (Learning standards / Indicators)
 - 2.2 เป้าหมาย (Goals / Objectives) ควรมีความครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) เป็นเป้าหมายที่เน้นความสามารถทางสมอง ความรู้ในเนื้อหา และ

ทัศนคติ ด้านคุณลักษณะ (Attitude) เป็นเป้าหมายที่เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ด้านทักษะ (Process) เป็นเป้าหมายที่เน้นความสามารถทางปฏิบัติ

2.3 ความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) เป็นการนำเสนอความรู้ที่สำคัญที่จะหลงเหลือติดตัวอยู่กับผู้เรียนอย่างถาวรตลอดไป ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Insights) และถือว่าเป็นความเข้าใจที่คงทน

2.4 หลักฐานการเรียนรู้ (Learning assessment) คือ ชิ้นงานหรือผลผลิตจากการเรียนรู้ รวมทั้งการแสดงผลของผู้เรียนเป็นการสะท้อนและแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงประสาน หลอมรวมเข้าด้วยกันให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันจนมีความสมบูรณ์ครบถ้วนในการกำหนดเครื่องมือวัด ประเมินผล และเกณฑ์การประเมิน ผู้สอนควรกำหนดองค์ประกอบในการประเมินชิ้นงานให้ครบถ้วนทุกองค์ประกอบ

2.5 เนื้อหา / สาร (Contents)

2.6 กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning activities) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมีความเข้าใจที่คงทนซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง ผู้สอนจะต้องพิจารณาและเลือกวิธีสอนใดวิธีหนึ่งหรือมากกว่าโดยขั้นตอนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและสอดคล้องเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าไปในแต่ละขั้นตอน

2.7 สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ (Materials and learning resources)

3. ส่วนท้าย

3.1 บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ (Feed back) ผู้สอนควรบันทึกผลภายหลังจากนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทุกครั้ง ในการบันทึกควรเขียนข้อสังเกต เหตุการณ์ สถานการณ์ที่เป็นจุดเด่น เป็นปัญหา พร้อมทั้งตั้งสมมติฐาน สาเหตุ และเขียนแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นได้

3.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Administrator's opinions) ในส่วนนี้คาดหวังว่าผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้พิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้จะได้มีข้อสังเกต คำนิยม คำแนะนำ เพื่อให้การทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

3.3 ภาคผนวก (Appendix) เป็นหลักฐานรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เช่น สื่อการเรียน ใบงาน ใบความรู้ แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล (เพ็ญนี้ หล่อวัฒนพงษ์. 2550 : 20-24)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นและสรุปว่าสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนต้องกำหนดในการวางแผน เพื่อทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ Backward design มี 3 ประการ ดังนี้

1. ความคิดหลัก (Big ideas) คือ ทฤษฎี หลักการ กระบวนการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล
2. ความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) ความรู้และทักษะที่ติดตัวผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ใช้เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
3. คำถามสำคัญ (Essential questions) คือ คำถามที่ใช้ตรวจสอบว่าผู้เรียนมีเข้าใจที่คงทนหรือไม่ คำถามสำคัญช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อเท็จจริงกับแนวคิดที่น่าสนใจในหน่วยการเรียนรู้

7. การนิเทศการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายการนิเทศการศึกษา จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษา สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามแนวทางของประชาธิปไตยที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และผู้รับการนิเทศยอมรับเพื่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษาก็คือเป็นงานที่ปฏิบัติกับครู เพื่อให้เกิดผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยตรง โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ

1. เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถของครูผู้สอน
2. เพื่อช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง
3. เพื่อช่วยให้ครูก้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเอง
4. เพื่อช่วยให้ครูมีความศรัทธาในวิชาชีพของตน
5. เพื่อช่วยให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ
6. เพื่อช่วยให้ครูมีทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้และผลิตสื่อการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น
7. เพื่อช่วยครูให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 22-24)

การนิเทศแบบชี้แนะสอนงาน (Coaching) การนิเทศชี้แนะสอนงาน เป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครู อันจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความสามารถ มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และสถานศึกษาที่มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสอนงาน (Coaching) เป็นการชี้แนะสอนงานครู โดยผู้สอนงาน (Coach) อาจเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายในที่สามารถเป็นผู้สอนงานได้ ผู้ถูกสอนงาน (Coachee) ส่วนใหญ่เป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน การนิเทศสอนงานจะเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (Individual performance) และพัฒนาศักยภาพ (Potential) ของครู Coaching เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครู เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way communication) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำ ผู้เรียนออกกลางคัน สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ซึ่งการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนงาน (Coach) และผู้ถูกสอนงาน (Coachee) อย่งไรก็ตามการที่จะ Coaching ได้ดีนั้น ต้องมีความพร้อมทั้งผู้สอนงานและผู้ถูกสอนงาน (อัญชลี ธรรมะวิทีกุล. 2554 : 1-3)

กล่าวโดยสรุป Coaching คือ การที่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้นิเทศภายใน เป็นผู้ชี้แนะสอนงาน (Coach) ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการตามที่ต้องการ

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 83) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นการออกเสียงตามตัวหนังสือ หรือการเข้าใจความจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องอาศัยกลไกการเรียนรู้และสมองตีความและเรียบเรียงข้อมูลให้อ่านให้กลายเป็นความรู้ ความจำ ความชำนาญการ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่ได้จากการอ่าน

สนธิ สัตโยภาส (2547 : 92) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอ่าน หมายถึงการมองดูตัวอักษรแล้วถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด จากนั้นจึงนำความรู้ ความคิดหรือสิ่งที่ได้รับการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เมื่อถึงเวลา

ฉวีลักษณ์ บุญยกาญจน (2547 : 6) สรุปนิยามของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่าน คือ แหล่งทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์

2. การอ่าน คือ การก่อให้เกิดความสุขใจ ความจรใจและจิตใจที่ตีงาม

3. การอ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ ซึ่งมี 4 ประการ คือ การฟัง การพูด การเขียน และการอ่าน

4. การอ่าน เป็นการช่วยส่งเสริมตนเองให้สัมพันธ์กับเด็ก การอ่านหนังสือต้องเป็นการปรับปรุง ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์โดยอาศัยหนังสือที่ได้พบเห็น การอ่าน ยังเป็นการส่งเสริมอารมณ์ของคนแต่ละคนให้สัมพันธ์กับโลก เป็นการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2549 : 24) ให้ความหมายไว้ว่า การอ่าน คือกระบวนการแปลความหมายของสัญลักษณ์ทางภาษาโดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตามความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน และ ตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของเรื่องที่อ่านตามความต้องการของผู้เรียนที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมายจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษร เพื่อจับใจความสำคัญ เข้าใจความหมายของคำ ตีความ และแปลความให้ตรงกับผู้ที่เขียน ต้องการจะสื่อ โดยใช้ความคิดและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

2. ความสำคัญของการอ่าน การอ่านมีความสำคัญ และจำเป็นมากสำหรับการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ การอ่านช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านทันต่อเหตุการณ์ เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เสริมความคิด ความฉลาดรอบรู้ ยิ่งผู้อ่าน อ่านมากก็จะมีความรู้ มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มพูนมากขึ้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความสำคัญของการอ่านไว้น่าสนใจดังนี้

ดวงใจ ไทยอุบล (2543 : 48) ได้ให้แนวคิดว่าการอ่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้าผู้อ่าน อ่านอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ เพราะจะทำให้ผู้อ่านเกิดปัญญา เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผู้อ่านไม่เฉพาะแต่จะได้รับความรู้ ได้รู้จักใช้ตำรา นวนิเวศร ยังได้แง่คิดจากหนังสือเหล่านั้น ได้

รับรู้ถึงความคิดที่แตกต่างกัน ได้ประเมินค่าเรื่องที่อ่าน และนำประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542 : 7-8) ได้ให้แนวคิดว่าการอ่านมีความสำคัญและมีคุณค่า ต่อผู้อ่าน การอ่านจะช่วยสร้างความคิด ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสังคม และสภาพแวดล้อมรอบตัว รู้จักรูปแบบของสารประเภทต่าง ๆ ทำให้เกิดทักษะการสรุปข้อมูล และจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่แล้วสรุปออกมาเป็นแนวคิดเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า การอ่าน มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความรู้ทั้งปวง อีกทั้งช่วยเสริมสร้างพัฒนาสติปัญญา และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

3. ประเภทของการอ่าน ทศนีย์ สุภเมธี (2542 : 26-31) ได้แบ่งการอ่านเป็น 2 ประเภท คือ การอ่าน ออกเสียง และการอ่านในใจ โดยสรุปคือ

1. การอ่านออกเสียง ช่วยให้เด็กมีทักษะมากขึ้น จดจำข้อความที่ดีไว้เป็นตัวอย่างอ่านได้คล่องแคล่วถูกต้อง รู้จักความไพเราะของบทกวีซึ่งอ่านเป็นทำนองเสนาะ และส่งเสริมด้านบุคลิกภาพให้เด็กมีความกล้าหาญที่จะอ่าน และสามารถตรวจสอบได้ว่าการอ่านนั้นถูกหรือไม่

2. การอ่านในใจ ในชีวิตประจำวันจะใช้มากกว่าการอ่านออกเสียง เพราะต้องอ่านเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย เช่น เพื่อธุรกิจ เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อความบันเทิง นักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านประเภทต่าง ๆ ไว้ดังนี้

บันลือ พงกษะวัน (2532 : 119) ให้ความหมายของการอ่านเข้าใจ ไว้ว่าเป็น การอ่านเพื่อหาคำตอบ อ่านแล้วสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำได้ จัดลำดับเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในเรื่องที่อ่านได้ อ่านแล้วสามารถย่อความและแต่งได้

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 102) ให้ความหมายของการอ่านประเภทอ่านวิเคราะห์ ไว้ว่า เป็นการจัดลำดับ การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ แปลความ ตีความ และสามารถประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้

สรุปได้ว่า การอ่านแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อ่านออกเสียงและอ่านในใจ ส่วนความหมายของการอ่านประเภทต่าง ๆ มีความมุ่งหมาย เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำ

ประโยค อ่านวิเคราะห์ที่เรื่องราว แปลความ ตีความและนำมาตัดสินใจโดยอาศัยประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพูดหรือเขียนเล่าเรื่องได้ถูกต้อง

4. กระบวนการอ่าน และจิตวิทยาเกี่ยวกับความสนใจอ่านหนังสือ นักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดด้านกระบวนการอ่าน และจิตวิทยาเกี่ยวกับความสนใจอ่านหนังสือ ไว้ น่าสนใจดังนี้

4.1 แนวคิดกระบวนการอ่าน เป็นแนวคิดทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542 : 67) ได้ให้แนวคิดว่าการอ่านเป็นการทำงานที่สัมพันธ์กันสองกระบวนการ คือ กระบวนการกลไก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำสิ่งเร้าเข้าสู่สมอง และกระบวนการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแปลความของสิ่งเร้า หลังจากที่เข้าสู่สมองแล้ว โดยสมองของผู้อ่านจะให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้อ่านจะสามารถสร้างประสบการณ์จากสัญลักษณ์ได้เพียงใด ผู้อ่านจึงจำเป็น ต้องอาศัยการเชื่อมโยงสัญลักษณ์เหล่านั้น ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมจึงจะสามารถเข้าใจความหมายได้ดี

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2539 : 214) ได้ให้แนวคิดเรื่องกระบวนการอ่านว่ามี 4 ขั้นตอน คือ

1. สัมผัส โดยใช้สายตาพร้อมทั้งเรียนรู้เสียงของตัวหนังสือและความหมาย
2. รับรู้อุปกรณ์ลักษณะของคำ โดยเชื่อมโยงเสียงกับความหมาย
3. เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค โดยใช้ประสบการณ์เดิมช่วย

ตีความ

4. ใช้ประโยชน์จากการอ่าน คือเข้าใจเรื่องที่อ่าน สามารถนำไปเล่าเรื่องได้ ถูกต้อง การศึกษากระบวนการอ่าน สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสมองกับสิ่งเร้า ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเกิดความชำนาญ และการพัฒนาทักษะการอ่าน ประกอบกับจะมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านด้วย

4.2 จิตวิทยาเกี่ยวกับความสนใจอ่านหนังสือ นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสนใจอ่านหนังสือของเด็กไว้ ดังนี้

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2537 : 97) ได้ให้แนวคิดว่าการอ่านเกี่ยวข้องกับความเจริญเติบโตและพัฒนา การทุก ๆ ด้านของผู้เรียน กระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง สนองความพอใจของสังคมที่มีต่อตน เป็นการเตรียมตัวที่จะรับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่จะ

ตามมา ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจึงขึ้นอยู่กับความเจริญของการพัฒนาการด้านต่าง ๆ องค์ประกอบเกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่มีความสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลในการอ่านมีทั้งด้านชีววิทยาและสภาพแวดล้อม องค์ประกอบ ที่สำคัญ ได้แก่ สติปัญญาของผู้อ่าน สภาพร่างกาย สภาพทางสังคม และสภาพการทางด้านอารมณ์ ความสำเร็จในการอ่านนอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ในการได้ยินและในการแยกแยะตัวหนังสือที่มองเห็นแล้ว ภูมิหลังและประสบการณ์ วุฒิภาวะ ความสนใจในการอ่านและการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีส่วนช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการอ่านอีกด้วย

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542 : 41-44) ได้ให้แนวคิดว่า ความสนใจในการอ่านเกิดจากความแตกต่างในพื้นฐานของแต่ละบุคคล ได้แก่ ด้านจิตวิทยา ด้านสติปัญญา ด้านอายุ ความแตกต่างทางเพศ มโนคติ (ความคิดและความรู้สึกที่มีต่อตนเอง) ด้านการคิด ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนและสื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน

วรรณภา บัวเกิด (2547 : 223-229) ได้สำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือ ของวัยรุ่นพบว่า เรื่องที่วัยรุ่นชอบ คือ การผจญภัย กีฬา เรื่องลึกลับ เรื่องธรรมชาติ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และนอกจากความสนใจของนักเรียนแล้วยังเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน คือ หนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน เช่น นิทาน นิยาย ตลกขำขัน เรื่องที่ส่งเสริมความรู้ ความคิดสติปัญญา เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนรู้จักสังคมที่ตนอยู่ บทบาท และหน้าที่ของตนเอง เช่น เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ สรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านหนังสือของนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับ ด้านสติปัญญา ด้านอายุ ความแตกต่างทางเพศ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมสังคม การจัดการเรียนการสอนและประเภทของหนังสือให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเขียน

2.1 ความหมายของการเขียน การเขียน นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งทักษะหนึ่ง เพราะการเขียนเป็นวิธีการ ถ่ายทอดความคิดในการติดต่อสื่อสารเป็นการแสดงออกทางด้านความคิด ถ้าผู้เขียนสามารถถ่ายทอดความรู้สึก นึกคิดและความต้องการให้ผู้อื่นทราบได้ ก็จะทำให้การติดต่อสื่อสารประสบผลสำเร็จตามความต้องการของผู้เขียน ในการที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น โดยการเขียนนั้นผู้เขียนต้องอาศัยความรู้และทักษะที่ได้มาจากการฟัง การอ่าน และความรู้ด้านหลักภาษาด้วยสำหรับความหมายของการเขียนนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ดังต่อไปนี้

เสนีย์ วิลาวรรณ (2544 : 156-159) ให้ความหมายการเขียน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกรู้สึกนึกคิด เรื่องราว ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้อื่นโดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด

วรรณิ โสภประยูร (2547 : 27-29) ให้ความหมายของการเขียนไว้ว่า การเขียน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและความต้องการของบุคคลออกมาเป็นสัญลักษณ์ หรือตัวอักษร เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่น

สมบัติ ศัญทรียรัตน์ (2549 : 24) เสนอแนวคิดว่า การสอนทักษะการเขียนในระดับประถมศึกษา ถือว่าเป็นทักษะที่สอนได้ยากที่สุดเพราะการเขียนเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องมีทักษะความสามารถย่อย ๆ หลายด้าน เช่น ความสามารถในการหยิบจับดินสอ ปากกา ความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อมือกับสายตา การรู้วิธีเขียนมีข้อมูลความคิดและความสามารถในการจัดลำดับความคิดความสามารถด้านการใช้ภาษา มีทักษะการฟัง พูด อ่าน และความคิดที่ดี

สรุปได้ว่า การเขียนเป็นกระบวนการทางความคิด เป็นภาษาของผู้เขียน ที่ต้องการสื่อความหมาย ของตน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีความต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจจุดประสงค์ในการเขียนของตน

2.2 ความสำคัญของการเขียน ความสำคัญของการเขียนนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

เสนีย์ วิลาวรรณ (2544 : 156-159) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เพื่อสื่อไปยังผู้รับได้อย่างกว้างไกล นอกจากนั้นการเขียนยังมีคุณค่าในการบันทึกเป็นข้อมูลหลักฐานให้ศึกษา

วรรณิ โสภประยูร (2547 : 33-39) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเองออกเสนอผู้อ่าน
2. เป็นการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ซึ่งตนเคยมีประสบการณ์มาก่อน
3. เป็นการระบายอารมณ์อย่างหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นความรู้สึกประทับใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
4. เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ถ่ายทอดจากสมัยหนึ่งไปสู่อีกสมัยหนึ่ง หรือจากชาติหนึ่งไปสู่อีกชาติหนึ่ง

5. เป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาของบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้เกือบทุกอย่างต้องอาศัยการเขียนเป็นเครื่องมือสำหรับบันทึกสิ่งที่ได้ฟังหรืออ่าน

6. เป็นการสนองความต้องการของมนุษย์ ตามความประสงค์ที่มนุษย์แต่ละคนต้องการ เช่น เพื่อต้องการทำให้รู้เรื่องราว ทำให้รัก ทำให้โกรธ

7. เป็นการแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน ทำให้รู้ถึงความสามารถของผู้เขียนวรรณกรรมหรืองานเขียนอื่น ๆ

8. เป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติ และเพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นได้

9. เป็นการพัฒนาความสามารถและบุคลิกส่วนบุคคลให้มีความเชื่อมั่นในตนเองใน การแสดงความรู้สึกและแนวคิด

10. เป็นการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า การเขียนมีความสำคัญ ช่วยพัฒนาสติปัญญา และทักษะการคิด การนำเสนอ การเรียบเรียงที่ดี ส่งผลให้การจัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และมีประโยชน์ในชีวิตประจำวันมาก เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงออกถึงภูมิปัญญา ระดับสติปัญญาของผู้เขียน และยังเป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

3. ทฤษฎีการอ่านออกเขียนได้ (Literacy)

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2556 : 1-3) ได้ให้หลักการว่าภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ อักษร เสียงและความหมาย การเรียนรู้ภาษาจึงเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องเสียง คือทราบว่า อักษรต่าง ๆ มีเสียงอย่างไร ประสมกันแล้วออกเสียงว่าอย่างไร ทราบว่าคำที่เกิดขึ้นจากการประสมเสียง มีความหมายตรงหรือซ่อนแฝงอย่างไร และรวมถึงเข้าใจว่า เมื่อนำคำมาเรียบเรียงเป็นข้อความต่าง ๆ แล้ว มี "อรรถ" คือเนื้อหา และก่อให้เกิด "รส" แห่งความรู้สึกอย่างไรบ้าง เรื่องของการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษาหรือรู้หนังสือ จึงเป็นทั้งเป้าหมายและเป็นทั้งพันธกิจที่สำคัญ ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกสังคม การรู้หนังสือ (Literacy) มิได้มีความหมายแต่เพียงการที่บุคคลสามารถอ่านหนังสือออก หรือเขียนหนังสือได้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสื่อลักษณะต่าง ๆ และอ่านแล้ว ก็จะต้องเข้าใจความหมาย อธิบาย ทำนาย วิเคราะห์ วิจัยและประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านได้ เช่นเดียวกันกับการเขียน ที่จะต้องสามารถเขียนสื่อความใน

รูปแบบหรือวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทั้งการเขียนสรุปสาระสำคัญ เขียนอธิบาย เขียนโน้มน้าว เขียนโต้แย้ง หรือเขียนเพื่อสืบค้นองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น คำว่าการรู้หนังสือ จึงเป็นคำใหญ่ ที่รวมความสามารถทางปัญญาหลายประการเข้าไว้ด้วยกัน และการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการรู้หนังสือ จึงมิใช่เรื่องของการสอนอักษร รู้ว่าอักษรตัวนี้อ่านอย่างไร หรือเขียนอย่างไรเท่านั้น แต่จะต้องลงลึกไปถึงความหมายต่าง ๆ ที่ซ่อนแฝงอยู่ในอักษร หรือหนังสือเหล่านั้นด้วย เช่นนี้ จึงจะเรียกว่ารู้หนังสือ ซึ่งที่จริงแล้ว ควรจะเรียกว่า “เข้าใจหนังสือ” มากกว่า เมื่อบุคคลเข้าใจหนังสือแล้ว เขาผู้นั้นก็จะเกิดความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ของการอ่านและการเขียน สำหรับในด้านการอ่าน บุคคลจะเข้าใจว่า สิ่งที่จะอ่านคืออะไร จะอ่านเพื่ออะไร จะอ่านอย่างไร จะแก้ปัญหาระหว่างการอ่านอย่างไร และจะรู้ได้อย่างไรว่าตนเองเข้าใจแล้ว ส่วนในด้านการเขียน เมื่อบุคคลเข้าใจหนังสือ ก็จะเข้าใจด้วยว่า สิ่งที่จะเขียนคืออะไร จะเขียนเพื่ออะไร จะเขียนอย่างไร จะแก้ไขอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาระหว่างการเขียน และจะประเมินอย่างไรว่าสิ่งที่เขียน สื่อความได้ตรงกับที่คิดไว้หรือไม่ กระบวนการเหล่านี้ มีลักษณะเป็นขั้นตอนที่จะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกันไป โดยตลอด ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนให้บุคคลรู้หนังสือหรือเข้าใจหนังสือ จึงมิใช่งานของใคร ก็ได้ แต่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกลวิธีที่จะพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการอ่านและเขียนตามทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนา

ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นทฤษฎีหลักที่สามารถนำมาอธิบายการเรียนรู้หนังสือว่าคืออะไร และเกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ได้อย่างไร นักวิชาการด้านการรู้หนังสือนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ มาใช้ศึกษาวิจัยพฤติกรรมกรรมการอ่านและเขียน ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการรู้หนังสือ หรือการอ่านและการเขียน แตกต่างกันไปด้วย ผลที่ตามมาจากความแตกต่างนี้ก็คือ เกิดเทคนิค แนวทาง หรือวิธีการจำนวนมาก ๆ ที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาอธิบายการเรียนรู้หนังสือที่สำคัญ ประกอบด้วย ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม และทฤษฎีประมวลผลข้อมูล ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีมุมมองต่อการรู้หนังสือ และเสนอแนวทางการรู้หนังสือไว้แตกต่างกันไป แม้การอ่านและการเขียนจะมีกระบวนการบางอย่างที่เกิดขึ้นภายในระบบปัญญาของบุคคล แต่นักทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เห็นว่าประเด็นเรื่องการเรียนรู้หนังสือกลับมิใช่กระบวนการภายใน แต่ควรที่จะพิจารณาจากสิ่งที่บุคคลแสดงออกให้ปรากฏ อันเป็นผลจากการที่ผู้สอนเข้าไปจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง การคัดเลือกหนังสือให้ผู้เรียนอ่าน และการแบ่งเนื้อหาที่อ่านออกเป็นบท ๆ จากง่ายไปยาก แล้วให้ผู้เรียนฝึกหัดอ่านไปที่ละบท โดยไม่

ข้ามบทจนกว่าจะอ่านบทเดิมได้ถูกต้องทั้งหมด การให้ผู้เรียนอ่านในลักษณะเดิมซ้ำ ๆ ประกอบการเสริมแรงหากอ่านถูกต้อง เหล่านี้คือ วิธีการที่นิยมใช้ในการสอนอ่านตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม สำหรับการสอนเขียนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ เน้นการให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเขียนคำหรือข้อความจากง่ายไปยาก แบ่งบทเรียนการสอนเขียนเป็นบทเรียนย่อย ๆ (Minilessons) มีชุดการสอนทั้งชุดฝึกหัดและทดสอบ ทั้งในรูปแบบสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเสริมแรงผู้เรียน อย่างไรก็ตามการพัฒนาการรู้หนังสือตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมได้รับการวิจารณ์ว่าค่อนข้างให้ความสำคัญกับกระบวนการภายในระบบปัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างการอ่านและการเขียนค่อนข้างน้อย ภายหลังทฤษฎีนี้ จึงยังคงนำมาใช้เฉพาะส่วนของการฝึกหัด เพื่อให้เกิดทักษะหรือความคล่องแคล่วในการอ่านและการเขียน ส่วนเรื่องการฝึกหัดทักษะทางปัญญาอันเกิดขึ้นภายในนั้น ควรที่จะใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมีจุดเน้นที่ระบบโครงสร้างปัญญามากกว่า ความรู้ที่ยังคงขาดความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการอ่านและการเขียน คือกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในระบบปัญญา นักวิชาการยังไม่สามารถที่จะแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ว่า ระหว่างที่บุคคลเขียนหรืออ่านนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในทำงานอย่างไร ดังนั้นเท่าที่จะกระทำได้ จึงเป็นแต่เพียงการสันนิษฐาน และเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) เพื่ออธิบายกระบวนการเหล่านี้เท่านั้น ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่พยายามจะเสนอแบบจำลอง โดยอธิบายว่าการอ่านคือการสร้างความหมายใหม่จากตัวบท และการเขียนคือการสร้างความหมายออกให้เป็นสัญลักษณ์หรือปรากฏเป็นข้อความ ด้วยเหตุนี้ การอ่านและการเขียนจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ที่ได้มาจากระบบเดิมเป็นพื้นฐาน ต่อเติมเสริมแต่งให้สมบูรณ์ขึ้น ความรู้เดิมจะช่วยให้ผู้เรียนอ่านข้อความจากเรื่องใหม่ได้เข้าใจมากขึ้น เช่นเดียวกันกับที่ความรู้เดิมจะเป็นพื้นฐานให้สามารถรังสรรค์ข้อเขียนต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น การอ่านและการเขียนหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งตามทฤษฎีก็คือ การสร้างสิ่งใหม่บนฐานเดิมที่ผู้อ่านหรือผู้เขียนมีอยู่นั่นเอง เมื่อการพัฒนาการอ่านและการเขียนมีความเกี่ยวข้องกับการวางพื้นฐาน นักทฤษฎีกลุ่มนี้จึงเห็นว่า การพัฒนาการรู้หนังสือจึงต้องเริ่มต้นจากการพัฒนารากฐานด้านความรู้ให้มั่นคงเสียก่อน เทคนิควิธีที่นิยมใช้จึงประกอบด้วยการกระตุ้นความรู้เดิมก่อน ระหว่างและหลังการอ่าน เช่น การใช้เทคนิคการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท (Reciprocal teaching)

กลุ่มทฤษฎีการสร้างความรู้ เป็นทฤษฎีที่เชื่อมั่นในศักยภาพของการสร้างความรู้ในแต่ละบุคคล จะเห็นได้ว่าเป็นทฤษฎีที่อธิบายในลักษณะปัจเจกมาก คือเน้นไปที่ประสบการณ์ของแต่ละคนมากกว่า ภายหลังนักทฤษฎีอีกกลุ่มหนึ่งจึงได้เสนอว่า เรื่องของการ

รู้หนังสือหาได้จำกัดขอบเขตให้เป็นเรื่องเฉพาะตัวเท่านั้น แต่คนอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในสังคมรอบข้าง ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาการรู้หนังสือทั้งสิ้น ทฤษฎีนี้เรียกกันต่อมาว่าทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) ซึ่งอธิบายว่าการรู้หนังสือเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ วิถีชีวิตที่มีการพบปะ พูดคุย สนทนาระหว่างบุคคล คือกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาการรู้หนังสือ การสอนอ่านและการสอนเขียน สามารถพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น หากสอนในลักษณะที่เป็นกิจกรรมทางสังคม และครูผู้สอนคงหลีกเลี่ยงบทบาทแต่เพียงช่วยเสริมต่อศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านและเขียนร่วมกับผู้อื่น ที่มีประสบการณ์มากกว่า เทคนิควิธีการที่ทฤษฎีนี้นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาการรู้หนังสือ เช่น เทคนิควงวรรณกรรม (Literature circles) หรือการอ่านเป็นกลุ่ม ซึ่งให้ผู้เรียนที่อ่านหนังสือเรื่องเดียวกันมาสนทนาร่วมกัน เทคนิคการอ่านแบบแลกเปลี่ยนกัน (Shared reading) การอ่านเป็นคู่ (Buddy reading) เป็นต้น กล่าวโดยสรุป จุดเน้นของทฤษฎีนี้คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อ่านและเขียนร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ หรือผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มากกว่า

กลุ่มทฤษฎีประมวลผลข้อมูล (Information processing) เชื่อว่าการอ่านและการเขียน คือ กระบวนการรับส่ง จัดเก็บ และเรียกคืนข้อมูลมาใช้ การอ่านและการเขียนจึงเป็นเรื่องการประมวลผลข้อมูล และการทำให้ข้อมูลนั้นมีความหมาย หรือสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตที่สำคัญคือเชื่อว่า การอ่านและการเขียนเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน แยกออกจากกันไม่ได้ ในการพัฒนาการรู้หนังสือตามทฤษฎีประมวลผลข้อมูล จึงเน้นการพัฒนาการอ่านและการเขียนควบคู่กันไป ในด้านการอ่านนั้น ผู้เรียนจะสร้างความหมายจากข้อมูลสองส่วน คือ ข้อมูลโดยตรงจากข้อความที่อ่าน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ผู้เรียนมีเก็บไว้ในหน่วยความทรงจำระยะยาว ดังนั้น ความหมายที่เกิดขึ้นจากการอ่านจึงเป็นความหมายที่เกิดจากการผสมกันของข้อมูลทั้งสองส่วนนี้ สำหรับการเขียน ทฤษฎีกลุ่มนี้อธิบายว่า การเขียนคือการเรียกคืนข้อมูลหรือความรู้เดิมต่าง ๆ มาจัดการหรือเรียบเรียงเสียใหม่ ในขั้นตอนการเขียน จึงต้องมีกิจกรรมทางปัญญา คือ การวางแผน สร้างข้อความ และปรับปรุงแก้ไขข้อความที่เขียนอยู่โดยตลอด ซึ่งแต่ละกิจกรรม ผู้เขียนก็จะต้องดำเนินการจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยอาศัยเทคนิคหรือกลยุทธ์ทางปัญญาต่าง ๆ ผู้จะพัฒนาการรู้หนังสือในกลุ่มนี้ มักจะนิยมใช้เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลจากการอ่าน หรือข้อมูลสำหรับที่จะนำไปใช้เขียน เช่น เทคนิคการอ่านภายใต้การแนะนำ (Guided reading) การใช้แผนภาพกราฟิก (Graphic organizer) การใช้กลยุทธ์ทางปัญญา (Cognitive strategies) ต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปว่าทฤษฎีการเรียนรู้ที่อธิบายการอ่านและการเขียนเท่าที่ได้กล่าวมาข้างต้น มักนำมาใช้ในลักษณะผสมผสาน มากกว่าที่จะแยกใช้แต่ละทฤษฎีโดยตรง ด้วยเหตุว่า การสอนการรู้หนังสือนั้น เกี่ยวข้องกับกระบวนการภายนอก อันได้แก่ปัจจัยแวดล้อมผู้เรียนในด้านต่าง ๆ รวมถึงกระบวนการภายใน แนวทางในการจัดการเรียนการสอน จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นแนวทางสมดุลคือผสมผสานทฤษฎีต่าง ๆ ในการเรียนการสอนไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักการของแต่ละทฤษฎีจะแตกต่างกัน แต่ผู้สอนจะต้องไม่ลืมว่า การสอนภาษาหรือการสอนให้ผู้เรียนรู้หนังสือ มีหลักการพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สำคัญอยู่ 4 เรื่อง ได้แก่ การสอนระบบเสียง การสอนระบบโครงสร้างหรือการสัมพันธ์ประโยค การสอนระบบความหมาย และการสอนระบบการใช้ภาษาในสังคม การรู้หนังสือจึงต้องดำเนินการไปตามหลักการดังกล่าว แล้วใช้เทคนิควิธีของแต่ละทฤษฎีมาสนับสนุน เช่นนี้จึงจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าพึงพอใจ หมายถึง รัก ชอบใจ และพึงใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

Good (1973 : 320) ได้ให้คำจำกัดความว่าความพึงพอใจ หมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจาก ความสนใจต่างๆและทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น

Wolman (1973 : 78) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกที่ดีมีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

Quirk (1987 : 140) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจหมายถึงความรู้ที่มีความสุขหรือความพอใจเมื่อได้รับความสำเร็จ หรือได้รับสิ่งที่ต้องการ

Vroom (1990 : 90) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจกับทัศนคติเป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมากจนสามารถใช้แทน กันได้โดยให้คำอธิบายความหมายของทั้งสองคำนี้ว่า หมายถึง ผลจากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้นและทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็น สภาพความไม่พึงพอใจ

Hornby (2000 : 69) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีเมื่อประสบความสำเร็จ หรือ ได้รับสิ่งที่ ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นความรู้สึกที่พอใจ

โดยสรุปแล้วความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือพอใจของบุคคลที่มีต่อการทำงานและองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ ถ้างานที่ทำหรือองค์ประกอบเหล่านั้นตอบสนองความต้องการของบุคคล ได้บุคคลนั้น จะเกิดความพึงพอใจในงานขึ้นจะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ รวมทั้งสติปัญญาให้แก่งานของตนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจจากการศึกษารวบรวมและสรุปมีดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (Material inducement) ได้แก่ เงิน สิ่งของหรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ประกอบการกิจกรรมต่าง ๆ
2. สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (Desirable physical condition) คือ สิ่งแวดล้อมในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งอันก่อให้เกิดความสุขภาพกาย
3. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Ideal benefaction) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่สนองความต้องการของบุคคล
4. ผลประโยชน์ทางสังคม (Association attractiveness) คือ ความสัมพันธ์อันที่มิตรกับผู้ร่วมกิจกรรม อันจะทำให้เกิดความผูกพันความพึงพอใจและสภาพการเป็นอยู่ร่วมกัน เป็นความพึงพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในสังคม ซึ่งจะทำให้รู้สึกมีหลักประกันและมีความมั่นคงในการประกอบกิจกรรม

แนวคิดความพึงพอใจที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรม เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่สามารถมองเห็นรูปร่างได้ นอกจากนี้ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกด้านบวกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเกิดขึ้นจากความคาดหวัง หรือเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลได้ซึ่งความพึงพอใจที่เกิดขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามค่านิยมและประสบการณ์ของตัวบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ สรุปได้ ดังนี้

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ไซยยศ ไพบยศิริธรรม (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตร: การประยุกต์ใช้การประเมินอภิมาน การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรการศึกษา ที่เป็นปริญญานิพนธ์ วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย จากสถาบันการศึกษาของรัฐและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่พิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2513 ถึง 2548 จำนวน 266 เล่ม โดยใช้วิธีการประเมินอภิมานเชิงสรุปรวม (Summative Meta-evaluation) เนื่องจากงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรที่นำมา ประเมินอภิมานในครั้งนี้มีเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรที่ผู้ประเมินดำเนินการ เสร็จสิ้นแล้ว ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการประเมินอภิมานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

1.1 ผลการประเมิน อภิมานคุณภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับ การประเมิน หลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาในแต่ละมาตรฐานพบว่ามาตรฐานด้าน ความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับดี ยกเว้นมาตรฐานด้าน การใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับพอใช้

1.2 ค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ .0005 แสดงว่าผล การประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับดี

1.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น (HLM) พบว่า ตัวแปร ปรับที่ส่งผลกระทบต่อค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรในระดับที่ 1 ได้แก่ ตัวแปรความเป็น มหาวิทยาลัยดั้งเดิมและตัวแปรการประเมินหลังการใช้หลักสูตร และตัวแปรปรับที่ส่งผลกระทบต่อ ค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรในระดับที่ 2 ได้แก่ ตัวแปรการประเมินหลังการใช้หลักสูตร

1.4 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของ โมเดลเชิงสาเหตุของค่า คุณภาพผลการประเมินหลักสูตร พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ โดยค่าไค-สแควร์เท่ากับ 6.820 องศาอิสระเท่ากับ 3 ค่า p เท่ากับ .077 มีค่า GFI เท่ากับ .990 ค่า AGFI เท่ากับ .949 และค่า SRMR เท่ากับ .043 โมเดลสามารถรวมกันอธิบายค่า ความแปรปรวนของค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรได้ร้อยละ 14 ตัวแปรปีที่ทำวิจัยเสร็จ การประเมินหลังการใช้หลักสูตร บทบาทการประเมินแบบสรุปรวม และความเป็น มหาวิทยาลัยดั้งเดิมมีอิทธิพลต่อค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การบริหารจัดการก่อนการประเมินหลักสูตร 2) การออกแบบการประเมินหลักสูตร 3) การ

ดำเนินการประเมินหลักสูตร 4) การรายงานผลและเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตร 5) การประเมินผลการประเมินหลักสูตร ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินหลักสูตรพบว่า รูปแบบการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสม โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ .78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .37

ศักรินทร์ ชนประชา (2550 : 133-135) ได้วิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การศึกษานอกระบบ โรงเรียนและประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่งานวิชาการในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความต้องการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน จำนวน 225 คน 2. กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ และใบบันทึกผลการเรียนรู้ โดยใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design ผลการวิจัย พบว่าผลการตรวจสอบหาประสิทธิภาพชุดการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนแบบรายบุคคล และ ผลการตรวจสอบหาประสิทธิภาพชุดการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนแบบกลุ่ม พบว่า ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ผลการทดลองสรุปได้ว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการฝึกอบรม จากการใช้ชุดการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ (2550 : 189-197) ได้ศึกษาคูณลักษณะของนักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะในการผลิตผลงาน เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน และเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมฉบับต้นแบบ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ทำการเลือก

แบบเจาะจง วิธีการวิจัยแบ่งเป็นสี่ขั้นตอน ขั้นตอนแรกศึกษากรอบแนวคิดของหลักสูตร ฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและวิเคราะห์ผลการใช้ หลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม โดยผ่านการประเมิน ประสิทธิภาพจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ได้ผลการวิจัยดังนี้ 1. หลักสูตรฝึกอบรม นักศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัด และประเมินผล โดยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการผลิตผลงาน และแนวการจัดการศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน รูปแบบ IBCPA Model ประกอบด้วย 1. ขั้นกระตุ้น จินตนาการ (Imagine) 2. ขั้นระดมสมอง (Brainstorming) สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้ 3. ขั้น สร้างสรรค์ผลงาน (Creating) 4. ขั้นนำเสนอผลงาน (Presenting) และ 5. ขั้นประเมินผล (Assessing) เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการฝึกอบรม ซึ่งผลของการพัฒนาทำให้ได้เอกสาร หลักสูตรฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย แผนการสอนจำนวน 16 แผน คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน และ แบบประเมินต่าง ๆ 2. คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังการฝึกอบรม สูงกว่า ก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของ นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 4. คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการผลิตผลงานของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่ร้อยละ 70

สมพร หลิมเจริญ (2552 : 135-162) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร เสริม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสกลนคร(ราชุนารายณ์เจงเวง) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 90 คน แบ่งเป็นห้องเรียนละ 30 คน โดยการจัดนักเรียนแบบคละในแต่ละห้องเรียน วิธีการ เลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยสุ่มห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แล้วจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน โดยมี ขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็น แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร และประเมินคุณภาพของ

หลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ชั้น ตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตร และขั้นตอน
 ที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของความคิด
 สร้างสรรค์ประกอบด้วยคุณลักษณะ 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านการคิด มิติด้านจิตใจและบุคลิกภาพ
 หลักการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องจัดการเรียนรู้
 โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องมีการสร้างแรงจูงใจ และเสริมแรงทางบวก โดยใช้เทคนิคการ
 ระดมสมอง เทคนิควิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนอิงหลักอริยสัจสี่ และการฝึกปฏิบัติตาม
 ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งวิธีการวัดความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่
 ประยุกต์มาจากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ โดยมีโครงสร้างเนื้อหาของ
 หลักสูตรเสริม 4 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาเรียน 29 ชั่วโมง

ระเบียบ ลิทธิชัย (2553 : 127-130) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรอบรมครูทาง
 อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 ระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับ
 ประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 ที่มีความสามารถในการ
 ใช้คอมพิวเตอร์ ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 40 คน เครื่องมือ ที่ใช้ใน การ
 วิจัยครั้งนี้ คือ 1) หลักสูตรอบรมครูทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2)
 แบบทดสอบ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรอบรมทางอิเล็กทรอนิกส์
 ผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรอบรมครูทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
 สำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรอบรมครูทาง
 อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 80.00/80.97 ครูมีความรู้
 ความเข้าใจ เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จากการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการ
 อบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมอยู่ในระดับ
 มาก

ศิริมงคล ทนทอง (2553 : 161-1163) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and
 Development) ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยที่
 สร้างขึ้น ได้ข้อมูลจากการสอบถามความต้องการของชุมชน จำนวน 52 คน แล้วนำข้อมูลมา
 วิเคราะห์เลือกเอาเฉพาะเนื้อหาที่มีความต้องการอยู่ใน 4 อันดับแรก และมีค่าเฉลี่ยความต้องการ
 ร้อยละ 60 ขึ้นไป แล้วนำเนื้อหาที่กำหนดหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็ก
 ปฐมวัย ทั้ง 5 กลุ่มเนื้อหา ดังนี้กลุ่มที่ 1 การประกอบอาชีพประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์

คือ หน่วยการทอผ้าไหม (ร้อยละ 71.15) หน่วยการทำเครื่องเงิน (ร้อยละ 68.91) หน่วยการทำนาปลูกข้าว (ร้อยละ 64.10) และหน่วยการทำเครื่องจักสาน (ร้อยละ 59.93) กลุ่มที่ 2 พิธีกรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยแซนโฎนตา (ร้อยละ 75.21) หน่วยบุญผะเหวด (ร้อยละ 69.44) หน่วยบุญสงกรานต์ (ร้อยละ 67.73) และหน่วยบุญบั้งไฟ (ร้อยละ 69.23) กลุ่มที่ 3 อาหารพื้นบ้าน ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยขนมบายกริม (ร้อยละ 75.13) หน่วยขนมดอกคำเจียก (ร้อยละ 70.51) หน่วยขนมนางเล็ด (ร้อยละ 67.31) และหน่วยขนมเนียง (ร้อยละ 65.13) กลุ่มที่ 4 ศิลปะและการละเล่น ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยนิทานพื้นบ้าน (ร้อยละ 71.47) หน่วยงานช้างและงานกาชาดจังหวัดสุรินทร์ (ร้อยละ 70.51) หน่วยของเล่นเด็ก (ร้อยละ 66.03) และหน่วยกันตริမ် (ร้อยละ 65.06) และกลุ่มที่ 5 แหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ร้อยละ 92.79) หน่วยอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง และหน่วยหลวงปู่ดูลอตุ (ร้อยละ 77.40) ส่วนอีกสองหน่วย คือ หน่วยสุรินทร์จังหวัดของหนู และหน่วยอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง นั้น ได้มาจากจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและเกี่ยวกับเนื้อหาสาระอื่นๆ ที่ต้องการให้จัดการเรียนรู้ 2) พัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัยจากผลการประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เด็กสามารถหยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว (ร้อยละ 84.19) รองลงมาเป็นการเดินตามจังหวะเพลงและดนตรี (ร้อยละ 82.52) การแสดงท่าทางต่างๆ (ร้อยละ 82.29) การปฏิบัติตามสัญญาณ (ร้อยละ 81.91) และความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา (ร้อยละ 80.38) ด้านอารมณ์ – จิตใจ คือ การแสดงความร่าเริง แจ่มใส (ร้อยละ 83.71) รองลงมาเป็นความสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่างๆ (ร้อยละ 82.07) การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น (ร้อยละ 81.57) การแสดงความพึงพอใจในผลงานของตนเอง (ร้อยละ 81.45) และการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 80.05) ด้านสังคม คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน (ร้อยละ 84.66) รองลงมาเป็นการรู้จักลำดับก่อน – หลังเวลาทำกิจกรรม (ร้อยละ 82.80) การร่วมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม (ร้อยละ 81.30) การแสดงความสนใจ ร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (ร้อยละ 81.26) และการเคารพกฎกติกาการเล่น (ร้อยละ 80.79) และด้านสติปัญญา เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ถูกต้องและทันเวลา (ร้อยละ 84.44) รองลงมาให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 83.49) สามารถพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ (ร้อยละ 81.39) การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล (ร้อยละ 80.72) และแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์และ

จินตนาการ (ร้อยละ 80.43) และแผนการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีความสนใจในกิจกรรมและต้องการเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

สุรางค์ ฐปบุษากร (2553 : 134-136) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดทำ School Mapping สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 48 คน ผลการวิจัย พบว่า ขั้นตอนการจัดทำ School Mapping ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ระบบการจัดการศึกษา 2) การคาดคะเนและพยากรณ์ความต้องการในการจัดการศึกษา 3) การจัดทำข้อเสนอแนะในการวางแผนทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม School Mapping ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การร่างโครงสร้างหลักสูตร 2) การหาคุณภาพหลักสูตร ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ .796 การประเมินความพึงพอใจของหลักสูตร ได้ค่าความเชื่อมั่น .97 ในด้านแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ค่าความเชื่อมั่น .88 และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบได้ระหว่าง 0.20-0.47 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก คะแนนทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน 4) การปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตร และเมื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม School Mapping คะแนนทดสอบของผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เมื่อไปหาค่าความแปรปรวน โดยใช้ Two Way ANOVA พบว่าผลสัมฤทธิ์ของผู้รับอบรม คะแนนทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรมและผู้ไม่ได้รับการอบรม ก่อนฝึกอบรมไม่มีความแตกต่างกัน หลังเข้ารับการฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรมและผู้ไม่ได้รับการอบรม หลังฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ชวลิต ชูกำแพง (2546 : 186-197) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรซ่อมเสริมทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับเด็กที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและทดสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจากผู้ปกครองของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้และ 3) การศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ พบว่ายังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ การรับรู้ที่มีอยู่ในวงจำกัด รวมทั้งการขาดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสกัดกั้นปัญหาของเด็กเหล่านี้ ผู้วิจัยนำผลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่สะท้อนทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับเด็ก ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้า ขั้นกระบวนการ ขั้นความจำ และขั้นแสดงออก ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ โดยมุ่งซ่อมเสริมทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะที่สำคัญ คือ 1) ทักษะด้านกระบวนการรับรู้ 2) ทักษะด้านภาษา และ 3) ทักษะด้านความรู้ความจำ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 4 คน ทั้งในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบหลักสูตร หลักสูตรที่ได้เป็นหลักสูตรซ่อมเสริมมุ่งการจัดการกิจกรรมตามสภาพปัญหาของเด็กเป็นหลัก สามารถยืดหยุ่นเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับเด็กที่มีปัญหาที่แตกต่างกัน ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน อนุบาลกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 14 คน ที่ผ่านกระบวนการคัดแยกด้วยแบบสำรวจปัญหาในการเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และผลงานนักเรียน ตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยใช้การทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) พบว่า 1) ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นด้านกระบวนการรับรู้ ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (ร้อยละ 50) 2) ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นด้านภาษา ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่คะแนนการปฏิบัติยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นด้านความรู้ความจำ ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและติดตามผลหลักสูตร จากการประชุมสัมมนาหลังทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่พึงพอใจกับระดับทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก มีความเห็นที่โรงเรียนควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในระดับมากที่สุด เห็นว่ากิจกรรมจากหลักสูตรช่วยเพิ่มโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี พร้อมทั้งการร่วมมือหาแนวทางแก้ปัญหามากขึ้น จากนั้น

นำหลักสูตร ไปปรับปรุงแก้ไขในด้านเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม ความชัดเจนของแบบฝึกต่าง ๆ โดยพิจารณาจากผลการบันทึกกิจกรรมและผลงานนักเรียนระหว่างการใช้หลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรซ่อมเสริมทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ได้และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

พัชรินทร์ เสรี (2553 : 328-330) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสอนเขียน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน ซึ่งพบว่า การพัฒนารูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบวินิจฉัยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ขั้นตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 การประเมินตามแนววิธีการสอนของเฟอร์นาลด์ประยุกต์กับการสอนแบบบูรณาการร่วมกับการใช้กระบวนการกำกับตนเอง และทำการประเมินความสามารถด้านการเขียนและประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน โดยทำการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการเขียนและประเมินระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนของกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน

1.1 แบบวินิจฉัยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย แบบวินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 แบบวินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนคำ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และฉบับที่ 2 แบบวินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนบรรยาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แบบวินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนคำมีทั้งหมด 3 ชุด ชุดที่ 1 การทดสอบการเขียนตามคำนอกจากบัตรคำ ประกอบด้วย คำ 2 พยางค์ จำนวน 1 คำ คำ 3 พยางค์จำนวน 4 คำ คำ 4 พยางค์ จำนวน 4 คำ คำ 5 พยางค์จำนวน 1 คำ รวมเป็น 10 คำ ชุดที่ 2 เป็นการทดสอบการเขียนคำที่มีความหมายตรงกับภาพ ประกอบด้วยรูปภาพจำนวน 8 ภาพ ชุดที่ 3 การทดสอบการเขียน

คำตามคำบอก ประกอบด้วยคำ 2 พยางค์ จำนวน 4 คำ คำ 3 พยางค์ จำนวน 3 คำ คำ 4 พยางค์ จำนวน 3 คำ รวมเป็น 10 คำ แบบวินิจฉัยฉบับที่ 1 การเขียนคำ มีจุดตัดอยู่ที่ 99 คะแนนหรือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 49.94 ฉบับที่ 2 แบบวินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนบรรยาย มีทั้งหมด 4 ชุด ชุดที่ 1 การทดสอบการเขียนประโยค โดยทดสอบการเรียงคำให้เป็นประโยค แบบทดสอบมี 5 ข้อ ให้นักเรียนเรียงคำให้เป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 5 ประโยค ประกอบด้วยประโยคความเดียวมีส่วนขยายจำนวน 5 ประโยค ชุดที่ 2 การทดสอบการเขียนประโยค โดยทดสอบการแต่งประโยคจากคำที่กำหนดแบบทดสอบมีจำนวน 5 ข้อ รวมเป็น 5 คำ ชุดที่ 3 การเขียนบรรยายภาพ ทดสอบโดยให้นักเรียนเขียนบรรยายภาพจากเหตุการณ์ที่กำหนดให้ตามลำดับจำนวน 4 ภาพ และชุดที่ 4 การเขียนแสดงความรู้สึกและจินตนาการ เป็นแบบทดสอบที่ให้แสดงความรู้สึกและจินตนาการจากเรื่องที่กำหนดแบบวินิจฉัยการเขียนฉบับที่ 2 การเขียนบรรยาย มีจุดตัดอยู่ที่ 68 คะแนนหรือเปอร์เซ็นต์ ไทล์ที่ 46.15 และมีคะแนนจุดตัดฉบับรวมอยู่ที่ 167 คะแนนหรือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50.85 ทั้งนี้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวินิจฉัย คำนวณจากสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) และคำนวณหาจุดตัดด้วยวิธีของเบอร์ก

1.2 แผนการจัดการการเรียนรู้พัฒนาการเขียน โดยใช้การสอนตามแนววิธีการสอนของเฟอร์นาลด์ประยุกต์กับการสอนแบบบูรณาการร่วมกับการใช้กระบวนการกำกับตนเองแผนการเรียนรู้ด้านการเขียนมีทั้งหมด 2 ชุด คือ 1) แผนการเรียนรู้กระบวนการกำกับตนเอง มีจำนวนทั้งหมด 4 แผน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 2) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเขียนประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ จำนวน 37 แผน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

1.3 แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนช่วงชั้นที่ 2 มีจำนวน 5 ชุดคือ แบบประเมินด้านการเขียนคำมีจำนวน 35 ข้อ มีค่าสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง 0.02-0.83 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 แบบประเมินความสามารถด้านการเรียงคำให้เป็นประโยคมีจำนวน 15 ข้อ มีค่าสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง 0.27-0.86 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบประเมินความสามารถด้านการเติมคำให้เป็นประโยคสมบูรณ์จำนวน 14 ข้อ มีค่าสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง 0.04-0.74 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งประโยคจากคำที่กำหนด มีค่าสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง 0.18-0.81 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 จำนวน 24 ข้อ และแบบประเมินความสามารถด้านการเขียนประโยคประกอบภาพพร้อมทั้งเรียงลำดับเหตุการณ์

จำนวน 4 ข้อ มีค่าสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง 0.08-0.84 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 โดยแบบประเมินเป็นการทดสอบแบบอัตนัยทั้ง 5 ชุด

1.4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนช่วงชั้นที่ 2 แบบวัดมีจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในแผนการเรียนรู้พัฒนาการเขียนทั้ง 5 ด้านคือ ด้านการเขียนคำ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.50 ด้านการเรียงคำให้เป็นประโยค มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 ด้านการเติมคำให้เป็นประโยคสมบูรณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.63 ด้านการแต่งประโยคจากคำที่กำหนด มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.62 และด้านการเขียนประโยคประกอบภาพ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.62 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88 ลักษณะแบบวัดเป็นแบบประมาณค่าแบบกราฟ (Graphic Rating Scale) ข้อคำถามจะวัดทั้งระดับความยากและความมั่นใจโดยพิจารณาเป็นสเกลเดียว มีมาตรวัด 4 อันดับ

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.1 ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนช่วงชั้นที่ 2 ภายหลังจากการใช้รูปแบบการสอนเขียนด้วยวิธีการสอนตามแนวของเฟอร์นาลด์ประยุกต์กับการสอนแบบบูรณาการร่วมกับการใช้กระบวนการกำกับตนเอง นักเรียนมีความสามารถด้านการเขียนคำ การเรียงคำให้เป็นประโยค การเติมคำให้เป็นประโยคสมบูรณ์ การแต่งประโยคจากคำที่กำหนด การเขียนประโยคประกอบภาพพร้อมทั้งเรียงลำดับเหตุการณ์ อยู่ในระดับดีทั้ง 2 กลุ่ม โดยพบว่ามีความสามารถด้านการเขียนทั้ง 5 ด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนช่วงชั้นที่ 2 ภายหลังจากการใช้รูปแบบการสอนเขียนด้วยวิธีการสอนตามแนวของเฟอร์นาลด์ประยุกต์กับการสอนแบบบูรณาการร่วมกับการใช้กระบวนการกำกับตนเองนักเรียนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน ภายหลังจากการใช้รูปแบบการสอนเขียนสำหรับนักเรียนที่มี

ความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนที่สร้างขึ้นกับกลุ่มทดลองที่ 2 และนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองที่ 1 พบว่า ความสามารถด้านการเขียนและระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ารูปแบบการสอนเขียนอยู่ในระดับที่เหมาะสม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

Willson (2004 : 1795-A) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการฝึกอบรมเฉพาะกิจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสังเกตพฤติกรรมและการนิเทศการสอน วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อหาทางพัฒนาความสามารถและทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้รูปแบบการฝึกอบรมเฉพาะกิจชื่อว่า Saphier training model ซึ่งมีลักษณะของการนิเทศการสอนโดยใช้การสอบถาม หรือการซักถามตอบ (Collegial inquiry) แทนการบรรยายล้วน ๆ รวมทั้งการใช้การสังเกตการณ์และการอภิปราย กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน อย่างละ 11 คน ซึ่งถูกสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากผู้วิจัยในระยะแรกของการวิจัย ต่อจากนั้นมีการขยายกลุ่มตัวอย่างออกไป เป็นกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูในโรงเรียนเขตเมืองและปริมณฑลของเมืองบอสตัน สหรัฐอเมริกา สรุปผลการวิจัยได้ว่า รูปแบบการฝึกอบรมเฉพาะกิจที่เลือกใช้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าการฝึกอบรมควรมีการเปลี่ยนรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

White (2004 : 2071-A) ได้ศึกษารูปแบบและวิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนของครู เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากในสังคมยุคปัจจุบันและครูควรที่จะใช้เทคโนโลยีให้เป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการฝึกอบรมที่จัดขึ้นให้ครูส่วนใหญ่มักจะใช้การฝึกอบรมระยะยาวซึ่งไม่ทันการ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นที่เรียกว่า ETP (The Exemplary Teacher Program) ซึ่งเป็นรูปแบบของการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีโดยตรงมาใช้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองการสอนในหลากหลายรูปแบบและในกรณีต่าง ๆ โดยนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการสอน พบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการมีคุณภาพการสอนดีขึ้น มีการสอนที่เน้นผู้เรียนมากขึ้น ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาต่อเนื่องในเรื่องเดียวกันนี้ต่อไปอีก เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนขึ้นครูควรได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

ในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้และควรให้จัดโครงการฝึกอบรมให้แก่ครูอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในระดับท้องถิ่น

Walker (2005 : 1923-A) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการอบรมชุดการสอนนักเรียนให้กับครูสอนภาษาอังกฤษ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีการอบรมชุดการสอน และกลุ่มผู้ไม่ได้รับการอบรมชุดการสอน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มนักเรียนที่เกิดจากการสอนของครูทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีผลการเรียนที่ไม่แตกต่างกัน แต่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นทางอ้อมสำหรับครูผู้สอน ภาษาอังกฤษกลุ่มแรกที่ได้รับการอบรม คือการมีโอกาสในการปรับปรุงตนเอง เนื่องจากมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างการเข้ารับการอบรม ทำให้สามารถนำมาปรับปรุงวิธีการสอนของตน นำไปสู่การสอนที่เกิดผลสัมฤทธิ์ให้กับนักเรียนในระยะยาว

Kraemer (2008 : unpagged) ได้ศึกษาการออกแบบการดำเนินการและประสิทธิผลของโมดูลหลักสูตรลูกผสมในห้องเรียนภาษาเยอรมัน - as - a - ภาษาต่างประเทศที่สี่ปีในมหาวิทยาลัยวิจัยขนาดใหญ่ Hybrid การเรียนการสอนหมายถึงการวางแผนอย่างผสมผสานการเรียนการสอนในชั้นเรียนทั้งแบบออนไลน์และกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรที่คำนึงถึงแนวโน้มล่าสุดในการศึกษาภาษาต่างประเทศเช่นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง, ทำงานและเรียนรู้ใช้งานความสามารถในการปรับปรุงและคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษช่วยสอนภาษาเนื้อหารวมกันทั้งการรับรู้ของผลกระทบของเทคโนโลยีในการเรียนภาษาบริบทระยะสั้น Modules ลูกผสมมี Piloted ในหลักสูตรปีสี่ในวันที่ 18 และคริสต์ศตวรรษ ที่ 19 วรรณคดีเยอรมันเพื่อทดสอบรูปแบบเนื้อหาและผล ตามผลของหลักสูตรลูกผสมในประเพณีนิทานเยอรมัน ได้รับการพัฒนาและดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนสิบเก้ากว่าหลักสูตรของภาคการศึกษาที่ 34% ของรอบหันหน้าเข้าหากันถูกแทนที่ด้วยการกำหนดออนไลน์ แหล่งรวมข้อมูลแบบสอบถามนักศึกษาสอนเรียงความสะท้อนการเข้าถึงนักเรียนและบันทึกเสร็จสิ้นการกำหนด Online สัมภาษณ์นักเรียนและ Artifacts ห้องเรียน ผลพบว่าโดยทั่วไปนักศึกษาที่ต้องการรูปแบบไฮบริดและรู้สีกว่ามันไม่เพียง แต่เพิ่มเนื้อหาความรู้แต่ยังพัฒนาทักษะภาษาและระดับของความคล่องแคล่ว นอกจากนี้รูปแบบการส่งมอบ Hybrid ส่งเสริมการประกอบนักเรียนร่วมมือและความรับผิดชอบทั่วไปทั้งในห้องเรียนและให้บริบทได้ตอบความยืดหยุ่นการเรียนรู้ ความท้าทายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมสอนและปัญหาการทำงานได้อธิบายยัง โดยรวมรูปแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางการสนับสนุนการ

บูรณาการเนื้อหาวิชาการและทักษะทางภาษาในหลักสูตรหลายระดับที่สังเกตและอาจมีการศึกษาภาษากับตัวอย่างเฉพาะเพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างล่างและระดับบนหลักสูตรภาษาต่างประเทศผ่านกิจกรรมออนไลน์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ สรุปได้ดังนี้

Scott (1990 : 2017-A) ได้ทำการวิจัย การอ่านออกเสียงของนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการอ่านออกเสียง โดยใช้สื่อการเรียนที่มีความยากต่างกัน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบอัตราการอ่านออกเสียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาในรัฐฟลอริดาสหรัฐอเมริกา ที่มีความบกพร่องด้านการอ่านออกเสียง จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ สื่อการเรียนสำหรับฝึกการอ่านออกเสียง โดยตั้งเกณฑ์ไว้ว่าจะส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านออกเสียงได้ถูกต้องมากขึ้นถึงระดับร้อยละ 80 หรือไม่ โดยมีวิธีดำเนินการทดลองคือการทดลองเป็นรายบุคคลแล้วบันทึกผลการอ่านเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วมีการฝึกอ่านตามเทพทีละประโยค ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกผลการประเมินจากการใช้สื่อการทดลองทั้ง 2 ชนิด และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน หลังการทดลอง ผลการทดลองพบว่า อัตราความถูกต้องของการอ่านออกเสียงตามสื่อทั้งสองชนิดสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

Abbott (1998 : 1899-A) ได้ทำการวิจัย ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนระดับกลางที่ประสบปัญหาอ่านช้า โดยใช้วิธีการท่องจำความหมายของคำกับการฝึกวิเคราะห์โครงสร้างของคำ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนเกรด 4-7 ที่มีความสามารถในการอ่านต่ำจำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แล้วแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวิเคราะห์โครงสร้างคำกับกลุ่มท่องจำความหมายของคำ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ สื่อการเรียนแบบผสม แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มได้มีการปรับปรุงแก้ไขผลการเรียนได้ดีขึ้นตลอดเวลาและกลุ่มที่ใช้การวิเคราะห์โครงสร้างคำมีผลการเรียนดีขึ้น

Yongan (2008 : 1321-A) ได้ทำการศึกษาการสอนภาษาอังกฤษให้กับกลุ่มนักศึกษาต่างชาติที่ต้องการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง การทดลองใช้วิธีการสอนกับนักศึกษา โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มที่หนึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายที่มาเรียนเพื่อจะไปปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับภาษา และกลุ่มที่สองคือกลุ่มที่ไม่มีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติใด ๆ ผู้วิจัยใช้วิธีการสอนโดยให้ศึกษาจากแบบเรียนหรือบทความที่ผู้เรียนสนใจ สอน โดยใช้ภาษาที่

ง่าย ๆ และเรื่องที่น่ามาศึกษา คือ เรื่องเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ เป็นบทความแบบกะทัดรัดสั้น ๆ ได้ใจความ ไม่ใช่คำศัพท์ที่ยากหลังจากสอนแล้วได้มีการทดสอบผลเป็น 3 วิธี คือ การสังเกตการณ์ การแนะนำ และการสัมภาษณ์ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองกลุ่มแรกจะมีประสิทธิภาพในการเรียน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายในการศึกษา จึงมีความตั้งใจ รับผิดชอบในงานที่ผู้สอนมอบหมาย ซึ่งต่างจากกลุ่มที่สอง ที่มีประสิทธิภาพไม่เท่ากับกลุ่มแรก เนื่องจากไม่มีจุดมุ่งหมายเหมือนกลุ่มแรก นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการสอนภาษาอังกฤษ จะต้องมียุทธวิธีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงออกบทบาทสมมุติ การรายงานผลที่ปฏิบัติหรือมีผู้คอยแนะนำการเรียน โดยการอ่านเพียงอย่างเดียวจะไม่ได้ผล และไม่เหมาะสมกับทุกคน

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ สรุปได้ว่า หลักสูตรการฝึกอบรมที่ผ่านกระบวนการสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยได้และเป็นการเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

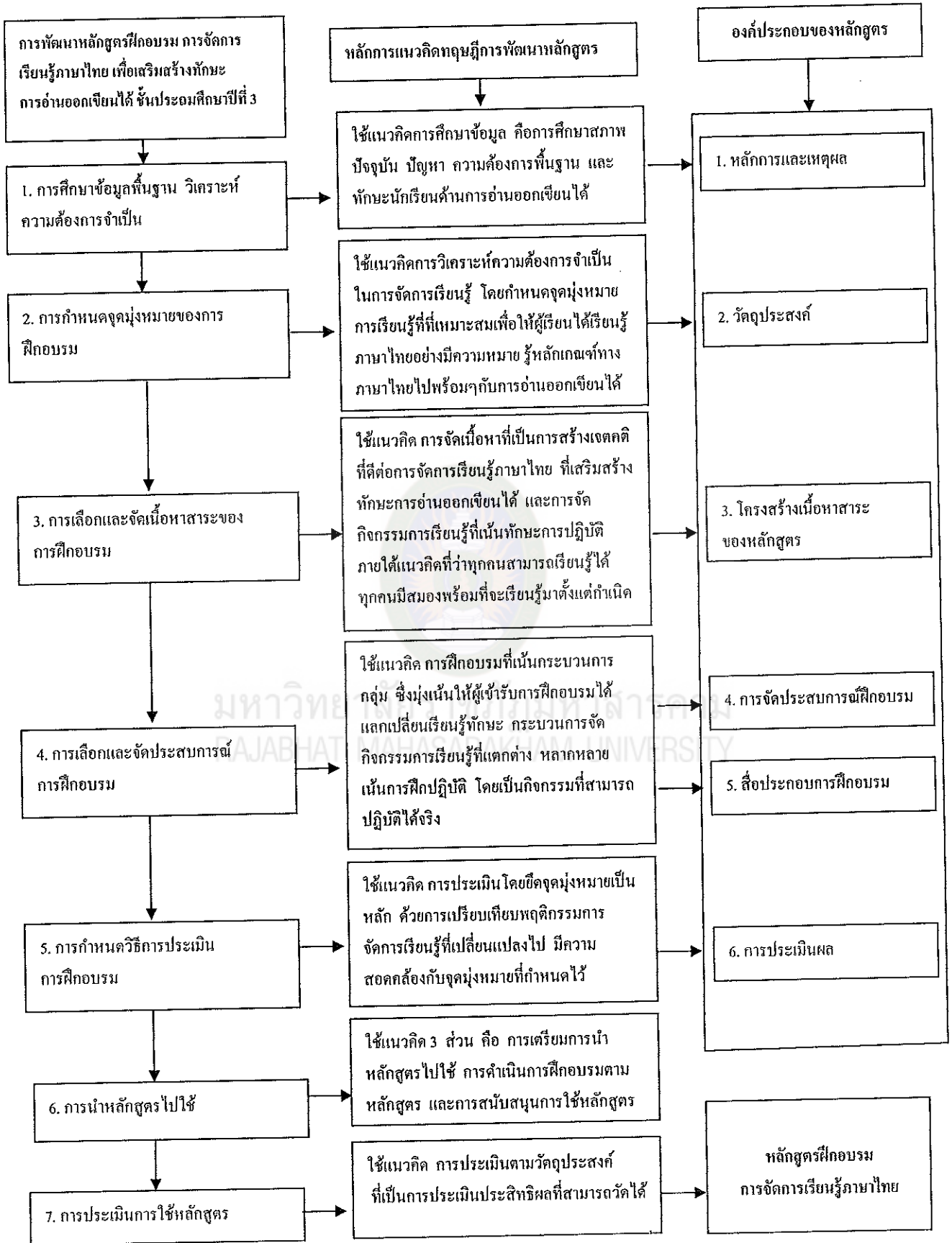
กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับครู เพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภายใต้ความเชื่อที่ว่าภาษาไทยเป็นวิชาที่ต้องอาศัยทักษะการฝึกปฏิบัติ ซึ่งครูผู้สอนหากได้รับการฝึกอบรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ที่เสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม Simpson (1972 : 45-48) ได้เสนอแนวคิดเรื่องทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วย การฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จาก ความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความแรงหรือความราบรื่นในการจัดการ สอดคล้องกับแนวคิด ทักษะปฏิบัติของ Harrow (1992 : 96-99) ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนที่ซับซ้อนน้อยไปสู่ซับซ้อนมาก 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการเลียนแบบ ผู้เรียนสังเกตการณ์ กระทำที่ต้องการให้ได้ รับรู้สังเกตเห็นว่ามีขั้นตอนอะไรบ้างแม้จะไม่ละเอียดครบถ้วน เช่น การอ่านออกเสียงตามครูผู้สอน 2) ขั้นการลงมือทำตามสิ่ง ทำตามโดยไม่มีแบบให้เห็น ทำให้ได้ ประสบการณ์ในการลงมือทำ อาจค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดเรียนรู้ และการปรับการ

กระทำให้อุบัติต้องสมบูรณ์ขึ้น หลังจากศึกษาขั้นตอนก็ลองฝึกอ่านฝึกเขียนด้วยตนเอง 3) ขั้นตอนการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนทำได้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีต้นแบบหรือคำสั่ง ทำได้อย่างถูกต้องแม่นยำ พอดี สมบูรณ์แบบ เช่น ฝึกอ่าน ฝึกเขียนจนปฏิบัติได้ถูกต้อง 4) ขั้นการแสดงออก ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้น จนกระทั่งสามารถทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมั่นใจ เช่น ออกมาอ่านหรือเขียนโชว์เพื่อนหน้าชั้นเรียน 5) ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ทำอย่างสบาย ๆ อัตโนมัตินี้ ไม่ต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ จึงต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลายจนชำนาญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านทักษะการปฏิบัติอย่างถูกต้องสมบูรณ์ แสดงออกและกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ และสถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (2550 : 2 - 5) ภายใต้แนวคิด “ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ทุกคนมีสมองพร้อมที่จะเรียนรู้มาตั้งแต่กำเนิด” (Brain-Based Learning : BBL) และแนวคิดการสอนเรียนเขียนอ่าน รูปแบบ BKKE ของวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : วิดีทัศน์) ซึ่งมีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) E = Experience building คือ ขั้นการสร้างประสบการณ์ 2) K = Knowledge Development คือ ขั้นพัฒนาความรู้ 3) K = Knowledge Application คือ ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ 4) E = Evaluation คือ ขั้นการประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งการวิจัยครั้งนี้ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก มี 7 ชั้น ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม โดยใช้การศึกษาข้อมูล ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ทักษะการอ่านออกเขียนได้ 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม โดยใช้การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น 2 ด้าน คือ Target Needs ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็น และ Learning Needs เป็นการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และคาดหวังว่าเมื่อดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมอย่างแท้จริง 3) การเลือกและจัดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม โดยใช้แนวคิดการจัดเนื้อหาที่เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ที่เสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการปฏิบัติภายใต้แนวคิดที่ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ทุกคนมีสมองพร้อมที่จะเรียนรู้มาตั้งแต่

กำเนิด 4) การเลือกและจัดประสบการณ์การฝึกอบรม โดยใช้แนวคิดการฝึกอบรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่าง หลากหลาย เน้นการฝึกปฏิบัติ โดยเป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง และเน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน 5) กำหนดวิธีการประเมินการฝึกอบรม โดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ด้วยการเปรียบเทียบพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ 6) การนำหลักสูตรไปใช้ โดยใช้แนวคิดการดำเนินการ 3 ส่วน คือ การเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้ การดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร และการสนับสนุนการใช้หลักสูตร 7) การประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยใช้แนวคิดการประเมินตามวัตถุประสงค์ของ Tyler ที่เป็นการประเมินประสิทธิผลที่สามารถวัดได้ และได้หลักสูตรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) การจัดประสบการณ์ฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการฝึกอบรม 6) การประเมินผล

ผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้อาษาไทย